

TÓTH LÁSZLÓ

A tehetségtelen

Révai

E-könyvek igény szerint – Könyvek milliói elérhetők egy kattintásra

Az európai könyvtárak rengeteg, a XV. és XX. század között kiadott könyvvvel rendelkeznek. Az EOD szolgáltatással ezek a rejtett kincsek mindenki számára hozzáférhetővé válnak egyetlen kattintásra. Az EOD hálózaton keresztül a könyvtárak katalógusaiban keresheti és rendelheti meg a kívánt könyv e-másolatát a világ bármely részéről a hét bármely napján, a nap 24 órájában. A könyvet digitalizáljuk és az e-másolatot elérhetővé tesszük Önnek. Fizessen online, bankkártyájával és állítsa össze a saját személyes digitális könyvtárát!

Milyen az EOD által készített e-könyv?

Az EOD szolgáltatás e-könyvei olyan digitalizált könyvek, amelyeket PDF formátumban kézbesítünk Önnek. A fájl tartalmazza a digitalizált eredeti könyv képét és az OCR-rel (optikai karakterfelismerővel) felismertetett* teljes szöveget. Az elektronikus szöveg előnye, hogy kereshető, másolható, más programokkal szerkeszthető, belőle nyomtathatók részletek, sőt akár az egész is. Természetesen minden az eredeti dokumentumon előforduló bejegyzés, jelölés vagy széljegyzet is látható lesz a digitalizált változaton.

* Nem minden e-könyvben alkalmazható.

A szolgáltatás feltételei

Az EOD szolgáltatásainak igénybevételével egyidejűleg elfogadja annak feltételeit is. A jelen dokumentum bármely részéről készült minden egyes másolatnak is tartalmaznia kell ezeket a feltételeket. Az EOD szolgáltatás szigorúan személyes, nem kereskedelmi célokból biztosítja a digitalizált dokumentumokhoz való hozzáférést és nem engedélyezi az egyéb célokból való felhasználást.

A szolgáltatás feltételei: <http://books2ebooks.eu/odm/html/mtak/hu/agb.html>

Terms and conditions in English: <http://books2ebooks.eu/odm/html/mtak/en/agb.html>

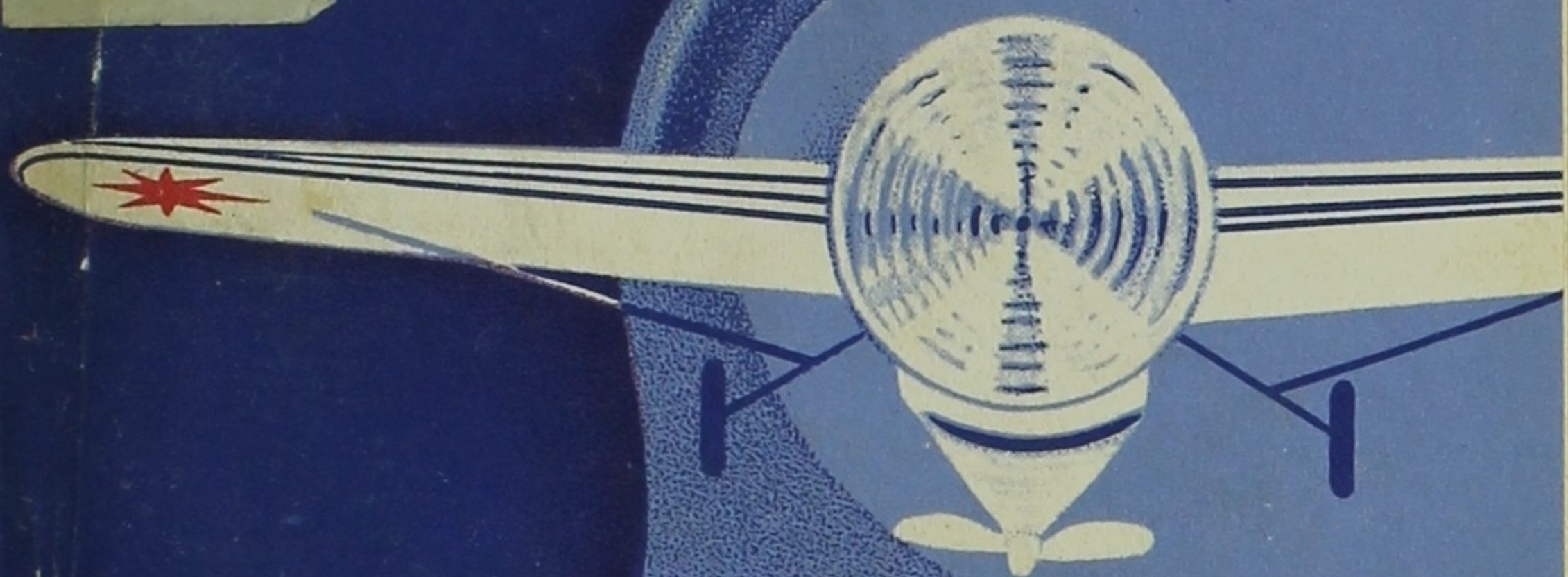
További e-könyvek

További e-könyvek elérhetők az alábbi oldalon: <http://books2ebooks.eu>

M. Iród. O.

13178

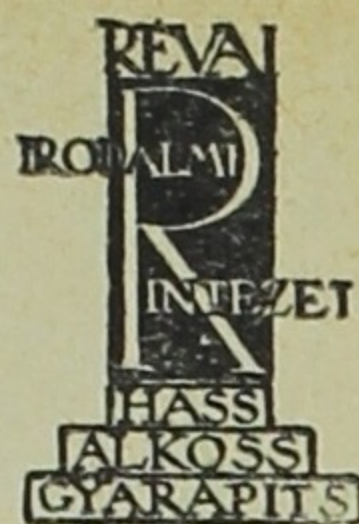

JAS

a tehetségtele
IRTA
TÓTH LÁSZLO

h. irod. 6. 13178.

A TEHETSÉGTelen

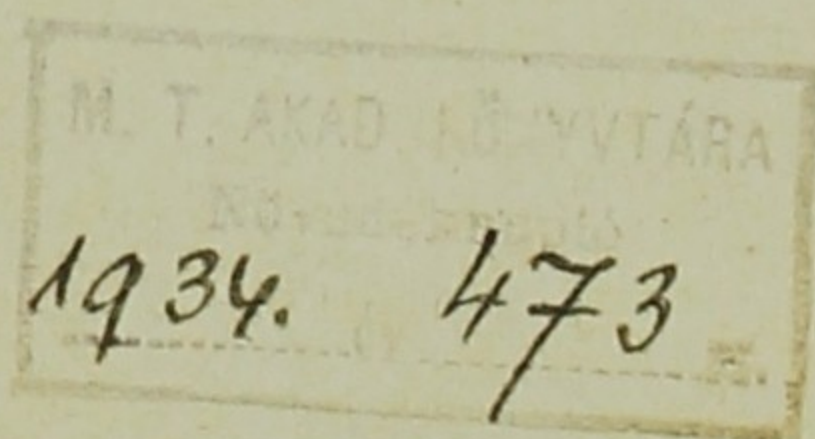
TÓTH LÁSZLÓ
REGÉNYE

RÉVAI KIADÁS

E könyv
az Intézet saját nyomdájában,
Monotype szedőgépen, Plantin-betűkkel készült

*

ELSŐ RÉSZ

MIKOR CSAK EGY SZÓ FONTOS . . .

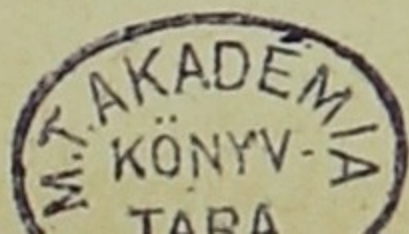
— Gyönyörű ez az asszony! — lelkesedett George Suxley, a Daily Post új párizsi tudósítója, aki Roland Dragon mellett állt s a nemrégén érkezett idegenek túláradó érdeklődésével élvezte a Fény Városát. Suxleyben az angol nyugalmát minduntalan fölborította az újságíró hevessége s amikor öreg kollegája, az éles írásairól és még élesebb mondásairól ismert kritikus oldalán ma este megjelent a színházigazgatók testületének és a színpadi szerzők szövetségének közös estélyén, percenként újabb és újabb kérdésekkel ostromolta őszüstökű kartársát:

— Szavamra mondom — kezdte újra — ilyen gyönyörű asszonyt még nem láttam. Ki ez? . . . — a teremnek abba a sarkába pillantott, ahol — a férfiak gyűrűjétől körülfogva — feketehajú, magas és valóban feltűnően érdekes szépség fogadta hűvös mosolygással a feléje áradó hódolatot.

Az öreg kritikus megveregette fiatal barátja vállát:

— Bravó! Maga úgy látszik, tényleg tehetséges kezdő . . . Alig négy hete van Párizsban s már kiderítette, hogy Edmée Avriile, az Opéra Comique sztárja, a drámai szoprán új világhíressége — csinos teremtés . . .

— Ő az? — ámuldozott az angol és tágranyílt tekintetével majd felfalta az énekesnőt. — Gyönyörű! Csodaszép! Igazán hálás vagyok Önnek, kedves Dragon, hogy

elhozott ide . . . De biztos, hogy ő az? . . . Tündérszép asszony . . .

— Először is nem asszony, hanem leány — javította ki az öreg — másodszor, ha nekem nem hiszi, vegye kezébe a színházi magazinokat, vagy vegyen húsz centimesért egy levelezőlapot, azután álljon ki este az Opéra Comique színészbejárójához és kérjen rá egy autogrammot a művésznőtől . . . Meg fogja kapni. A művésznő roppant kedves és előzékeny a közönséghez!

— No, én jobban szeretném — felelte a másik — ha engem maga mutatna be neki . . .

— Komolyan meg akar vele ismerkedni? . . . Teljesen hiábavaló fáradság, uram! . . . A gyönyörű Edmée csak a színháznak él s a férfiak nem jelentenek többet nála, mint egy-egy fényes fehér plasztront a földszint első soraiban. Nézze csak, milyen hihetetlen unalommal kezeli azt a nagy tábort, amely ott sűrög körülötte . . .

— De olyan kedvesen mosolyog!

— A szája! De nézze a szemét, barátom, hogy ún mindenkit!

A csalhatatlan kritikus azonban ezúttal tévedett. A művésznő álmatag szemepárja most hirtelen felcsillant s arca a bejárat felé fordult, ahonnan szálas, szőke fiatalember közeledett, talán túlságosan is siető léptekkel, az énekesnő csoportja felé.

Edmée Avrile már messziről üdvözölte:

— Ez nagyon szép, kedves barátom, hogy mégis eljött — ilyen nehéz órákban! . . .

A magas fiatalember könnyedén meghajolt:

— Szükségem volt egy kellemes órára a kellemetlenek között — tehát eljöttem! . . .

— Jól tette! Valami nagyon fontosat akarok mondani magának . . . — s azzal egy könnyű mosolyt vetve oda a hoppon maradt férfigyűrűnek, félrevonult az újonnan érkezettel a nagy pálma alá.

Az öreg Dragon csodálkozva rázta a fejét:

— Ejha! Ennek a ficsurnak aztán szerencséje van . . . De nem kell irigyelni szegénytől ezt a mai sikert. Holnap úgyis akkorát fog bukni, mint az Eiffel-torony . . .

— Ki ez a fiatalember? — kérdezte kelletlenül Suxley.

— Ah . . . ez . . . Gaston De Faironville. Csinos legény és — kétségbeejtő drámaíró . . .

A név megütötte az angol újságíró fülét.

— De Faironville? . . . Valami rokona a nagy De Faironvillenek, a híres esztétikusnak?

— A Francia Akadémia tagjának és másodelnökének, szenátornak, volt miniszternek, a becsületrend nagykeresztésének és akarja még néhány címét ennek az agg kultúrszélhámosnak? . . . Hát igen, — rokona. Sőt, — a fia!

— Ah, ne mondja! De hogy beszélhet ilyen tiszteletlenül a francia nemzetnek erről a büszkeségéről?

— A nemzet büszke lehet reá, — én nem! . . . Veszedelmes maradi aggastyán s az én szememben gyűlöletes. Ön bizonyára tudja, hogy én a fiatalság egyik vezére vagyok.

Az angol rámeredt Dragon őszbeborult üstökére, ráncosodó arcára, nyilvánvalóan festett bajuszára és kecskeszakállára . . .

— A fiatalságot, fiatalember, nem a hajunkon hordozzuk, hanem a szívünkben! — szólalt meg újra a kritikus.

— Én egész életemben a fiatalságért verekedtem . . .

Megöregedtem külsőleg — de mindig ott maradtam a fiatalok között, ezzel szemben, tisztelt barátom és ellenfelem, De Faisonville úr a maga hatvan évével külsejében talán ifjabbnak néz ki nálam, de ő már huszonkét éves korában az akadémia uszályához tartozott s mivel ezt szorgalmasan, illedelmesen cipelte és kifogástalanul szolgálta ki a magas irodalmi köröket s az ezeket kormányzó szalonokat, aránylag hamar jutott a zöld frakkhoz.

— De csak nem fogja tagadni, hogy De Faisonville igen nagy tudós és amellet kiváló stilisztá?

— A tudományáról megvan a véleményem s amit már annyiszor megírtam, — itt nem ismétlem meg! Abban azonban, amit a stílusáról mondott, igaza van. Ez előtt a stílus előtt mindig leveszem a kalapomat, már csak azért, mert hogy is mondjam, — századok néznek le erről a stílusról! Tudnia kell, hogy a Faisonvillek valóságos tudományos és irodalmi dinasztia. A stílus tehát, értem az írnitudást, bennük nem egyéni képesség, hanem családi örökség, vagy beleneveltség s hogy a Paléologok Porphyrogenitus jelzőjét itt átfordítsam rájuk — ők voltak évszázadon át az irodalom stílusban született nagyhercegei... A stílus egyre szebb lett, a tehetség egyre soványabb!... Ennek a Gastonnak a nagyapja tagadhatatlanul zseniális regényíró volt. Dédapja a XIX. század egyik nagy polihisztora, a modern könyvtártudomány megalapítója. Annak az apja viszont jeles történetíró és mellesleg híres államférfi is, míg ennek az apja a nagy forradalom lánglelkű lírikusa, akit a forradalom ezért a szokása szerint meg is jutalmazott a — nyaktilóval! Ez a Faisonville Robert, a „Forradalmi

dalok“ költője valóban tehetségmiliomos volt. Fiának szerencséjére azonban az akkori kor egyik legügyesebb lapkiadójának a lányát vette feleségül, aki azután gyerekeikre a nagy név mellé hatalmas vagyont is örökített át s ezzel megkezdődött a Faisonvillek egy századig tartó irodalmi vezérkedése. Úgy örökölték egymástól az akadémiai elnökségeket, mint egykor a Condék a hadvezérséget. Az uralomnak azonban, úgy látszik, hála a Gondviselésnek, vége szakadt. Mert ez a derék ifjú Gaston úr, akivel Edmée Avri-le e pillanatban olyan bájosan flörtöl, igen jószándékú és rokonszenves ifjú, de olyan tehetségtelen, mint egy uborka. Viszont a stílusból annyit sem örökölt, amennyivel mindenkinek rendelkeznie kell, aki elvégezte a Collége de Francet. A mondatai tuskolábakon járnak, a jelzői pedig . . . nos, a jelzőiről pedig nem is szabad beszélni!

— De maga mondta, hogy drámaíró.

— Ki nem drámaíró manapság? — tört ki mérgesen a vén kritikus. — De kétféle drámaíró van: drámai költő és drámai szerző . . . Az egyiknek nálunk, a másiknak a közönségnél van sikere . . .

— S a fiatal Faisonville melyik?

— Egyik sem! Eddig három darabja került színre . . .

— És megbukott velük?

— Ahogy vesszük. Udvarias, kellemes kritikákat kapott a lapoktól, a főpróbán s a premieren pedig a darabot sokat tapsolták.

— Na és akkor?

— De a második előadáson már nem volt közönség. És amikor a fiatal Gastont a harmadik darab után jelölni

merték egy kisebb irodalmi társaságba, úgy elhasalt, mint a béka . . .

— Képzelem, maga hogy levágta!

— Én? ellenkezőleg! A legjobbakat írtam róla! . . . Hát csak nem írhatok rosszat egy régi iskolatársam és egyik legjobb barátom fiáról?

— Hát maga jól ismeri a nagy Faironvillet? . . . És a barátja? De hiszen az előbb . . .

— Hogy rosszat mondtam az alkotásairól, az egészen más. Ez régi harc közöttünk még az önképzőkörből, ahol azonban sajnos, az ő írásai az én súlyos bírálataim ellenére is mindig bekerültek az aranykönyvbe. Ez azonban sohasem akadályozta meg, hogy mint emberek, a legjobb barátságban legyünk egymással!

— De ha jól emlékszem, azt is mondta róla, hogy — szélhámos.

— Nem így mondtam: azt mondtam, hogy kultúr-szélhámos! Így szoktam őt szólítani különben szemtől-szemben is, — a harmadik pohár fin után . . .

— És ő?

— Ő röviden tömeggyilkosnak hív engem . . . De maga nem az ember felől érdeklődött, hanem a tudósról.

— És ha az embert kérdeztem volna?

— Akkor azt feleltem volna, hogy Andrée de Faironville a világ egyik legtisztább és legfinomabb jelleme . . . Talpig férfi, sőt lovag, a XIX. század legszebb értelmezése szerint. Kitűnő családapa s a legmegbízhatóbb barát. Ami semmitsem von le abból a tényből, hogy rákfenéje irodalmi életünknek és végzetes veszedelme a fiatalság érvényesülésének.

— Nem tudja, az öreg Faironville itt van-e ma?

— Képzelteri, hogy eljött. Fiának holnap lesz a főpróbája.

— Melyik színházban?

— Hol kerülhet színre egy ilyen öreg reakcionárius fiának drámája?

— A Theatre Françaisban?

— Hogy képzeli? Azt az öreg nem engedi, mert akkor azt mondanák, hogy ő protekcióból benyomta a fiát. A darab az Új Színházban az avantgardista irodalom színpadán kerül színre.

— Hát Gaston Faironville avantgardista?

— Ah! Dehogy, — legyintett az öreg lenézőn. — Gastonnak a gárdistasághoz csak a 185 centiméteres alakja van meg! De az Új Színház igazgatója azt reméli, hogy ezek után az öreg meg fogja neki csinálni a becsületrend tiszti keresztjét, amelyet, mint vérbeli irodalmi anarchista, — természetesen szenvedélyesen ambicionál.

— Mit gondol, sikerülni fog?

— A tiszti kereszt valószínűleg, — a premier aligha! Vagy a premier is még esetleg, mert barátok lesznek ott. Sőt talán a főpróba is, mert ott az ellenségek lesznek ugyan jelen, de azok egymásnak is ellenségei lévén, sokkal több rosszindulatú pletykát fognak szétvinni egymásról az előadás után, mint amennyi rosszat a darabról kiagyalnak. A baj a második előadáson fog bekövetkezni, — ahol nem lesz közönség, aki ítéletet mondjon! Szegény fiú, igazán sajnálom, — a családi hagyományok áldozata. Hagyták volna, hogy mérnök legyen, amiről gyermekkorában álmodozott, valószínűleg igen derék, hasznos polgár lett volna belőle Franciaország számára. Így nem képvisel mást, mint a deka-

denciát a családban és a teljes jelentéktelenséget az irodalmi kávéházakban.

— Szeretném, ha bemutatna a nagy Faisonvillenek.

— Azt megtehetem . . . Előbb láttam a dohányzóban, az „*Ifjúság előre!*” szerkesztőjével és az avantgardisták néhány hasonló kócosával beszélgetett éppen az irodalmi megértésről s a meggyőződések kölcsönös tiszteletéről, mert az öreg nagy apostola az úgynevezett irodalmi békének.

— De hiszen maga az előbb azt mondta, hogy az öreg ellensége a fiatalságnak.

— Hát persze! Aki az irodalmi békét akarja, az az ifjúság veszedelmét akarja. Mert a fiatalság csak harccal törhet előre, békével legfeljebb előléphet, — előbb az akadémia pálmáig, azután később, ha jól viseli magát, egészen a zöld frakkig. Na jöjjön! Bemutatom az öreg hírességnek — azzal átvezette az angolt a dohányzóba.

André de Faisonville tényleg ott volt. Hatalmas havannával a szájában állt néhány fiatal író és színész között és nagy nyugalommal hallgatta heves beszédjüket, vad kifakadásaikat. Az öreg Faisonville külsőleg meglehetősen fiatalos volt. Erős alakján, amelyen éppen csak akkora pocak volt, amennyi korának tekintélyéhez kellett, katonásan feszült a frakk, fehér ingmellére pedig szélesen borult rá a becsületrend nagykeresztjének szalagja. A haja, szélről a két homlokán, erősen deresedett s bozontos bajuszába is elvegyült egy-két fehér szál, de az arca majd kicsattant a pirosságtól. A szeme körül alig egy-két szarkaláb jelezte a hatvan esztendő, a szeme pedig, nagy szürkés-kék szeme, jóságosan, de fölényesen mosolygott, — azoknak az embereknek a tekintetével, akik már

túl vannak a csalódás lehetőségén, mert már nem bíznak senkiben.

Amikor meglátta Roland Dragont, barátságosan intgetett feléje:

— Gyere, gyere örökifjú tömeggyilkos! Mondj már valamit ezeknek az uraknak itt, akik arra akarnak rábírni, hogy hívjak össze valami értekezletet az öregek és a fiatalok ellentéteinek kiegyenlítésére!

— Az öregeket a pokolba kell küldeni! — kiáltotta harsányan a kritikus — nem értekezletre hívni. A fiatalok pedig menjenek verekedni az életbe és ne járjanak értekezletekre . . . Különben engedd meg, hogy bemutassam neked Georges Suxley urat, a Daily Post új párizsi tudósítóját, aki ég a vágytól, hogy kezét szoríthasson Franciaország legnagyobb kultúrszélhámosával.

— Remélem, hogy csalódni fog bennem azok után — fordult Faironville a fiatalember felé és kezét nyújtott neki — amiket ettől a gyalázatos, modern Aretinotól hallott rólam. Tudja, nagy szerencséje az irodalomnak, hogy ennek a Rolandnak nincs kürtje, — csak egy kis füttyülője, s így, amit ő fúj, az nem jut el a Pirreneusokig sem, — mert különben a külföldön azt hinnék, hogy a francia irodalomban és tudományban csupa zshivány és szélhámos garázdálkodik — természetesen az én bűnös vezetésem alatt . . . De nem baj. Az olaszok Ariostotól már a XVI. század elején megkapták az Orlando Furiosot, mi csak a XX. században kaptuk meg a magunk Rolando Furiosoját ebben az istentelen tömeggyilkosban, akinek barátságától óvja meg önt az ég, de akinek a pajtáságát fölöttébb ajánlom magának, mint újságírónak, — ha

mindent akar tudni ami, Párizsban valami új, — feltéve, hogy nem ragaszkodik hozzá, hogy az igaz is legyen . . .

— Jellemző rád — vágott közbe Dragon, — hogy már megint előbb beszélsz, mielőtt kérdeznek! . . . Ez a szegény fiatalember azt hitte, hogy nagy esztétikus vagy és most csak egy közönséges pamfletistát ismer meg benned.

— Hallgass, sárkány és ne fujd a tüzet az orrlíkaidból, mert mindjárt kiderül, hogy az egész csak görögtűz — intette le De Faisonville a kritikust. Ezek az urak már úgy sem hisznek ebben neked, sőt már akkor sem hisznek, ha nem rólam beszélsz! — nevetett de Faisonville, — De remélem, hogy Gastonról nem mondtál neki rosszat...

— Az igazat mondtam! — felelte kétértelműen Dragon.

— Az igazság tenálad stiláris kérdés — rázta a fejét mosolyogva De Faisonville. — Gaston új darabja azonban határozottan a legjobb az eddigiek között és én hiszem is, hogy sikere lesz. Remélem, eljön holnap az Új Színházba! — kérdezte Suxleytől. — Van jegye már? . . . Majd telefonáljon holnap délelőtt a színház titkárságához . . . A külföldi sajtóra különösen nagy súlyt helyezek . . . És éppen Angliára! Azt hiszem, hogy a darab már csak a témájánál fogva is nagyon fogja érdekelni az angol közönséget. A második felvonás zárójelenete igazán jó. Határozottan kitűnő . . . Ebben Gaston mintha végre felszabadult volna . . . Úgy érzem, hogy ez az első igazi nagy szárnybontása! Apropos! Nem láttad valahol Gastont? — kérdezte Dragontól.

A kritikus levette szeméről a monokliját és lassan törölgetni kezdte s mintha valami egész közömböset mondana, úgy felelt:

— De igen . . . Ott van a nagy teremben. A télikert szélén a nagy pálma alatt ül Edmée Avrileval . . .

Az apa homloka egy pillanatra összeráncolódott s a szemhéjai idegesen lehunyódtak:

— Edmée Avrileval? . . . — elhallgatott. — Nem mennél oda, kérlek, Roland. Szeretném, ha megmondanád neki . . .

— Jó. Tudom már, mit akarsz üzeni — válaszolt a kritikus és megbiccentette a fejét, — megyek! . . . — és magában hozzátette:

— És szétugrasztom szegényeket!

Amint belépett a nagyterembe, látta, hogy azok ketten még mindig együtt ülnek és csendesen beszélgetnek.

Gaston éppen azt kérdezte a leánytól:

— Mi az a fontos, amit mondani akart? . . . Amikor jöttem, ezzel fogadott s azóta csupa csacsiságot beszél itt össze-vissza — és derűsen, őszintén nézett bele az énekesnő két nagy álmodó fekete szemébe.

— Csacsiságokat? — nevetett Edmée.

— Igen: édes csacsiságokat! . . . De miért nem mondja azt a fontosat? . . . Amit eddig mondott, az nem lehetett egyik sem!

A lány előrehajolt, egész közel Gaston arcához és így kérdezte:

— Biztos ebben?

A fiú bólintott:

— Biztos vagyok benne. Ha ennek a szerencsétlen darabnak kétségbeejtő próbái meg is kínozták az agyvelőmet, annyi józan eszem még van, hogy tudjam,

mindez magának sem lehet fontos. Mint ahogy nekem sem volt az . . .

— És magának mi fontos? . . . Persze az, hogy holnap majd sikerül-e főpróbája s hogy az öreg sárkány, aki most közeledik felénk, mit fog magáról írni? . . .

Gaston dühösen rázta a fejét:

— Bánom is én Dragont és a többieket és az egész színházat, legfőképpen a darabomat. Én úgyis tisztában vagyok vele — és magammal is . . .

— Mit ért ez alatt?

A fiatalember arca elkomorodott:

— Azt értem alatta, hogy ezekután végképpen tisztába jöttem vele, — én tehetségtelen vagyok!

Edmée egy pillanatra megérintette a kezét a kezével:

— Ezt nem mondhatja komolyan . . .

A fiú lehajtotta a fejét.

— Ezt halálosan komolyan mondom — gyorsan végig simította a homlokát és a haját . . . — De kérem, mondja gyorsan . . . Mert mindjárt megzavarnak bennünket . . . Mondja, hogy mi az a fontos.

Edmée lehunyta a szemét s egész halkan felelt:

— Az? . . . Semmi . . . Csak annyi, hogy — szeretem! . . .

A KUDARCOK ISKOLÁJA.

Amit Gaston de Faironville a maga tehetségtelenségéről a szép énekesnőnek mondott, — azt tényleg kétségbeesetten érezte ezen az estén.

Délután volt az utolsó házi főpróba a darabjából s ő beült az erkély egyik hátsó páholyába és végignézte elejétől végig darabját. De ahogy sorra végig hallgatta a jeleneteket, ahogy lepereregtek . . . eh, dehogy pereregtek . . . cammogtak a felvonások egymás után, Gaston belátta, hogy mindaz, ami a színpadon történik, kétségbeejtően unalmas, szürke és érdektelen. A szavak nem röppentek ki a nézőtér fölé, hanem már a feleúton beleestek a rivalda előtt a zenekar üres helyére. A mondatok jelentéktelenül, síváran szólaltak meg a színészek száján akik fáradtan és lélektelenül cipelték magukon a darab szereplőinek papírosfiguráit. A színpadon, ahol máskor az újítás vakmerősége és a forrongás feszültsége hökkengette meg a nyárspolgárokat és hozta lázba az új embereket, mint valami ólmos, sötét felhő terjengett a szokványok unalma. Egyetlen új szó nem lobbant fel három felvonás alatt, egyetlen friss hang nem sikoltott ki a százszor látott és százszor hallott színpadi helyzetek semmi új fordulatot nem hozó bonyodalmaiból. A szerelem nagy drámájának képzelte, amikor írta, mégis ez a színmű nem lett egyéb egy közönséges házasságtörés színpadra vitt törvényszéki riportjánál: férj,

feleség, csábító, hotelszoba, revolver, bíróság, társasági dámák és hotelportások, lokálnépség és esküdt-szék, magándetektívek és ügyvédek, orvosszakértők és bírák és detektívek . . . csupa jól ismert figura, amelyek mint a karakterbabák, újra ugyanazzal a régi, megunt arcukkal jelentek meg itt is, mint annyi száz és száz más drámában . . . Rémes!

És a nagy jelenet a második fölvonás végén! . . . Igen, a nagy jelenet, amelytől annyit várt, amivel annyit kínlódott, amiről azt gondolta, hogy tökéletes kiszámítotttsággal építette fel, — micsoda fárasztó, hangos és mégis jelentéktelen szóharca lett a két egymásra fenekedő embernek. Hát ezért lelkesedjék a nézőtér? Ezért ugráljanak fel zsöllyéikről az emberek, ettől jöjjön izgalomba az egész színház, az egész közönség, az egész Párizs . . . Ettől, hogy az asszony számon kéri a szeretőjétől az elrabolt éveit s hogy egy férfi önzése máról-holnapra felrugja azt a tündérkastélyát a szerelemnek, amit maga épített a bűnös szenvedély köré? . . .

Na, igen . . . hiszen tagadhatatlan . . . ebben a jelenetben van valami feszültség, pár meleg emberi szó, egy-két pillanat, amikor az ember várhat valamit, igen, hogy most fog jönni valami különös, hogy most következik valami rendkívüli, hogy most felszárnyal a hang az emberek legtitkoltabb, legelrejtettebb őszinteségéből . . . Hogy felröppen egy szó, amellyel kicsendül a szerelem csodálatos dallama . . . De azután — semmi! . . . Régi, elkopott mondatok ólmos esője hull rá megint mindenre, hogy az eldördülő pisztoly nem is a csábítót — hanem a darabot löjje agyon . . . A harmadik felvonás kétségbeejtően hasonlít valami műkedvelő előadás élőképéhez,

a nagy védőbeszéd pedig, amivel az asszony kikönyörgi életét az esküdtektől, üres, kongó tiráda, amilyent a század első évtizedében szavaltak a drámák hősnői . . . Nem, nem . . . Ez a darab nem kellhet a közönségnek, a kritika pedig gyáva és pimasz, ha egy jó szót mer írni róla . . . De nem fog! Azzal, hogy erre a színpadra ment a darabjával, elvesztette a régiek rokonszenvét és kihívta az újak jogos haragját.

Mit akar ő itt ezek között? . . . De különben is mit akar ő a színpadon, — mit keres ő egyáltalán az irodalomban, amibe úgy nőtt bele, — minden igazi hivatottság, minden belső szükségszerűség nélkül, — mint pékinas az apja kenyérsütő mesterségébe.

Gaston de Faironville olyan környezetben nőtt fel, ahol az írás, a színház, a művészet, az életnek annyira állandó velejárója volt, mint az enyvsszag az asztalosműhelyben, mint a füst és a korom a vasgyárban . . .

Tizenhét éves volt, amikor egy versét, amit valami hazafias ünnepélyre írt, az édesanya elcsente az íróasztaláról s elküldte a nagy illusztrált lap szerkesztőjének, — aki minden második héten náluk vacsorázott s aki természetesen készséggel teljesítette az anyai gyengeség hiú kérését. Így azután a még gimnazista Gaston de Faironvillenek megjelent a költeménye híres írók és költők írásai között . . . Igaz ugyan, hogy csak a lap másik felében, lenn a sarokban, meglehetősen kis betűkkel szedve. De ez elég volt ahhoz, hogy a tizenhét éves fiú megkapja a nyomtatott betű mérgezését, amivel aztán el is dőlt a sorsa . . .

Pedig addig minden családi hagyomány, apai intelem és anyai kérés ellenére a matematika volt a szenvedélye

és amikor tizenhat éves korában, kitalálta Pythagoras tételének egy új geometriai bizonyítását s ezzel elnyerte a háromaranyos pályadíjat, szigorúan elhatározta, hogy mérnök lesz és feltaláló.

Sajnos azonban, a nagy képzelőtehetséggel megvert s mindenért izguló és mindenféle iránt érdeklődő fiú nem volt ment bizonyos öröklött fellengzésektől sem, s üres óráiban rímeket kovácsolt és verseket faragott, mint megannyi más diák. Ha nem éri el vele korán az első meg nem érdemelt és könnyű sikert, ha hiába bombázza verseivel — mint ahogy azt a többi társai is hiába tették — a lapok szerkesztőségeit s főképpen, ha otthon nem kap folytonos biztatást az itt-ott megmutatott versikék és írások után, talán éppen úgy abbahagyta volna, mint ahogy barátja, a kis François Mourrais, aki addig írta hiába a soha meg nem jelent költeményeket, amíg tizennyolc éves korában végre beiratkozott a mérnöki egyetemre s ma Franciaország egyik legnagyobb repülőgépgyárának az igazgató-főmérnöke.

Dehát François Mourrais papája fűszerkereskedő volt, mamája pedig régi tisztos molnárcsaládból származott s amikor olyasféle célzást tett apjának, hogy író szeretne lenni, a derék fűszer- és egyéb gyarmatárak boltosa egyetlen nyaklevessel örökre elintézte fiának parnassusi vágyait.

André de Faironville azonban határtalan boldog volt, amikor fiának versét nyomtatásban látta s attól kezdve maga irányította Gaston irodalmi és művészeti nevelését. A középiskola után természetesen a Sorbonne bölcsészeti fakultására iratta be gyermekét, akinek a francia nyelv és irodalom tanárának kellett volna lenni.

Gaston ekkor tizennyolc éves volt, de alig kezdte el az egyetemet, amikor korosztályát behívták hadiszolgálatra s ő bevonult a tábori tűzérséghez. A háború már a végefelé járt, de annyi még hátra volt belőle, hogy az ifjú Gaston de Faironvillenek ideje legyen rá egy-két háborús kitüntetést szerezni a balmellére és egy gránátszilánkot a jobb vállába. A seb elég hamar gyógyult, de amikor Gaston visszament a frontra — közben előlépett hadnaggyá — már egy hadosztályparancsnok mellé került parancsőrtsisztnek. Ő persze azt hitte, hogy a jó beosztást „az ellenség előtt tanúsított bátor magatartásáért“ és önmaga által is nagyratartott értelmességéért kapta, az igazság azonban az volt, hogy az öreg Faironvilléné szólt egy jó szót a hadügyminiszternek.

Ebben a szolgálatban szokta meg az autózást, amely azután lassankint legnagyobb szenvedélyévé vált. A gépkocsi és a motor hallatlanul érdekelte, a gyors száguldás pedig a világon mindennél jobban izgatta. Miután leszerelt, foglalkozott is egyideig a gondolattal, hogy talán mégis okosabb volna, ha a technikai főiskolát végezné el s azután beállna François Mourrais mellé, a volt iskolatárshoz, aki ekkor már igen szép helyet küzdött ki magának az autó-, motor- és repülőgépgyártás szakmájában. De amikor egyszer ezzel félénken előhozkodott az apjának, az öreg Faironville egyetlen kézmozdulattal leintette:

— Egy De Faironville nem lehet soffőr! — mondta gögösen és szemrehányóan az akadémia másodelnöke, Gastonban pedig nem volt sem olyan erős az új ambíció, sem olyan határozott az idegenkedés az apja által válasz-

tott pályától, hogy komolyabb ellenállásra gondolt volna a szülői akarat kijelölte életúttal szemben. Persze, ehhez az is hozzájárult, hogy közben itt-ott megjelent néhány háborús írása, egy-két erős verse a frontról, ami épp olyan kellemesen legyezgette az ifjú hiúságát, mint amilyen komoly örömet szerzett apjának, mert az ő költői pályafutásához fűzött reményeit megsokszorozta.

Gaston tehát folytatta egyetemi tanulmányait s annak rendje és módja szerint szépen be is fejezte, megszerezvén a „licencié ès lettres“ büszke címét. Arról persze szó sem volt, hogy komolyan beálljon tanárnak valamelyik középiskolába. Ezt apja sem kívánta, szép vagyonuk pedig — anyja a dúsgazdag Des Toilles-Marquieux grófnak, a nagy mecénásnak és híres műértőnek leánya jókora hozománnyal kerekítette ki a De Faironville polgári számítás szerint amugyis tekintélyes tőkéjét, — megengedte neki, hogy gondtalanul élhessen s azt csinálhassa, amit akar.

Ez azonban csak külső látszat volt, mert hiszen befelé az volt az igazság, hogy az ifjú Faironvillenek azt kellett csinálni, — amit az apja akart. Az öreg pedig most már egész határozottan író, még pedig nagy író akart nevelni a fiából.

Először hosszú világkörűli útra küldte el, ami nem kis feltűnést keltett abban a francia társaságban, amely nem túlságosan értékeli az utazást s legfeljebb Marokkóig, vagy Algirig rándul ki, — azt is inkább hazafias illendőségből. Az anyai ellenvetéseket André de Faironville szokásos, ellentmondást nem tűrő modorával intézte el:

— Költőnek benyomásokra van szüksége, az írónak

nagy távlatokra! Azt nem szerzi meg itt a montparnassei kávéházakban . . .

Gastonnak pedig, amikor tudomására hozta, hogy három hét múlva indulhat Cherbourgból a nagy útra, ezt mondta:

— Édes fiam, menj és mulass jól! Nézz meg mindent, de kétféle módon. Nézd meg az egyszerű francia polgár szemével, de láss meg mindent az író szemével is . . . Remélem, hogy egy kötetre való csinos verssel térsz haza . . . Utirajzokat azonban ne írhatsz . . . És főleg ne fedezd fel nekünk Hátsó-Indiát, vagy Madagaszkart, egyrészt, mert úgyis ismerjük, másrészt, mert úgysem tudunk róla semmit . . . Ne felejtsd el, hogy francia vagy, mi franciák pedig nem tanuljuk, hanem csináljuk a geográfiát!

Így azután Gaston elindult huszonöt éves korában s egy évig utazott szerte a világban, a józan és egészséges férfiembereknek nyugodt érdeklődésével járva be Ázsiát, Afrikát és Amerikát, azaz hogy ezeken a földrészeken azt, amit a nemzetközi utazási irodák a világutazók számára érdekesnek tartanak. A sok különlegesség, a folytonos változás azután nem is maradt hatástalanul a kedélyére s tényleg néhány egész csinos verset írt, amelyek együtt körülbelül ki is tettek egy kötetrevalót, mire visszatért. Ebben az utazási verssorozatban azonban volt valami házifeladatszerű, s ahogy a diáknak dolgozatban kell számolni ősszel a tanár előtt, úgy vitte ő haza apjának a verskötet kéziratát.

Az öregnek nagy öröme volt ezekben a versekben. Nem lettek ugyan annyira magukkalragadók s annyira elsőrendűek, ahogy azt ő magában remélte, de finoman

csiszoltak és jól csengők voltak s a sok exotikum és néhány friss hangulat adott nekik annyi különleges ízt és érdekességet, hogy De Fairoville apai bírálata előtt méltóknak mutatkozzanak arra, hogy mint külön kötet, megjelenjenek.

Az Akadémia másodelnökének nem volt nehéz, hogy megfelelő előkelő kiadót szerezzen fia versei számára. A kötet tehát, igen szép kiállításban, megjelent. A címe ez volt: „*Elragadtatott csillagok*“.

Persze, Roland Dragon nem engedte el, hogy régi iskolatársát egy epés megjegyzéssel ne bosszantsa fel:

— Kedves Gaston — mondta apja előtt a szerzőnek — a verseknek ne a tárgya legyen elragadtatott, hanem az olvasója!

Ez azonban természetesen nem zárta ki azt, hogy kedvező és dicsérő kritikát ne írjon róla az Új Szemlében. A verseskönyv különben is megkapta a lapoktól és a folyóiratoktól azokat a kellemesen semmitmondó, de mégis jóleső kritikákat, amelyeket egy volt és leendő szépművészeti miniszter fia sokkal rosszabb versekért is megkapott volna.

Dícséretére legyen mondva, Gaston nem becsülte túl irodalmi bevonulásának ezt az első diadalát. Még az sem tévesztette meg, amikor később a Theatre Français tagjai nagy előszeretettel szavalgatták ezeket a verseket — apja második szépművészeti minisztersége idején.

Általában minél korosabb lett s minél jobban ismerte meg az életet, annál keserűbben érezte, hogy epigonnak tekintik. És ami még nagyobb baj, maga is egyre jobban és jobban annak kezdte érezni magát.

Megpróbálta s írt egy folytatásos regényt az egyik divatos képes hetilapnak. A háborúból hazatért embert akarta megírni, a férfit, akit a lövészárkok iszonyú éjszakái átalakítottak s aki az egykori erélyes, határozott, parancsoló egyéniségből fáradt és csöndes, szomorú ember lett, mialatt odahaza a szelid, puha, kicsi babaasszonyból kemény és céltudatos valakit formált a nehéz idő, aki átvette az ura elhagyott vállalatának vezetését s ezt még jobban és szerencsésebben is végezte, mint az ura, amikor azután vége lett a háborúnak, újra találkoznak, mindegyik egy másvalakivel, egy új idegennel áll szemben és nem azzal, akit elhagyott, akihez visszavágyott . . . akiről annyit álmodott . . .

Gaston azt érezte, hogy ebből a témából valami nagyszerűt, valami maradandót fog alkotni, de mire a regény elkészült, be kellett vallania magának, hogy nem egyéb szórakoztató olvasmány nál, amit egy négy-ötórás útra bátran magával vihet ugyan még a kényes ízlésű olvasó is, végig is futhatja bizonyos langyos érdeklődéssel, de azután egészen bizonyosan ott fogja felejtetni — a vasúti kocsi poggyászhálójában. A regény meg is jelent egy olcsó könyvsorozatban s a kiadó eladott belőle annyit, ami egész tisztes példányszám lett volna komoly regény számára, de viszont a felét sem ütötte meg annak, amennyit ez a kiadás a bűnügyi és kalandortörténetekkel el szokott érni. Apja ezután azt mondta neki, hogy nem mélyed el eléggé témájában, túlgyorsan ír, s hogy különben is az egész történet inkább színpadra való. Gaston erre meg is csinálta a regényből első színdarabját, amit az Odeon adott elő.

A darab azonban csak Dragon egy mondásáról lett

híres; a második felvonás után Gaston egyik jóbarátja odament a kritikushoz és megkérdezte:

— Félsiker?

— Nem, — felelte nagyot fújva a dühös Roland — egész bukás!

A fiatal De Fairoville ekkor már harminc éves volt s egyre kínosabban kezdte érezni, hogy a diadalmas írói pályafutások nem így szoktak kezdődni. Ami legjobban bántotta, az volt, hogy a párizsi újságíró, író és színészvilág elegáns és finom amatőrt látott benne, azaz többet a dilettánsnál és kevesebbet a vérbeli írónál. Ekkor megpróbálta, hogy beálljon cikkírónak egy új bulvárlaphoz, amelyben rövid karcolatokat, kis párizsi rajzokat írogatott. Ezeknek a cikkeknek határozottan volt sikerük, sőt a kiadó a második hónap után felemelte a tiszteletdíjukat, de Gaston mégis szégyenkezett miattuk s az volt az érzése, mintha az ő finom és előkelő muzsája naponkint apró utcai ismeretségeket kötne. Hamarosan el is vesztette a kedvét és abbahagyta a cikkírást, viszont belekezdett egy komoly színpadirodalmi tanulmányba — az új dráma útjairól.

A második fejezet megjelenése után az apja nagyon melegen megdicsérte, az öreg Dragon azonban egy este a fülébe súgta:

— Talán jobb lenne, kedvesem, ha előbb a régi dráma útjait tanulmányoznád . . .

Harminchárom éves volt, amikor második drámáját megírta, amiben az új, dolgozó nőt akarta színpadra vinni. Ez a darab az apjának nem tetszett. Határozottan ellene volt, hogy színrehozzák, de Gaston makacszkodott és addig járt a színigazgatók nyakára, amíg az egyik

végre vállalta, — igaz, hogy csak az évad végén. A darab a tizedik előadás után csöndesen jobblétre szenderült. Az előadás is szokatlanul gyöngye volt, viszont olyan hihetetlen erős kánikula köszöntött be júniusban Párizsba, hogy az emberek még a Grand Prixet sem várták meg, — — mindenki rohant a tengerhez.

Gaston most már kezdett kétségbeesni, de még nem adta meg magát. Akkor történt, hogy egyik barátját a szeretője, egy exaltált nő, fényes délben a Prés Catelán-nál két revolverlövessel megölte. A fiatalember ugyanis hirtelen megszakította a régi viszonyt s egy gazdag amerikai misszel eljegyezte magát. Szörnyű botrány lett belőle, a férj leköszönt a képviselői mandátumáról, az asszony bíróság elé került. Az esküdtek természetesen felmentették. A nő azzal hatotta meg a derék párizsi polgárokat, hogy zokogva kért halált a saját fejére.

Ez a dráma olyan mélyen hatott Gastonra, aki nagyon szerette szerencsétlenül járt barátját, hogy nem tudott a tragédiától szabadulni. A „Bruyllant-eset“ címmel egyhónapi munkával megírta belőle Gaston azt a darabot, amelyet az Új Színházban most próbáltak.

Amíg írta, Gaston csupa izgalom volt, láz és belső remegés, s amikor befejezte, azt hitte, hogy igen, végre... végre sikerült megírnia a maga főművét.

De már az első próbákon, ahogy látta, hogy kel életre, azaz hogy hogy nem kel életre a deszkákon az, amit ő írt, hogy milyen süket, milyen fárasztó hangulat árad ki a színpadról a nézőtér felé, milyen hazuggá vált az igaz történet, amely tényleg csak egy eset maradt, de nem tudott sem az ember, sem az asszony drámájává válni, — Gastonban úgy összeomlott végképpen az

önmagában való hit, sőt az önmagában való reménykedés is, ahogyan csak tehetséges ember tud kétségbeesni saját tehetetlensége fölött.

Ekkor ismerte meg Edméet.

A Conservatoir igazgatójának egyik zenedélutánján találkoztak, ahol a fiatal énekesnő egy új zeneszerző merész dalait énekelte.

Gaston nem sokat értett a zenéhez, az új muzsika dallamtalansága pedig egyenesen bűszítette, mégis ennek a lánynak csodálatosan csengő, melegszerű hangja valami különösen zsongító, szinte boldogító hatással volt rá s a bemutatás után olyan tomboló lelkesedéssel tapsolt, brávozott és hogyvoltozott, mintha az új dalok extázisba hozták volna s a maga lelkesedésével olyan hangulatot teremtetett, hogy az énekesnőnek ráadást kellett adni.

Edmée azonban most már nem az új franciától adott elő, hanem Strauss „Traum durch die Dämmerung“-ját énekelte. A közönségben páran feszengtek a német zeneszerző miatt, de Gaston úgy itta magába ezt a dalt, mint valami csodálatos kinyilatkoztatást s azt érezte, hogy ezt a hangot örökké el tudná hallgatni.

Később, a teázás alatt bemutattatta magát Edmée Avrilenak és váltott is vele pár közömbös szót.

Amikor a társaság egy része már oszladozni kezdett, Calmontné, a háziasszony megkérte az énekesnőt, hogy mutassa be — a másik művészetét is.

— Ah, hogyan, a művésznő még valami hangszerhez is ért?! — csodálkoztak a körülállók. Calmontné erre fölvilágosította őket, hogy Edmée nagyszerűen ért — a tenyérjósáshoz.

Természetesen megrohanták és Edmée engedelmesen

mindenkinek megvizsgálta a tenyerét. Meglepően találó, de néha kellemetlenül őszinte igazságokat mondogatott mindenkinek, úgy hogy negyedóra múlva már egyre kevesebben voltak, akik oda merték nyújtani nekik a kezüket.

— És ön, kedves De Fairoville, — mondta halkan az énekesnő — Ön nem kíváncsi a sorsára?

Könnyű felhő szállt át a fiatal férfi homlokán és csöndesen felelt:

— Én azt hiszem, hogy az én sorsom már megpecsétlődött, de ha kíváncsi rá... — mondta és oda-nyújtotta a tenyerét.

Edmée figyelmesen megnézte, azután hirtelen, halkan felsikoltott:

— Csodálatos! Csodálatos! Sohasem láttam még ilyen karrier-vonalat — azután közelebb hajolva a kezéhez, egészen halkan súgta oda Gastonnak:

— De itt van valami törés benne! — és a mutatóujját rátette arra a helyre, ahol a sors vonalát tényleg szinte erőszakosan vágta ketté két erős és mély barázda.

— Igen, — válaszolt tompán Fairoville — a törés, azt hiszem, már megtörtént... — azután meghajolt és elvonult.

De mikor búcsút vett a háziasszonytól, az egy pillanatra visszatartotta:

— Mondja, kedves barátom, nincs véletlenül itt az autója?

— De igen, — felelte Gaston — parancsolja talán valaki számára?

— Nagyon megkérném, vigye el Edmée Avrilet az Opéra Comiquehoz...

Gaston meghajolt, Calmontné pedig pár pillanat múlva visszatért az énekesnővel:

— De Faironville barátunk olyan kedves, hogy elviszi magácskát a színházhoz . . .

Edmée láthatólag zavarban volt.

— Ó, én igazán nem akarnám zavarni De Faironville urat. Bizonyosan van valami sürgősebb dolga is . . .

Calmontné közbevágott:

— Nincs sürgősebb, mint a lovagi szolgálat, úgy-e kedves Faironville úr? . . .

Gaston nem válaszolt, de mosolyogva mutatta az utat az énekesnőnek, aki a lépcsőházban megszólalt:

— Attól félek, hogy valami kellemetlent mondtam önnek, azért most bizonyosan joggal neheztel rám.

— Ellenkezően — felelte Gaston. — Maga azt mondta meg, amit magam is éreztem: az igazság sohasem kellemetlen . . .

— De ritkán örvendetes, nem gondolja?

— Ahogy vesszük . . . Én szeretem! — mondta Gaston.

— És mivel fogom meghálálni ezt a kedvességét? — kérdezte Edmée, amikor beültek a kocsiba.

— Egyszer majd elénekli nekem a Traum durch die Dämmerungot.

— Magának? — csodálkozott Edmée és meleg tekintetét ráemelte Gastonra.

— Igen. Csak nekem! — felelt az és keményen visszanézett rá. Edmée nem állta a férfi tekintetét, lassan elfordult.

— Megtagadja? — szólalt meg pár perc múlva Gaston.

— Nem! . . . — válaszolt Edmée s azután a színházig nem beszéltek többet.

Így kezdődött.

Amikor az Opéra Comique színészbejárójánál elváltak, Gaston megkérdezte:

— Megengedi, hogy egyszer felhívjam telefonon? . . . Elmehetnénk valahova vacsorázni egyik este.

Edmée a fejét rázta:

— Nem, este nem! Előadás után én nem mehetek . . . Tudja, ez a buta hang . . . Hanem ha egyszer kedve van, kimehetünk valahova reggelizni . . .

Május volt . . .

— Hová?

— Mindegy. Armenonvillebe! Vagy ha akarja, akár a tengerhez is. Maga biztosan gyorsan hajt.

— Szenvedélyesen! — felelte Gaston.

— Vigyázzon! — felelte Edmée. — Lassan hamarabb célhoz ér.

— Imádom a sebességet — mosolygott a férfi.

Harmadnap Gaston nem ment próbára a színházhoz.

Künn reggeliztek Bloisban.

AZ EL NEM ÉNEKELT DAL.

Amikor Edmée kilépett a ház kapujából, Gaston, aki a kocsija mellett állt, majdnem elkiáltotta magát az elragadtatástól.

A leány ragyogó szép volt. Kis fehér hánckalapjában, virágos, könnyű ruhájában — amelyet a sportköpeny még nem takart el — olyan volt, mint a meg-elevenedett tavasz.

— Hová vihetem a Május királynőjét? — kérdezte Gaston mélyen meghajolva.

— Vigyázzon, kedves barátom, én nem az édes Május vagyok, hanem a szeszélyes Április — mint a nevem is mutatja. Tehát Armenonvillebe vagy Bloisba?

— A világ végére, ha akarja.

— Az kicsit messze volna — egy reggeliért.

— A messzeség nem baj, — nevetett Gaston és magukra mutatott — csak a távolság!

— Ennek nem sok értelme van... De hát maga író. Magának szabad ilyent mondani... Különben, ha messze megyünk is, igazán nem ülünk távol egymástól és rámutatott a keskeny sportkocsira...

Az út gyorsan telt Bloisig, a gép falta az utat.

Gaston a Grand Hotel felé irányította a gépét.

— Nem, nem, valami kisebb kocsmába akarok menni, — mondta az énekesnő — minek tudják holnap a színházi lapok, hogy mi délelőtt mit csináltunk?

— Bántja az ilyen reklám?

— A reklámot nem bánom — de a híremet igen!

Egy kis ide-oda kerengés után csinos kis kocsmát találtak, ahol letelepedtek. A reggeli nem volt valami fényes, de a bor, — anjoui — amit adtak hozzá, pompás volt.

Vígan tereferéltek, mintha régi pajtások lennének, azzal a közvetlenséggel, amit a bimbódzó nagy érzés ajándékoz a fiatalságnak.

Edmée elmondta apránként az egész életét. Ahogy hirtelen máról-holnapra leszerződtek az Opéra Comique-hoz a Théâtre de la Gaitéből, ahol valami régi operettben a második szubrett szerepét kapta egy évvel azután, hogy elhagyta a Conservatoire-t. Gaston megtudta, hogy Edmée a Provanceban született, de az apja voltaképpen bretagnei. Kiderült az is, hogy az öreg Avri-le zongoratanár és orgonista és székesegyházi karnagy. Ebből nyilvánvaló volt, hogy Edmée fiatalsága szegénységben és egyszerűségben telt el.

— Az én kis anyám már régen nem él, — mondta a leány — már süldőkoromban elvesztettem. De az apuskám friss és vidám öreg ember, aki még ma is hat-nyolc órát ad naponta a kisváros zeneszomjas ifjúságának . . . — nevetett. — De most bizonyosan nagyon meg volna botránkozva, ha tudná, hogy kettesben reggelizem egy idegen úrral.

— Ilyen szigorú a papája? — kérdezte Gaston.

— Ilyenben szigorú . . . Miért, a maga apja nem az?

— Ugyan kérem . . .

— Pedig én azt hiszem, hogy ő se nagyon örülne, ha azt hallaná, hogy maga egy énekesnővel borozgat . . .

kilométerekre Párizstól — amikor darabjának a próbáján kellene résztvennie.

— Ej, dehogy — mondta Gaston — az én apám nem olyan . . . — de magában félt, hogy nem pirul-e el.

Edmée rátapintott az igazságra.

Az öregeknek hamar besúgták, hogy a fiuk, aki különben alig járt operába, tegnapelőtt ott ült a Comique erkélyének első sorában, hogy azután megjelent Edmée Avri-le öltözőjében, ahol már egy óriási virágcsokron fityegett a névjegye, s hogy végül tegnap kora délután ott várta a művésznőt a színházi kiskapunál . . . Az öreg úr szokása szerint rögtön ki is pakkolt vele.

— Mi az, Gaston? — kérdezte tegnap este ebéd után, mikor látta, hogy a fia el akar sietni. — Énekművésznőnek kurizálunk? . . . Az ilyen dolog nem való hozzád, fiam. Nem vagy rá már elég fiatal és nem vagy még elég öreg . . .

— Ugyan kérem, papa, — mondta Gaston zavartan — már megint ki pletykázott rólam magának?

— Tudod, hogy nem avatkozom a dolgaiddba . . . a szívügyeidbe legkevésbé, de már jobban szeretném, ha valami rendes kislány körül legyeskednél, akit el is vehetsz.

— Miért? — kérdezte Gaston idegesen. — Egy író nem vehet el egy művésznőt?

— Egy író igen, de De Faironville nem — szólt közbe az anyja szárazon.

Többet azután egy szót sem szóltak a dologról. De ez épp elég volt . . .

Ez a párbeszéd jutott az eszébe most Gastonnak.

Edmée észrevette a zavarát.

— Mi az? Mondtam valami kellemetlent? ... Nem akartam megbántani.

— Maga nem tud bántani, kedves — felelte a férfi és a szemével megsimogatta az énekesnő kezét. — Csak azon tűnődtem el, miért is van az, hogy az ember nem egészen ura a sorsának?

— Én egészen ura vagyok a sorsomnak, — mondta csöndesen Edmée — de igazán nem sok örömöm van ebben ...

— Az más. Maga nő ...

— A férfiaknak könnyebb! Azok feltétlen uraik a sorsuknak. Mert ha nem azok — nem is férfiak ...

Gaston most már másodszor érezte, hogy mindjárt elpirul és gyorsan áterelte másra a beszélgetést.

Komoly szó azután nem is esett többé köztük ...

Csak délután, amikor hazaértek s amikor a leány búcsúra nyujtotta a kezét, lett Gaston arca megint komoly.

— Mi baja? — kérdezte Edmée.

— Semmi bajom sincs, csak fáj, hogy már el kell válnunk ...

— Akar egy csésze teát? — kérdezte a leány.

— Boldogan ...

Felmentek.

Edméének kicsiny, de nagyon bájos lakása volt.

A fogadószobában hatalmas fekete zongora állt ...

Amíg Edmée hozzákezdett a tea elkészítéséhez, Gaston a hangjegyek között kezdett keresgélni. Addig kutatott, amíg megtalálta, amit keresett. Kivette a Strauss-dal kottáját és fölnyitotta a zongorát.

— Maga zongorázik? — kérdezte a leány.

— Nem — mosolygott Gaston. — Maga fog énekelni...

A Traum durch die Dämmerung-ot.

Edmée megrázta a fejét, azután közel lépett a férfihez s erősen a szemébe nézett:

— Még nem! — mondta azután egyszerűen.

— Miért? — kérdezte Gaston fojtott hangon.

Edmée hallgatott egy ideig. Felhúzta a vállát s elnevette magát:

— Nézze, kedves Faironville... Én azt hiszem, vannak dolgok, amit csak attól kérhetünk, akit szeretünk...

— No és ha én...

— És attól, aki szeret!

— Na és maga?

A leány felbiggyesztette az ajkát:

— Nem gondolja, hogy jobb, ha erre nem felelek?

Gaston meghajtotta a fejét.

— Kérem — inkább hallgasson, mint hogy kegyetlen legyen!

— Ó, ó, mintha bizony maga...

— Bocsássa meg, én nem tagadom...

— Mit?

— Hogy egy kicsit szerelmes vagyok magába.

— Kicsit szerelmes! Ez kevés! — és Edmée hangosan elkacagta magát.

— Ha parancsolja — hát imádom!

— Na, ez még kevesebb.

Gaston közelebb lépett hozzá és hirtelen megfogta a kezét.

— És ha azt mondanám, hogy szeretem?

— Az sok! Azt nem hinném el!

— Hát akkor?

— Hát akkor igya meg a teáját . . . És viselkedjék okosan. Azután mondja el nekem szépen, miről szól a darabja . . .

Gaston a fejét rázta.

— Nem mondom el . . . Mert amikor írtam, azt hittem, hogy ez a szerelem drámája.

— Na és most?

— Most kezdem látni, hogy ez a darab nem a dráma és ami benne van, az nem a szerelem.

— És mi a szerelem?

A férfi nem felelt. Felállt, megint odament a zongorához, fellapozta a kottát. Csöndesen visszafordult és így kérdezte:

— Nem akar énekelni? . . . Nem akarja elénekelni?

Edmée lehajtotta a fejét:

— Mondtam, hogy azt még nem — felelte. — Majd . . . Egyszer . . . Talán . . .

— Vagy sohasem? — sóhajtott nagyot Gaston.

— Az magától függ . . .

A férfi visszaült az asztalhoz és halkan válaszolt:

— Tőlem nem függ semmi. Én magam függök mindentől . . .

— Nagyon drukkol a főpróbától?

— Már nem . . . Csak az apámat sajnálom . . . Neki nagyon keserves lesz.

— Miért?

— Mert megint meg fogok bukni!

Edmée tágranyílt szemmel nézett rá.

— Maga bizonyos ebben?

— Ez egészen bizonyos, vagy legalább is nagyon való-

színű ... De nem baj: ez lesz az utolsó darabom! Ezután már csak értekezéseket fogok írni és tanulmányokat a francia dráma kezdeteiről, vagy Ibsen hatásáról az európai színpadra. Mindegy! Majd lassan ez is elmúlik ... Mint az egész élet.

— Hány éves most?

— Harmincöt.

— Ha én harmincöt éves koromban annyira nem fogok hinni magamban és abban, amit tudok, akkor nem is szeretnék élni ...

— Hát azt hiszi, én szeretek? ... Tudja, milyen furcsa az, mikor az ember már harmincöt éves és rájön, hogy nem is élt még!

— Maga vagy csalódott szerelmes vagy ...

— Ne találgassa. Egyik se. Én még nem is voltam komolyan szerelmes.

— Ezt elhagyjem?

— Mondtam, hogy én csak az igazat szerettem ... Nem mondom ... Voltak szeretőim ... Volt egy-két hosszú viszonyom, pár igen könnyű és léha kalandom, — volt tizenhat éves koromban egy kis tiszta ideálom s volt egyszer — nem is régen — egy titkos nagy érzésem is ...

— No és ez az egy?

— Ez az egy nem vette tudomásul, hogy vagyok.

Elhallgatott. A leány csak pár perc múlva felelt rá.

— Milyen furcsa! ... Én még ennyit sem mondhatok magamról ... Tizenhárom éves koromban szerelmes voltam a történelemtanárba, tizenhét éves koromban egy kicsit Tom Mixbe. Tizenkilenc éves koromban el-

jegyeztem magam az apám egyik kollégájával, egy fiatal hegedűtanárral.

— Nagyon szerette?

— Ő szegény — engem . . . igen!

— És maga?

— Én egy félév múlva felbontottam az eljegyzésünket.

— És azóta?

— Azóta várok . . .

— Kit?

— Egy vidám kisfiút, aki olyan erős és hatalmas, mint Julius Caesar, vagy egy Mussolinit, aki olyan ügyetlen és kedves, mint egy szomorú kisfiú . . .

— És addig csak a tömegnek énekel?

— Igen — a közönségnek, amelyet komolyan imádkok . . .

— És amelyet én gyűlölök — felelte rá halkan és keményen Gaston.

A férfi felállt és búcsúzott.

— Mikor látom? — kérdezte Edmée.

— Nem tudom . . . most, a próbák . . . — vágott rá gyorsan Gaston szinte gyerekes durcássággal.

— Hát jó. Akkor majd a premieren. Ott leszek!

Gaston megcsóválta a fejét:

— Mindenáron kivégzést akar látni?

— Ne képzelődjék . . . És ha siker lesz — ha nagy siker lesz?

— Akkor vagy a közönség bolondult meg, vagy én! De azért ha maga eljön, nagyon fogok örülni. Legalább lesz valaki, aki őszintén nem tapsol és igazán sajnál. Mert a többi nem őszintén fog tapsolni és igazából örülni fog — hogy megbuktam . . .

Edmée hirtelen odahajolt a férfihez s a két kezébe fogta az arcát.

— Vigyázzon — Gaston, a sikert akarni kell!

Így folytatódott . . .

Azóta, egészen máig, csak telefonon beszéltek egyszer-kétszer. És Gaston írt egy rövid őszinte levelet tegnap.

Azt írta meg benne, hogy szereti és hogy ha Edmée nem fogja szeretni, akkor ő lesz a világ legboldogtalanabb embere . . .

Az írók gyakran banálisak.

De ha szerelmesek, akkor különösképpen.

A FIÚ MEG AZ APJA.

Amikor most elhangzott Edmée vallomása, végtelenül boldoggá tette Gastont. De nem lepte meg.

Érezte az első komoly beszélgetésük óta, hogy valami történni fog közöttük.

Máskor talán léhábban és könnyelműbben fogta volna fel ezt az új kalandot, de most, amikor az író benne magában akkorát zuhant, amikor egyszersmindenkorra összedőlt benne minden reménység, hogy valaha igazán jelentékeny, igazán magasrendű alkotást fog tudni írni — ez az új érzés úgy vette körül, mint valami enyhe és édes légáramlat, amelybe bele kell szédülnie.

Hihetetlenül bosszantotta, hogy Roland Dragon tényleg odalépett hozzájuk és ízetlen fecsegésbe kezdett, maga köré csődítve egy csomó embert, akik rögtön körülserglették, mert azt remélték, hogy valami borsos tréfát, vagy idegbizsergető pletykát fognak hallani tőle. Pedig az öreg csak azért csinálta az egészet, hogy az összeverődött csoportból pár perc múlva feltűnés nélkül kiemelhesse Gastont.

— Fiatalember, akarok beszélni a fejével...

— Azt hiszi rólam, Roland bácsi, hogy szükség van rá?

— Igen. Mert vagy a fejével, vagy a szívével baj van, fiam... Hogy az irodalomról ne is beszéljünk, amelyben

még mindig ott tart, hogy fogalma sincs róla, hol is kezdjen hozzá . . .

— Az apám küldte, Roland bácsi?

— Ő csak tudni akarta, hol van . . .

— Sejttem, hogy tudta, ha sietett elhuzatni onnan.

— Mondja, fiam, hogy van maga voltaképpen az öreggel?

— Hogy vagyok vele? . . . Tudja a jó ég! Szeretjük egymást és nem értjük . . .

— Hogy lehet az? Az öreg úr igazán jó apa, maga pedig, ezt becsületére el kell ismernem, nagyon derék fia volt mindig. Nem is volt eddig semmi zavar . . . Hát akkor mi ez most?

— Nem tudom, Roland bácsi. Azt hiszem, hogy csak egy dolog, de az ma nagyon nagy baj . . . A kor.

— Micsoda?

— Az a huszonöt év, ami köztünk van. Tudja, az apám voltaképpen sohasem volt fiatalember. Gyerek volt, aztán máról-holnapra megnősült és családapa lett... Tudja, nagyon szeretem az apámat . . . Nemcsak a köteles és természetes fiúi tisztelettel és hálával, hanem a kivételes emberek iránt való őszinte meghódolással . . . Nem értheti félre tehát, ha azt mondom, hogy inkább ő az oka, mint én, ha egyre kevésbbé tudjuk megérteni egymást.

— Mióta tart ez így?

— Ez mindig megvolt, de mostanság egyre erősebb lesz. Végre is harmincöt éves vagyok, s ha nincs is bennem fiatalos forradalmiság, vagy szélsőséges különlegesség, mégis csak a magam korának gyermeke vagyok . . . Igaz, talán tudatosan vagyok az . . . De én azért megérttem

az apámat és bár távolodom a kortól, amelynek ő az embere, megértem azt is . . . Nekem nem is jut eszembe, hogy azt kívánjam tőle, szokásában, gondolkozásában olyan legyen, mint mi vagyunk . . . És még kevésbbé kérdezném tőle, miért nem olyan, mint a nagyapám volt . . . Ő azonban nem akarja megérteni, hogy én ma a rádió . . . repülőgép . . . elektronelmélet korszakában nem gondolkozhatom, tehát nem is élhetek úgy, mint ahogy ő annakidején . . . Ő pedig erősen rajtam akarja tartani a kezét és azt szeretné, ha az ő fejével gondolkoznék, az ő ízlésével írnék s az ő szemével látnék.

— Mi az, csak nem eszmélt rá, hogy eddig ő befolyásolta? . . . Tudja-e, hogy ez a felismerés nem is volna rossz magára nézve? — mondta elgondolkodva Dragon.

— Úgy-e, azt mondja a régi szállóige, hogy az idők változnak és mi is változunk bennük? De maga tudja, hogy az én kedves jó apám nem változik az idővel . . . S nem az időtől vesszi rossz néven, hogy megváltozott, hanem tőlem, mert nem vele, hanem az idővel tartok.

— Ezek szavak . . . Ez elmélet, kedves fiatal barátom.

— Mondjak egy pár példát? . . . Mindjárt meg fogja látni, hogy igazam van . . . Itt van mindjárt a pályám kérdése. Én mérnök akartam lenni . . . Ő elfojtotta bennem ezt az ambíciót és tudatosan beteretelt az irodalomba, mert ez a családukban a hagyomány . . . De ebben aztán úgy nevelt . . . úgy vett körül a különböző korlátokkal, belém szuggerált tekintetekkel, hogy én mindig azt érzem, nem is én írok voltaképpen, hanem ő. Azt akarom ezzel mondani, hogy nem úgy írok, nem azzal a benső fesztelenséggel, ahogy szeretnék, hanem önkéntelenül

is mindig arra gondolok, vajjon mit fog ehhez az öreg szólni . . .

— No, ez kezd érdekes lenni, kedves Gaston. Folytassa csak.

— Be kell vallanom még valamit: nekem van egy szenvedélyem. Az autózás, a motor . . . Sőt magának bevalom, bár az öreg nem tudja, az utolsó két évben — a repülés.

— Ne beszéljen! Folyton repülőgépen utazik?

— Ugyan . . . Nem így értem. Engem a repülés mint sport érdekel. Igen, — Gaston látta, hogy a vén kritikus tágra meresztett szemmel mered az arcába. — Igen, én pilótáskodom . . . Hát persze, ez csak afféle műkedvelősködés. Tudja, régi iskolatársam, François Mourrais . . .

— A repülőkonstruktor?

— Az . . . Azt tudja, hogy ő a legnagyobb repülőgépgyárnál van . . . Náluk szoktam repülgetni . . . Ott tanultam meg az új mesterséget . . . Persze, titokban, mert ha az öreg megtudná, odalenne a kétségbeeséstől.

— Annyira féltene?

— Azt nem. Az öreg a háború alatt is nagyon nyugodt volt és csodálatosan bízott családi szerencsecsillagunkban . . . Viszont azt hiszem, ha szegény anyám tudná, biztosan elájulna a rémülettől. De az öreg egyszerűen azért esnék kétségbe, mert lenézi azt a foglalkozást és általában mindent, ami technika . . . Neki a levegő legnagyobb hősei is csak soffőrök, vagy a legjobb esetben akrobaták . . .

— Hát tudja, ne haragudjék, ebben van is valami.

— Érdekes, hogy az irodalmár, még ha olyan kegyetlen kritikai elme is, mint maga, Roland bácsi, milyen

egyoldalú, amikor az emberi nagyság értékeléséről van szó . . . Egy közepes regényíró maguk szerint egyéniség, de aki átrepüli az óceánt, az alig több az akrobatánál.

— Ha még valaki átrepüli az óceánt! De aki csak ideoda szálldos, az egyik várostól a másikig . . . Ne vegye rossz néven . . .

— Nem erről akarok beszélni. Arról van szó, hogy amit az apám így lenéz, az nekem a legnagyobb élmény . . . Többet mondok: nekem ez a felszabadulás!

— Hogy érti ezt? — Dragon hirtelen megragadta Gaston karját. — Jöjjön csak, üljön le mellém. Most már azután igazán kezd érdekelni ez a dolog. Szóval magának, kedves fiam, ez a repülés a felszabadulás?

— Az, még pedig a legnagyobb mértékben . . .

— Akkor folytassa — nevetett az öreg. — Hátha annyira fel fog szabadulni, hogy közben igazán írni is megtanul.

— Miért mondja ezt?

— Mert most kezdek érteni valamit, amit eddig csak zavarosan éreztem, valahányszor olvastam magától valamit . . . Tudniillik, hogy maga voltakép nem is olyan tehetségtelen, mint ahogy gondoljuk.

— Szóval maga is annak tart?

— Remélem, nem kíván bókokat tőlem — vágott mérgesen közbe Dragon. — Nem elég, ha azt mondom, úgy látom, nem is olyan tehetségtelen . . .

Gaston meghajtotta a fejét s hangosan elnevette magát.

— Elég . . . Elég . . . El vagyok ragadtatva . . . Szóval mit akar mondani?

— Csak azt, hogy maga talán nem is olyan tehetségtelen, csak be van zárva egy levegőtlen skatulyába, amelyet az öreg, illetőleg a régi stílus készített magának és amelyből maga nem tud kimászni.

— Erre én is sokszor gondoltam már.

— Ez mindenesetre a jobbik eset. Én ugyanis azt hittem eddig, hogy jól érzi magát ebben az akadémikus kalitkában. De azért apja és maga között ez még nem döntő ellentét. Ez csak irodalmi ízlés, hogy divatos szóval mondjam, írói világnézlet dolga, de az egész élet . . .

Gaston felkiáltott:

— De hiszen az egész élet tele van ilyenekkel! A legnagyobb és a legkisebb dolgok, mind, mind csupa ellentét közöttünk . . . Nézze, az öreg úr alapjában mindennel elégedetlen, amit csinálok . . . Folyton a szememre veti, hogy igényes vagyok az öltözködésben, az otthonom berendezésében . . . Szerinte elamerikaisodva öltözködöm, állandóan gúnyolódik például, hogy én pizsamában alszom. Ő legszívesebben hálósipkát tenne a fejemre.

— Megálljon csak! Nekem is mintha mondott volna valamit . . . Mit is? . . . Ja igen, hogy magán meglátszik, hogy nem ágyban alszik, mint a rendes emberek.

— Na igen. Mert a lakásomon nem ágyat tartok, hanem széles hencserem van . . . És tudja, mennyi időbe tellett, míg beleegyezett, hogy külön lakjam? . . . Általában az öreg folyton az igénytelenségről beszél. Szidja a luxust, de társadalmi kötelezettségből képes a legdrágább ebédeket adni. Általában nem értem, miért akarják mindenáron a régi igénytelenségre szoktatni az új nemzedéket, a helyett, hogy arra bíztatnák, hogy jobb és szebb életet akarjon, hiszen ez az akarat magával

hozná, hogy szorgalmasabbak, kitartóbbak, keményebbek legyünk . . . Mindez milyen messze vezetne. Mondok két példát. Az apám nem tart autót. Azt mondja, neki ez drága. De körülbelül annyit költ el az autótaxira, mint amennyibe nekem a sportkocsim tartása kerül. Az öreg még mindig képes részt venni falkavadászatokon, órákig a nyeregben ül, de az autót megveti. Nem tartja sportnak. Nem a veszély miatt, hiszen egy szeszélyes gében száguldani a kopók után árkon-bokron keresztül van olyan veszélyes, mint a mi remek útjainkon száz kilométerrel rohanni az autóval. De nézze, én nem is kívánom, hogy ő autózzék. Csak azt engedje, hogy én csináljam. Az ő nemzedéke felült az autóra, az enyém azonban már beleszületett. Neki csoda volt, nekem megszokott tárgy . . . Vagy itt van a rádió . . . Az öreg úr gyűlöli. . . De azt hiszi, valaha próbálta megérteni ezt a készüléket? . . . Ha a legkisebb zavar van, tehetetlenül áll a szekrény előtt. És akkor azt mondja, én nem vagyok reális és gyakorlati ember.

— Azt hiszem, magának nagyon sokban igaza van — szólt közbe csendesen Dragon. — De ne felejtse el, az öreg még a saját nemzedékében is mindig maradi, visszafelé húzó ember volt . . .

— Ez az. De miért kívánja, hogy én is az legyek? . . . Multkor ránézett a kezemre s meglátta az új karórámat. . . Én persze azt viselek, mert sokat ülök a kormánykeréknél és mert különben is utálok, hogy körülményes művelettel tudjam meg azt az egyszerű dolgot, hogy hány óra van . . . Neki azonban ez se tetszik. „Micsoda modern butaság ez! — mondta. — Képes vagy a csuklódon túrni egész nap a kellemetlen szorítást, mert meg akarsz taka-

rítani egy mozdulatot, amellyel naponként háromszor vagy négyszer benyúlsz az óráért a zsebedbe.“ Hiába magyaráztam neki, hogy ma már világszerte ezt viselik, mert a mi életünknek, pontos időbeosztásunknak ez a célszerű. Hiába adtam elő, hogy mennyivel jobb télen az utcán visszahúzni egy kissé a kabát ujját a kezünk fejről, mint kigombolkozni, benyúlni az óráért, kivenni, fedelét felpattantani, visszahajtani, visszatenni az órát, újra begombolkozni, — az öreg úr legyintett egyet és azt felelte: „Új számárság“.

— Ez az ő baja — felelte elgondolkozva a kritikus. — Ő mindig számárságnak tartotta azt, ami új, de a régi butaságokat sohasem vette észre.

— Vagy nézze, én szeretem a jazz band-et. Szeretem a lármáját, a rikoltozó muzsikáját. Ne nevéssen ki, engem ez megnyugtat. Apám ezt nem akarja elhinni. Azt mondja, hogy ha félóráig hallgatja, olyan lesz a feje tőle, mint a dézsa.

— Hát ez végre ízlés dolga.

— Persze, Roland bácsi, minden ízlés dolga. Hiszen épp ez az. De miért legyen az ő ízlése az enyém, mikor nem az? ... És még valamit. Magát az öreg most ide küldte, hogy válasszon el egy bájos fiatal teremtetéstől, mert az apám fél, hogy túlságosan érdekelni fog ez a hölgy.

Dragon hamiskásan nevetett:

— Na, én azt hiszem, ebben nem sok a túlzás.

Gaston nem erre felelt:

— De képesek apám is, anyám is a legunalmasabb, a legcsúnyább, a legérdektelenebb libákat a nyakamra hívni, mert a családi összeköttetések, vagy a vagyon, vagy tudom is én minek a szempontjából kilátásosnak kép-

zelnek egy házasságot. Én pedig nem tudok házasságot elképzelni, csak a tökéletes lelki és testi egység alapján. S nem vagyok hajlandó próbaházasságokat és álházasságokat kötni, mert a válást épp olyan erkölcstelennek tartom, mint a kétfelé élést. Viszont ha történetesen eszembe jutna . . . No, ne féljen, nincs róla szó, hogy elvegyem ezt a derék és becsületes leányt, aki véletlenül énekesnő, — az anyám gögből, az apám pedig bölcsességből — képesek volnának kitagadni . . . Mert a család hagyományai . . . így s az irodalom hagyományai úgy . . . Az öreg úr a tradíciót összetéveszti a megszokással. Pedig én azt hiszem, a mi családi hagyományunk az volt — és az volt az irodalmi is — lépést tartani az élettel, az emberi szükséglettel, a gondolkozás változásával. És attól félek, kedves Dragon bácsi, hogy apám volt az, aki ezt a hagyományt annakidején megtörte, amikor merev akadémikus lett belőle. És én, aki már csak feltartózkodhatatlan dekadencia vagyok . . . Az epi-
gon, akit egyenesen erre neveltek . . .

Elhallgatott . . . Dragon sokáig szótlanul ült mellette, aztán hirtelen a vállára tette a kezét, erősen a szeme közé nézett és azt mondta:

— Fiatalember, én holnap egészen más érdeklődéssel fogom nézni a maga darabját, mint eddig . . . Maga kezd nekem tetszeni. De, úgy látszik, én magam is kezdek öregedni, mert mindabból, ami most magából kiáradt, én eddig semmit sem vettem észre . . . — nagy karikákat fújt a szivarjából és elboruló szemmel nézett utána az elszálló kékes füstnek. — Mit gondol, lehet, hogy mindannyian megöregszünk?

Gaston szárazon nevetett.

— Én már nem . . . Én már az vagyok . . . Mert mindaz, amit beszéltem magának, csak szó . . . Beszéd és képzelet. Az igazság az, hogy minden úgy történik, ahogy az öreg akarja és én mindent úgy csinállok, ahogy ő kívánja . . .

— És a repülés? — kérdezte Dragon hirtelen.

Gaston felállt s felvetette a fejét.

— A repülés? . . . Ki tudja? Az még egyszer hozhat valami újat.

EGY FÉRFI AZ UTCÁN CSATANGOL.

Gaston tétován sétált a Boulevard des Capucinesen. A nagyváros élete dübörögve rohant mellette, az autóbuszok és az autók beláthatatlan hosszúságú délutáni karavánja négyes-ötös sorokban szorongott egymásra torlódva. A járdán sietve loholtak az emberek. Aki lassan ment, az vagy külföldi utazó volt, vagy az utca mindkét nembeli ingyenélője és szemetje.

Ebben az általános nagy, lármás és nyugtalan sietésben Gaston úgy érezte magát, mintha maga is valami nagyon távolról idetévedt idegen lenne, aki ismeretlenül bámulja az öles hirdetőtáblákat s az itt-ott már felvillanó fényreklámokat.

A párizsi utcának ilyenkor valami különös szaga van. Furcsa és jellegzetes, amely benzinből, olajból, füstből, koromból és a sárga Szajna iszapbűzéből keveredik össze. Gaston szerette ezt a szagot minden kellemetlensége ellenére, mert azt tartotta róla, hogy annyira hozzátartozik Párizshoz, hogy e nélkül már nem is volna az, ami. Ha egy-egy friss tavaszi eső és erős szél hirtelen elmosta és elvitte egy félórára, már hiányzott neki. Ha pedig külföldön volt s valahol effajta szag ütötte meg az orrát, egyszerre honvágyat érzett mindíg.

Most azonban gyűlölte és undorodott tőle, — de undorodott a gépkocsik dübörgő tömegétől, a körülötte

rohanó ismeretlen emberektől — egész Párizstól . . .
Mindentől . . .

De legfőképpen — önmagától!

A főpróba kényszeredett hangulata, amelyet tegnap este végig kellett szenvednie, még benne égett és kínoztá, mint valami lidércnyomás, aminek a fojtogató kábulata akkor sem múlik még el egészen, amikor az ember már régen felébredt.

Egy régi kellemetlen emléke rémlett föl benne ma újra meg újra. Pár év előtt egyszer Londonban járt künn a külvárosban. és elfáradt. Beült egy arra ténfergő csukott taxiba. Nem vette észre, hogy a soffőr részeg s csak akkor jött rá, amikor már benne ült a rohanó taxiban, amely ide-oda ugrált a berúgott ember kezének zavart vezetésétől. Kint jártak valahol messze a Themsenél, ahol a rakodópart meredeken és magasan áll a víz fölött. És ő, aki örjögő kedvelője volt a sebességnek s akkor érezte magát boldogan, ha kormánykerék mellett ülve százas tempóval száguldhatott, — hirtelen a kínos bizonytalanságnak ijedtségét érezte. Idegesen kezdett dörömbölni a kocsi ablakán, amíg végre a becsípett ember meghallotta s hirtelen fékezéssel megállította a kocsit. Gaston kiszólt neki, hogy forduljon meg és hajtson lassabban. A soffőr hűmmögött valamit, azután folytonos ide-oda hátrálással és előremenéssel megpróbálta az autót megfordítani. Ebben a pillanatban történt az, amit Gaston azóta sem tudott többé elfelejteni, hogy a taxi hirtelen egyszerre csak megugrott s rohant neki a rakodópart szélének. Egy pillanatig tartott az egész, de egy másodperc századrészéig Gaston azt érezte, hogy a taxi nem tud megállni és menthetetlenül belefordul a vízbe, amely

szélesen, piszkosan és sötéten hömpölygött a magas rakpart alatt. A saktulyabazártságnak borzalmas rémületével, de a sportember lélekjelenlétével Gaston már felemelkedett és megfogta az ajtó kilincsét, hogy egyetlen mozdulattal kivesse magát a taxiból, — amikor a kocsi megint hátrafelé lendült, ezután nagynehezen végre meg is fordult és megindult az ellenkező irányban. Gaston akkor napokig érezte ennek a kellemetlen megrázkódtatásnak a hatását s folyton ott kísértett az agyában a rémséges gondolat: a csukott kocsi kinyithatatlan börtönével belezuhanni a piszkos áradatba s megérni azt a szörnyű másfél percet, amíg meg lehet fulladni...

Tegnap este a főpróbán ugyanez az érzése volt. Kétségbeesett tehetetlenség: a kikerülhetetlen, a menthetetlen elsüllyedésnek ijedtsége. Az volt az agyában folyton, míg a színpadon a színészek az ő saját szavait kiabálták, nyöszörögték és sikoltották feléje, hogy most, igen, most este menthetetlenül és egyszersmindenkorra bezárul előtte minden írói lehetőség. Érezte, hogy felhőzi be az unalom az egész nézőteret, hogy feszengenek az emberek a türelmetlenségtől, szinte látta, hogy sápadnak el a jóbarátok a bukás bizonyosságától s hogy vigyorognak föl ugyanettől az ellenségek.

Igen, igaza volt Roland Dragonnak, a főpróba az ellenségek gyülekezete. Nemcsak a szerző ellenségeié, hanem mindenkinek valamennyi ellenségéé. A főpróbán a szerző ellenségein kívül ott vannak az igazgató ellenségei, de ott vannak a színészek és a színésznők ellenségei, a díszlettervezőknek, a szabónőknek, a kalaposnőknek, a bútorerendezőknek, igen, — még a sűgónak is az ellenségei. Ezeket pedig csak egy tudja elnémítani és sarokba szorí-

tani: a nagy, az ellenállhatatlan siker kitörő áradata. Az a hallható feszültség, az az ideges mozgás, ami végigfut a nézőtéren abban a pillanatban, amikor a hősnőnek be kell jönnie, az a lélekzetvisszafojtó csend, amely a színpadon felszárnyaló szót fogadja s azután az a hirtelen, kirobbanó taps, amit senki sem tud visszafojtani . . .

Csak hogy mindebből semmi, de semmi sem volt ezen a főpróbán.

De az ellenségek — azok ott voltak.

Az első felvonás után, ahogy legördült a függöny, rövid, halk, udvarias taps hallatszott, a második után még az sem, — egy-két udvarias tenyér összeverődött, amire itt-ott püsszegés felelt . . . Azután az a sok képmutató üdvözlés, a sok hazug kézrázás, a síma és udvarias szavak, amelyeket éppen hogy odadobnak az embernek . . .

Undorító volt! Undorító!

A második szünet alatt az apja páholyában megjelent az akadémia elnöke. Pirosképű, testes öreg úr, aki melegen rázogatta Gaston kezét, miközben az ismerősök és barátok egymásnak adták a kilincset, hogy bekukkantsanak egy-egy pillanatra s elmondjanak valami ostoba és ügyetlen bókot.

— Igazán elsőrangú! Remek! — kiabálta az elnök és megveregette Gaston vállát.

— Az elnök úr rendkívül elnéző — mondotta csendesen Gaston.

— Nem! Nem, szavamra! . . . — harsogott tovább a másik. — Szavamra, a legutóbbi évek legjobb darabja. Még egyszer szívből gratulálok . . . Magának is, kedves De Fairoville. Igazán büszke lehet a fiára.

— Az elnök úr végtelen kegyes — szerénykedett az

apa s láthatóan hízott a boldogságtól. Ahogy a testes bácsi mögött becsukódott az ajtó, Dragon halkan megszólalt:

— Vigyázzon, fiatalember! Amit egy elnök szavára állít, annak esetleg éppen az ellenkezője igaz.

— Miért? Talán neked nem tetszik? — kérdezte hidegen az öreg De Faironville.

Dragon egy barátságos pillantást vetett Gaston felé s azután felelt:

— Fiatal barátunkkal mi már beszéltünk erről s én azt hiszem, nekem jobb a véleményem a darabról, mint neki magának.

— Miért? Láttál mostanában jobbat ennél? — vágott közbe a másik az apának azzal az ingerültségével, amelyet ebben a percben nem lehetett tőle rossz néven venni.

Gaston felelt a kritikus helyett:

— Ó, igen, akárhányat. Hogy egyebet ne mondjak, ugyanebben a színházban is, az előbbi újdonság nagyon érdekes kísérlet volt.

— Kísérlet! A darab ne legyen kísérlet, hanem befejezett egész. A befejezettség, a teljesség minden irodalmi munkának egyik legfőbb kelléke.

— Bizonyos vagy ebben, apa? — kérdezte csendesen Gaston.

— Édes fiam, hát Teophile Gautier végre elég fiatal és elég szabad szellem volt és azt mondta 1868-ban...

— Apuskám, nem volnál hajlandó egy pár évtizeddel későbből keresni ki a fiatalokat?

— Nem! Mert ezeket a mostani zagyva számárságokat, ezeket a zavaros, minden szabályt, minden tradíciót felborító titánkodásokat nem veszi be a gyomrom...

Én lehetek maradi, ez nem változtat a tényen, hogy az utóbbi időben alig van színmű, amely megütné a régi átlagok mértékét.

— Hja, a színpadi irodalom dekadenciában van — mondta Dragon.

— És a színház maga nem? Vagy azt hiszed, hogy a film meg a rádió . . . — kérdezte Gaston az apjától.

— Hagyd nekem ezeket a gépi dolgokat! A gépek sohasem fognak tudni művészetet csinálni.

— Nem arról van itt szó, hogy a művészetet ki csinálja. Csak arról, hogy mi közvetíti . . . Te csak nem képzeled, hogy a színház meg tudta találni a maga nagy költőit s íróit, de a film és a rádió nem fogja tudni . . .

— Nem fogja tudni! Mert az egyformasága, az ismétlődése kizárja azt a szabad erő kifejtést . . .

— És az apa azt hiszi, hogy a színpadi írónak meg van adva a szabad erő kifejtés?

— Természetes, hogy engedményeket kell tennie a színpadnak . . . — felelt az öreg.

— Ördögöt kell engedményeket tenni! — kiáltott fel Dragon. — Az igazi siker mindig azoké, akik nem tesznek engedményeket! Azok tudják újra és újra megrázni a színpadot és lázba hozni a közönséget! De te a sablont dicsőíted és abba is neveltetted bele a fiadat . . . — mondotta dühösen a kritikus.

— Tévedsz — mondotta az öreg. — A hagyomány . . .

— Én azt hiszem, apa, az a baj, hogy te azt képzeled, a hagyományból lesz az élet, én pedig azt hiszem, hogy az életből lesz a hagyomány!

— Nem értem, honnan veszed ezeket az eszméket? —

felelte idegesen az apa. — Végre is, az én fiam vagy . . .
az én nevelésem . . .

— Épp ez a baja, — szólt közbe Dragon — hogy nemcsak a közéletben, hanem még a saját fiad életében is megölöd az ifjúságot . .

— Én megölöm? Ellenkezőleg! Ki akarom szabadítani a mai kornak ebből a gépesített rabszolgaságából . . .

— Miért gondolod, hogy a gép rabszolgaság? — mondta Gaston elboruló szemmel s arra gondolt, milyen szabadnak érzi ő magát, amikor a kocsiján rohanhat egyenes, síma utakon és mennyire százszor szabad, amikor a repülőgépen száll a felhők felé . . . a felhők fölé . . . a magasságba . . . a végtelenségbe . .

— Mert a gép lassan meg fogja ölni az egyéniséget és fogja falni az embert . . . de mindenekelőtt a költészetet... Kayserlingnek van igaza. Soffőr az új ember . . . És hogy várjunk egy soffőrtől költészetet! . . . És hogy várjunk a költészetnek elismerést és megértést olyan tömegektől, amelyek maguk is vagy valóságos soffőrök, vagy a lelükben azok, de mindenesetre sokkal jobban tudnak lelkesedni egy pilótán, mint egy gondolkodón? . . . Nem a te darabod rossz, fiam, hanem a mai közönség az . . . amely nem akar többé irodalmat . . . Hanem csak cirkuszt akar, arénát, — az idegeinek az izgalmát. Ma már nem kellenek a színpadi könnyek, nem kell a színpadi múhalál . . . Mert a nyárspolgár minden harmadik-negyedik napon megkapja a maga tragédia-csemegéjét a reggelijéhez: lezuhant egy repülőgép, nagy autószerencsétlenség, három halott . . .

— És te ezért azt akarod, — vágott közbe Dragon — hogy a fiad csinálja ennek a közönségnek azt, amit a régi

közönségnek a régi írók csináltak ... A helyett, hogy engednéd, hogy ennek az új világnak megpróbáljon új szépet alkotni!

Az öreg De Faironville a fejét rázta:

— Nincs új szépség és nincs régi szépség. Nem lehet új szépet alkotni, csak újra lehet alkotni a szépet! S épp azért, mert a szépet mindig újjá lehet alkotni. . .

— Nem hiszed, — kérdezte Dragon — hogy a gépnek is meg lehet a költészete? Hogy például a sebességnek, amelyet te úgy utálsz, az örök rohanásnak, a levegőbe-emelkedésnek, a kétezer méteres magasság távlatának megszülethetik a költészete?

— Kizártnak tartom — mondta az öreg.

— És ön, fiatalember? — kérdezte Dragon. — Ön is kizártnak tartja.

Gaston elmosolyodott.

— Ezúttal kivételesen apának kell igazat adnom! Amit maga mond, az elméletben nagyon szép, de én, mint gyakorlati ember — megijedt, hogy elszólja magát és gyorsan hozzátette — már tudniillik, mint gyakorlati embere az autóval való rohanás gyorsaságnak, bár író vagyok, vagy legalább is szerettem volna lenni, nem éreztem soha ezt, amire maga gondol és soha a volán mellett nem gondoltam rá, hogy ezt a száguldást le lehetne szorítani a versek mértékébe, vagy a dráma hármasságába. Nem is jut ilyen ott az ember eszébe . . .

— De felszabadulást érez?

— Igen. De ez a felszabadulás éppen ellenkezően hat . . . Felszabadulok attól, hogy azt higgyem, — írónak kell lennem!

— Már pedig annak kell lenned, édes fiam — mondta

az öreg De Faironville és szelíden átölelte a fiát. — Ha nem is sikerül minden úgy, ahogy szeretted volna . . . A férfi nem kedvetlenedhetik el a sikertelenségen. Majd jön egy nap . . . Majd egyszer megtalálod magadat . . . Csak ne csüggedj, édes jó fiam . . .

Hátul álltak a páholy mélyedésében, ahol sötét volt, de Gaston látta, hogy az apja szeme tele van könnyel . . .

— Különben is — tette sietve hozzá az öreg — a főpróba nem számít. És láthatod, a barátaid mind . . .

— Hazudtak — legyintett Gaston. Megsimogatta az apja karját, azután megfogta Dragont. — Gyerünk, Roland bácsi!

Ezzel kiment a páholyból. A folyosón azután elkezelt az öreg kritikustól is.

Arra gondolt, hogy most el kellene mennie Edméehez. De azután mégsem ment el.

Betért egy kávéházba, evett egy sonkáskenyeret, pohár sört ivott hozzá, aztán hazament és lefeküdt. Nagyon ki lehetett merülve, mert azonnal elaludt, s csak későn délből ébredt fel.

Akkor bement a színházhoz, beszélni akart Madame Mouranddal . . . a Nagy Charlotteval, az ünnepelt művésznővel, akire az igazgató Gaston darabjának női főszerepét rábízta s aki olyan rossz volt benne, amilyen rossz csak egy nagyon jó színésznő tud lenni.

Még az öreg Dragon is valósággal dühöngött a második felvonás után.

— Ennek a nőnek sürgősen pályát kell változtatni — mondta. — Javallanám neki, hogy sürgősen térjen át a szakácsnői hivatásra . . . Akinek ilyen széles a csípője és

így tud rikácsolni, az bizonyosan kitűnően készítheti a párolt ürücombot . . .

A Nagy Charlotte azonban nem volt bent a színháznál, bár az igazgató húzási próbát írt ki. Madame Mourand levelet küldött, hogy pihenésre van szüksége a bemutató előtt. Gaston pedig szeretne volna neki megmondani, hogy a második felvonás végén, a nagy kitörés előtt, próbáljon meg egyszerűbb, közvetlenebb, csöndesebb és megadóbb lenni.

— Nem baj — legyintett lemondóan a férfi. — Ez már úgy sem menti meg a darabot.

Szeretne volna felhívni Edméet . . . A hangját szeretne volna hallani . . .

— Apának még sincs egészen igaza — gondolta magában. — Itt van például a telefon. Ez is csak gép. Mégis mennyi poézis van abban, hogyha egy asszonyi hang megszólal az ember szobájában a mikrofonban . . . Paul Gerald meg is mutatta, hogy a telefonról lehet költeményt csinálni . . . Még pedig milyen jól . . . Nem, nem, nem a gépben van a hiba, ha valami hiányzik a költészetből . . . az emberben van a hiba . . . Bennem van a hiba . . .

Egész délben, egész délután ez járt folyton a fejében.

— Bennem van a hiba! Nem a gépből hiányzik a költészet . . . Belőlem hiányzik. Bennem nincs más, mint amennyit egy értelmes, érzékeny ember a neveléstől a környezettől, az olvasmányaitól fel tud venni. De éppen az az egy dolog nincs meg — az, ami íróvá teszi az embert és költővé az író.

Ezért utálta ma meg magát, utálta az embereket, egész Párizst és a boulevardokat és a zajt és a szagot . . . mindent, mindent!

Szédülős fejjel, csupa belső szorongással, lassan lépett a kirakatok mellett . . . Meg-megállt, minden ok és cél nélkül, sokáig nézett három sor barna nyakkendőt az egyik üzletben. Azután egy másik kirakat előtt állt meg s hosszasan bámult két hímzett lámpaernyőt.

— Mi jön még ma? . . . Milyen utálatos három óra! A bemutató! A három kínosan hosszú felvonás s a még kínosabb és még hosszabb felvonásszünetek . . . a hamis gratulációk . . . azután otthon az apjánál kis baráti estély, a család s a bizalmas jóismerősök, az akadémia elnöke, főtitkára, a mostani szépművészeti államtitkár . . . két nagy lap tulajdonosa . . . Rémes . . .

De azért meghatva gondolt az apjára:

— Milyen kedves az öreg. Ő izgul és még mindig reménykedik. Képes lesz a premier talmi tapsait elhinni. A jó bírálatokat pedig úgy fogja fogadni, mint a neki szolgáltatott elégtételt. Szegény öreg, ha tudná, hogy a fia alapjában véve szintén — csak egy soffőr. . . Ebben igaza is lehet az öregnek. Ő azért nem író, mert — soffőr.

Nem író . . . nem költő . . . soffőr s egy kicsit pilóta . . . Ez már valamivel jobb. Igen, igen, inkább pilóta, mert amióta három évvel ezelőtt először repült fel magakormányozta géppel, azóta az autózás csak könnyű mulatság, csak kellemes időtöltés volt neki, az igazi szenvedélye most már a repülés volt. Szenvedély! Amiről nem szabad beszélni. Szenvedély! Amit úgy el kell rejteni, mint valami mocskos kis szerelmi viszonyt, mint valami csatornában fetrengést. Mert mit szólnának a de Faironvillek akadémikus ősei, ha kiderülne, hogy az unokájuk, Gaston de Faironville nem lett író, nem lett költő,

hanem soffőr, — pilóta lett! . . . Hogy nem foglalkozás-szerűen az? Az mindegy. Az embert nem az teszi amatőrre, vagy hivatásbelivé, hogy abból él-e. Akkor Franciaország egyik délamerikai nagykövete nem lehetne költő!

— Nem . . . nem . . . A szenvedély, az érzés, — az teszi a hivatást . . . És szenvedélye neki az írás? . . . Nem . . . A nagy érzése neki az írás? . . . Nem . . . Vagy igen? . . . Semmi esetre sem úgy s olyan erősen, hogy költővé tudja avatni . . . Ő úgy lett író, ahogy más állami tisztviselő lesz, vagy ahogy a bankigazgató fia bankigazgató lesz. Az irodalom volt a családi hitbizomány . . . Most azután egy tehetségtelen gazda kontárkodik a hitbizományban . . .

Egy mozgófényképszínház előtt megállott. A bejárat tele volt annak a filmnek a felvételeivel, amelyet bent játszottak. Dzsungelfilm volt oroszlánokkal, tigrisekkel, elefántokkal, kígyókkal, dühös bivalyokkal s egyéb vadállatokkal. A felvételek pompásak voltak. Különösen az egyik volt félelmetes hatású. Az oroszlán már leterítette a bivalyt s lakmározott a húásából, amikor megjelent a tigris s a két fenevad szembe került egymással. Erről a jelenetről négy vagy öt kép is volt s a tigris alakja vad vérszomjasságában és borzasztó kegyetlenségében még a fényképen keresztül is ijesztően élethű s félelmetes volt. Ahogy Gaston nézegette a képeket, valaki hátulról rátette a karját. Dragon volt.

— Mit csinál itt, ifjú szerző? Talán szereplőket keres a legközelebbi darabhoz?

— Majdnem — nevetett Gaston. — De mondhatom nem is hiszi, hogy ez a tigris, ez a bestia mennyivel na-

gyobb színésznő, mint Madame Morand, aki ma darabomban játszik . . .

— Igen — felelte meggyőződéssel a kritikus. — De az a nő mennyivel nagyobb bestia! . . .

— Hová megy?

— Nézzünk be a Cafée Neapolitainba.

— A borzasok közé?

— Nem csömörlött meg még az akadémikusoktól? Vagy maga még mindig oda vágyik a halhatatlanok közé?

Gaston a fejét rázta:

— Nem. De mondja, voltaképp miért halhatatlanok az akadémikusok?

— Mert legtöbbször már nem is tudjuk róluk, hogy élnek — felelte Dragon, — na, nem jön az ifjak közé? . . . Eljöhetne egyszer a Montparnassera is. Az én asztalomhoz, ott csupa fiatal tehetség van . . .

Gaston nyugodtan nézett az öregre:

— Ugyan, mondja, mit keresnék én ott? Fiatalnak már nem igen vagyok fiatal, tehetségesnek pedig . . . — csüggedten intett a kezével. — Na, Isten vele, Rolland bácsi! Én olyan tehetségtelen vagyok, mint egy uborka.

Megfordult és elment. Dragon hosszan nézett utána.

— Az angol riporter valahol pletykázott! — gondolta dühösen. De nem baj . . . Hanem ez a fiú talán mégsem olyan tehetségtelen, mint ahogy én azelőtt hittem. Pedig most ő gondolja azt! Csak föl kellene szabadulnia . . . Dehát hogyan szabadulhat fel egy ilyen ember? — kedvetlenül a fejébe húzta a kalapját s elindult a Cafée Neapolitain felé.

MIKOR AZ ÉDES CSÓK KESERŰ LESZ.

Gaston sietve befordult az egyik mellékutcába, vagy ötven-hatvan lépést ment, akkor hirtelen megállt.

— Hová lohol? . . .

Miért hagyta ott az öreg Dragont, amikor az olyan szívesen, olyan barátságosan invitálta? . . . Az öreg kritikus voltakép nem érdemelte meg ezt a furcsa hidegséget, amellyel ő véget vetett a beszélgetésnek. Látszik, hogy Dragon őszinte rokonszenvvel van hozzá s a szavaiból azt is ki lehet venni, hogy több elismeréssel, vagy legalább is érdeklődéssel nézi benne az író, mint azelőtt . . . El kellett volna menni vele, igen és egy kicsit barátkozni a fiatalokkal . . .

Nem, nem. Most nem. Majd máskor . . . Egyszer . . . Később . . .

De ma nem.

Ma nem bírta magát az öreg Dragont sem. Az örökös jó mondásaival, amelyeket finoman kihegyezve, megfelelő méregadagokkal ellátva készen tart, mint egy mentőorvos az injekcióstűt a táskájában. Bizonyos, ha egy véletlenül jut eszébe, akkor elteszi, szépen becsomagolja, gondolatban megszámozza és elhelyezi az egyik agy-rekeszbe, ahonnan majd adott alkalommal újra elő lehet rántani.

— Igazán okos ember nem is lehet szellemes — gon-

dolta magában, — annak nincs ideje, hogy kicicomázza az igazságot. Megtalálja és kimondja egyben! És az öreg azt hiszi, hogy ő a fiatalokhoz tartozik, pedig még a századeleji aforizma-emberek közül való, akik belebetegedtek, ha nem mondhattak valahol valami gonoszat és szellemeset.

— A mai ember — gondolta magában — megelégszik vele, hogy közönségesen szólja meg a másikat.

— Na igen, hiszen alapjában ez az egész probléma ... A szép formák halála. Az élő beszédnek is, az írott szónak is mentesnek kell lenni minden hamis cikornyától, minden külső hazugságtól. A szó nem arra való, hogy elfedje a dolgokat, hanem hogy megmutassa. A gondolatok belső szerkezetét kell kifejezni ma a szónak, mint ahogy az új épületeken is ma kívülről látni kell, mi van belül és miért van? A szavaknak is nagy síkokban kell mozogni! Egyszerű, de monumentális formákban kell megnyilatkozni rajtuk keresztül a gondolatnak! És a beszéd? A mai nagy szónokok, Clemenceau, Lloyd George és Mussolini. Igen, Mussolini ... Az ő mondatai egy darabból vannak. Nincsenek összeszerkesztve, kínos gondossággal egymásba illesztve, lágyan összefonva, cirádákba kivirágoztatva. Amikor ezek a mai szavak hangzanak, olyan, mintha egy sziklagörgeteg dübörögne alá a magasságból ... Igen ... ezeknek lehet hatása. Ez megfoghatja ma a mai embert!

De azok a kicsiszolt formák, azok a százszor elmondott fordulatok, azok a kiélt, megöregedett képek, amikkel ő is ... Nem, így nem lehet írni, így nem is lehet beszélni ma már, ahogy például az ő apja teszi, vagy Dragon is. Azaz hogy Dragon olyan átmeneti jelenség. Valaki, aki

az új gondolatokat régi formákban fejezi ki . . . Az ő mesterségénél ez még megy. Kritikus . . .

De az író . . . a költő mit csináljon ezekkel a régi formákkal. Ezekkel nem fogja a tömegeket meghódítani még ha százszor új volna is, amit mondani akar . . .

Megint lassan, meg-megállva lépegetett.

Új . . . új mondanivaló . . . Hát van neki új mondanivalója? . . . És tud ő egy új nyelven beszélni? . . . Néha, ha elolvas egy úgynevezett ifjú írótól valamit, az az érzése, hogy voltaképpen nem is egészen egy nyelven beszélnek. Az és ő! Két nyelv . . . A szavaknak más értelmük van . . . Azaz hogy nem is — . . . a szavaknak, igen, a szavaknak új értelmük is nő, amint egyik évről a másikra új ága nő a rózsafának és új virág csattan ki a végén. A szavaknak ma új árnyalataik vannak, új fényben fürödnek meg . . . Hol van ő ettől?

De mit keres akkor ő egyáltalában az írók között? Mint valami ócskavaskereskedő, régi palotákról lehordott holmikat kínál a közönségnek . . . Jó, ez ment egy ideig . . . Hosszú ideig ment. Nem vette észre senki, hogy baj van . . . Megvették az ócskavasat, a régi rácsokat, a régi ajtókat . . . a régi zárat, amelyek már semmitsem zártak, mindent csak nyitottak . . . Megvették és újra feltették a házakra, amelyek épp olyanok voltak, mint huszonöt év előtt és negyven év előtt, ötven év előtt.

Fölnézett a keskeny párisi utca házsorának egymás mellett s egymás után különös egyformaságban sorakozó házaira, amelyeken alig van valami különbség, amelyek olyanok, mintha testvérek lennének.

— Igen, így volt — mondogatta magában — de azután egyszerre kívül ezen a városon, messze innen másfajta,

újfajta házak emelkedtek s az új stílus lassan, nagyon lassan, de mégis következetesen és feltartóztatlanul benyomult Párizsba is. Párizs átformálta az új stílust a maga képére, de közben az új stílus is átformálta Párizst. Az ócskavas többé nem kellett! Csak itt-ott vett belőle valaki, a nagy tömegek elfordultak tőle . . .

Ő pedig még mindig ócskavasat árul. Igen, ez az igazság, ócskavasat árul! De nemcsak megszokásból, hanem azért is, mert maga nem tud újat csinálni . . . Nem tud . . . Hiába, no, — ez az igazság — nem tud.

De azért ma este megint oda kínálja a közönségnek a maga ócskavasának egyik garmadáját. Ki lesz az a bolond, aki vesz belőle? Kinek fog ez kelleni?

Mégis kár volt otthagyni az öreg Dragont . . . Akárhogy van is, — vele lehetett volna beszélni ezekről a dolgokról. De így? Kihez menjen most, kivel beszéljen? . . .

Az apjával? Az öreg úr már nem is ócskavasas, hanem valósággal régiséggyűjtő.

Az édesanyja? A kedves, jó fehérhajú mama. Csupa szív, csupa áradó szeretet . . . De ahogy gondolkodik, ahogy érez ezekről a dolgokról, az mind csak vetülete annak, amit a férjétől hallott s amit mindig elhitt, — mint mindent, amit megtanult.

Az emberek általában nem tudnak, hanem hisznek abban, amit másoktól tanultak. Ebben a mai megvadult, pogány korban, amikor olyan kevesen hiszik azt, amit hinni kellene, elhiszik azt, amit az eszük szerint és a szívük szerint is tagadniok kellene, mert így olvasták . . .

Nem, nem. Az anyjához nem mehet most ezekkel a kételyeivel, ezekkel a vívódásaival. Más lenne, ha valami

nagy bánata volna. Ha egy asszony nagyon megtépdeste volna, — vagy egy barát kijátszotta volna! És igen . . . ha ő azt érezné, hogy amit csinál, az jó, ha ő hinne magában és tudná vádolni az embereket, akik nem értik meg, — akkor igen, akkor mehetne az anyjához . . . És az apjához is mehetne akkor . . . De így?

Csak őket szomorítaná el, de magát nem tudná megvigasztalni.

Elhagyottnak és árvának érezte magát . . . Olyan árvának, amilyen árva csak a legényember lehet túl a harmincon pár nélkül — amikor még élnek a szülei, akiket szeret . . .

Ó, mert furcsa az, hogy a halott szülőkhöz mindig oda lehet menekülni, de az élőkhöz néha nem! . . .

Kihez menjen hát? A barátaihoz? Nincs barátja . . . Sok pajtása van. Barátja csak egy: Francis Mourrais. De ahhoz bizony hiába menne ezekkel a dolgokkal. Az derék fiú, de a gépek embere. Szikrázó fekete szemében a feltalálás vakmerősége és a gépek imádata izzik.

— Ez az ember, légcsavarokról álmodik és ha van egy csendes órája, akkor kompresszorokról ábrándozik. — nevetett magában Gaston s már el is kergette a gondolatot, hogy Françoissal kellene most beszélni.

— Milyen szegény is az ember voltakép! — mondta magában — ha senkije sincs, akivel mindenről beszélhet!

Kihez menjen?

Edméehez! . . . Igen, Edméehez kellene menni talán, aki tegnap este csodálatos nyíltsággal megmondotta, hogy szereti őt . . . Ó, dehát Edméének hogyan beszéljen erről? . . . Edméének, aki azt mondta, hogy a sikert

akarni kell! . . . A multkor is, amikor beszélgetni kezdett ilyesféléről a leánynak, — az nem akart neki hinni.

Vagy csak úgy tett, hogy nem hiszi? Lehet, hogy Edmée egészen tisztában van vele, hogy Dragonnak van igaza . . . Igen, Dragon bizonyosan megmondta már Edméének is a véleményét róla, mint ahogy annak az angol újságírónak a multkor este olyan hangosan kiabálta el, hogy rögtön volt, aki egy órán belül neki visszamondja . . .

Lehet, sőt nagyon valószínű, Edmée is tudja, hogy Gaston de Faironville az író olyan tehetségtelen, mint egy uborka.

Talán nem ilyen gorombán gondolja . . . De a lényeggel alighanem tisztában van. Ha nem tudná, akkor meg fogja látni ma este ennek a szerencsétlen darabnak a bemutatóján, amikor Gaston de Faironville az Új Színházban egy régi színművet akar feltalálni a nagy-érdemű párizsi közönségnek . . . Pedig már hol van az ezektől a daraboktól! . . . Ezekből a hibátlan, pontosan megszerkesztett kitűnő felvonásvégekkel, csattanó mondásokkal, lelkes tirádákkal megfelelően felszerelt daraboktól, amelyek húsz-huszonöt esztendőn keresztül uralkodtak a francia színpadokon és minden más európai színpadokon, s amelyeknek olyan pontosan megvan ma már a készítési receptje, mint a strassburgi libamáj-pástétomnak:

Végy ennyit és ennyit, ezt és ezt, és annyi azt és azt és megfelelő rutínnal állítsd össze!

— A rutín. Igen! . . . Amit az első darabjánál úgy megdicsértek, a másodiknál elismertek és a harmadiknál tudomásul vettek. Csak az öreg Dragon mondta neki

már az első darabja után: „Vigyázzon, fiatalember, a rutín a legveszélyesebb lejtő a színműírónak. Gyorsan csúszik rajta, de csak későn veszi észre, hogy — lefelé!...”

Ilyen darab tetszenék Edméének? Ennek az ízig-vérig mai nőnek? Ennek a mai leánynak? ... Ennek az énekesnőnek, aki él-hal Strauss Richardért s rajong Stravinskyért? ... Nem, nem, lehetetlen, hogy ez a darab tessék majd neki. Nem is szabad, hogy tessék neki ... Ha Edméének ez a mai darab tetszenék, akkor nem is volna az, akinek ő látni akarja.

De hogy menjen akkor Edmééhez most?

Hogy menjen? Hiszen éppen azért kell elmenni ... Edmée valamit vár tőle ma este. Nem tökéletest, de valamit. Biztosan azt hiszi, hogy lesz egy szó, — egyetlen mondat, egy nagy gondolat, aminek örülhet! ... Aminek örülhet, hogy ez attól van, akit szeret! Igen, igen, meg kell előbb mondani Edméének, hogy ne várjon semmit és meg kell mondani Edméének mindazt, ami most kínozza, ami most, ezekben az utolsó napokban megrohanta, lesujtotta és összezúzta ...

És ha Edmée csak a sikeres embereket szereti? ... Sokszor van az, hogy a nők nem szeretik azt, aki elesik, hogy a nők lenézik azt, aki gyöngé, s elfordulnak attól, aki nem tudja valóra váltani, amit várnak tőle! ...

Akkor mi lesz? Ha Edmée elfordul tőle, mielőtt még igazán mellette állt volna? ...

Nem, nem. Ettől nem kell félni. Edmée nem ezek közül a nők közül való. Akármilyen fog is neki mondani, Edméének lesz egy jó meleg szava, lesz egy puha simogatása.

El kell menni hozzá! ... Beszélni kell vele! Igen,

minderről beszélni kell vele . . . Erről vagy másról, akármiről, mindenről, csak beszélni vele . . . Hallani a hangját, azt a lefojtott tűzű, csodálatos hangját, amelynek a beszédben olyan különös mély zengése van, mint amilyen tündöklően csillogó a magassága, amikor énekel . . .

Beszélnie kell vele!

Gaston már az Avenue de l'Opera egyik mellékutcájában járt.

Meggyorsította lépteit s ahogy a sarokra ért, intett az első arra cserkésző autótaxinak. Beledobta magát és megmondta Edmée címét. Elég soká tartott, amíg az autó a Rue Rivoli, a Place de la Concorde, a Champs Elysées és az Étoile folytonos torlódásain és forgalmi akadályain átverekedte magát s azután már sebesen roboghatott a Port Maillot felé. A Boulevard Maillot egyik házában lakott Edmée. Az ablakai a Bois de Boulogne felé nyíltak.

Gaston sietve ment be a házba, de amikor a liftesért csöngetni kellett, egy pillanatra az volt az érzése, hogy vissza kell fordulni.

Mi lesz, ha most nem úgy fogadják, ahogy ő várja? Mi lesz, ha most kiderül, hogy Edméeben nincs meg egy részecskéje sem annak a megértésnek, amiért ő most koldulni jött ide . . .

De azután mégis beszállt a liftbe.

És mi lesz, ha Edmée most nincs itthon? . . .

Az volt szinte az érzése, hogy akkor ki kell rohanni az utcára, el kell bögnie magát, mint valami megsebesült vadállatnak . . .

De Edmée odahaza volt.

Ő maga nyitott ajtót.

És a boldog örömnek az a nyílt, meglepett kifejezése, ami az arcán sugárzott, amikor Gastont meglátta, egyszerre végtelen megnyugvással töltötte el a férfit.

— Tudom, hogy miért jött — mondta a leány mosolyogva, míg odanyujtotta neki a kezét. — Most már énekelek magának . . . Ha akarja . . .

Elhallgatott.

Gaston ott állt mellette és nem tudott felelni. Már bent voltak Edmée nappali szobájában, a nagy fekete zogora mellett.

— Akarja? — kérdezte halkán a leány.

Gaston felelet helyett megfogta Edmée két karját és magához húzta a leányt. Az nem ellenkezett. Behunyta a szemét és odanyujtotta a száját.

Hosszú, nagyon hosszú csók volt ez. De nem a lázas, nem a vad, nem a harapó csókok közül való, hanem az az édes, szelíd csók, amitől elszédül az ember s — azután azt hiszi, hogy övé az egész világ. Az a csók, amelyik mindent fölold, az a csók, amely mindentől megszabadít. Csók, amelyik nem ég ki a szájon, amikor vége van.

Edmée lassan kibontakozott a férfi karjából.

Csendesen leült a zongorához, kezeit rátette a billentyűkre és megütötte a Strauss-dal kezdő akkordjait.

Azután énekelt.

Gaston azt érezte, hogy ez az ének most . . . itt . . . ez már nem is dal, ez a csókok folytatása . . . ez a dal az a nagy ölelkezés, amikor az egymásnak rendelték találkoznak . . .

Amikor a dalnak vége volt, Edmée kinyujtotta a

karját, — rádőlt a zongorára, a karjára hajtotta a fejét és elkezdett csendesen sírni.

Gaston odament hozzá, átölelte, felemelte, a karjába vette és újra csókolni kezdte.

Edmée hirtelen megrázkódott s a két karjával szorosan átfogta a férfi nyakát és úgy búgta a fülébe:

— Szeretlek! . . . Gaston, ne hagyj el, szeretlek . . .

A férfi megütközve kapta vissza a fejét.

— Ne hagyjalak el? . . . Drágám, hát miket beszélsz? Ne hagyjalak el? Most taláلتalak meg.

Edmée hirtelen hátrahajolt s mélyen a férfi szemébe nézett. A szeme különös fényben égett s a könnyeken keresztül szinte félelmes láng csapott ki belőle.

— Vigyázz! Én érzem, hogy te el fogsz hagyni! Én láttam a tenyeredet. Én láttam, hogy a nagy szerelem hogy tör bele a karrier vonalába. És elvágja, de azután a karrier megy tovább s a szegény kicsi szerelemvonal belevész a kezed többi apró vonalacskái közé . . . Én félek, Gaston, hogy hamarabb foglak elveszíteni, — mielőtt igazán az enyém lennél.

— Csacsi vagy — mondta a férfi. — nem képzeled, hogy én is hiszek a tenyérjósítás babonaságaiban? — a kezével végigsimította Edmée haját.

— Ne . . . Ne mondj ilyeneket — kiáltott fel Edmée ijedten és a tenyerével befogta Gaston száját. — Hidd el, hogy a jövő benne van a tenyeredben! A sok kis vonal sokkal jobban elmondja a jellemedet, mint bármi más.

— Ugyan kérlek — felelt Gaston kelletlenül. — Így beszél egy okos, modern nő? . . .

A leány vállat vont.

— Okosság . . . modernség . . . Mit jelentenek ezek a

szavak azokkal a sokszáz éves tapasztalatokkal szemben, amiket nemzedékek adtak át egymásnak?

— Igen, spanyol cigányasszonyok és faluvégi öreg vasorrú bábák! — nevette a férfi.

— Lehet, de valami mégis maradt belőle . . . valami az ősi titkokból! . . .

— Te komolyan hiszel ezekben a dolgokban?

— Nem hiszek bennük, — félek tőlük! Félek a jelektől . . . Te el fogsz engem hagyni — lehajtotta a fejét s elhallgatott.

— Ejnye, édesem. Hagyd ezeket a bolondságokat . . . Nem ezért jöttem én most ide hozzád. Gyere, ülj le mellém a sarokba — leült egy karosszékbe és ölébe vette a leányt. Edmée odaborult a vállára.

— Amiért jöttél, azt megkaptad! Úgy-e? . . . — súgta.

Gaston a fejét rázta.

— Nem, szívem. Amit most kaptam tőled, az külön ajándék. Nagy ajándék, fejedelmi élmény és emlék.

A leány ijedten felült.

— Nem ezért jöttél? Hát miért? — a szeme ijedten nézett bele a férfiéba. A férfi megértette, hogy a leány mire gondol. Szelíden megsimogatta a haját.

— Ne félj, szívecském. Azért jöttem, mert magamról akartam beszélni neked.

— Magadról? Mit? — aztán elsötétedő arccal, szenvedélyesen kérdezte:

— Viszonyod van? . . . Valami kötelezettséged van? . . . Máshoz tartozol? . . .

— Áh, dehogy — nevetett a férfi. — Semmi ilyen. Egész más . . . Arról akartam beszélni . . . Azt akartam

neked megmondani, hogy izé . . . hogy ne várj komolyan... ne várj semmit a mai estémtől . . . Én nem tudok ma sem büszkén, sem diadalmasan felnézni rád a páholyba ! Nem tudok, mert én ma este meg fogok bukni !

— Drágám, miért gyötröd magad ilyen rémlátásokkal ?

— De hányszor mondtam neked, hogy ez nem rémlátás ! Ez egészen bizonyos ! Csúfos, irtózatos bukás lesz ma este. Most már túl vagyok az irodalmi gyermekcipőkön és — tette hozzá keserű nevetéssel — az apám már nem is szépművészeti államtitkár . . . Eleinte, persze, eleinte, amikor kezdő az ember, akkor mindenki azt mondja : „jól van, jár a baba, jár !...“ És előlegezik azt a jóakaratot, amire voltaképpen csak a tehetségnek volna joga. De ez már a múlté ! Most nem számíthatok semmivel több bizalomra és semmivel több jóakaratra, mint amit tényleg megérdemlek. Az pedig, én mondom neked, majdnem semmi. Igenis ! Semmi ! És ha a kritika talán kímél is . . . a közönség kegyetlen lesz . . .

— De én mondtam már neked, Gaston : a sikert akarni kell ! Ilyen kishitúséggel, ilyen önbizalmatlansággal nem lehet nekimenni semminek. Neked hinned kell magadban ! A magad tehetségében !

— És ha nem tudok, ha nem bírok ? — kiáltott fel a férfi kétségbeesetten.

— Hát én majd megtanítalak rá ! Majd elmondom neked, hogy kell rászoktatnod magadat, hogy higgyél a sikerben. Hinni kell a szerencsecsillagunkban, mindabban, amit akarunk s amit próbálunk ! . . . Nézd, én elindultam egy kis vidéki városban s amikor először léptem fel egy műkedvelő előadás alacsony dobogóján — én akkor már szentül hittem, hogy valamikor Párizsban

fogok énekelni! Hittem, mert évekig erről álmodtam. Igen, a szó szoros értelmében beleálmodtam, mondom, beleolvagoltam magamat a nagy hitbe, a nagy elhatározásba. Hogy előre fogok törni, hogy első leszek! . . . Mint ahogy látod, most is szentül hiszem, hogy egy-két év múlva a Metropolitainben énekelek. De te elhagyod magadat. Ezt nem szabad, Gaston. Nem szabad. Nem igaz az, hogy nincs tehetséged. Én olvastam a verseidet. olvastam az *Elragadtatott csillagok*-at. Annyi szép van abban . . . felejthetetlen sorok! . . . Az a vers az arábiai éjszakáról, azután az a másik a jávai ültetvényesről . . . Aki ilyeneket írt, az nem mondhatja magát tehetségtelennek . . . És a regényedet . . . azt is olvastam . . .

— Azt is? — csodálkozott Gaston.

— Igen. A verseidet már régebben . . . Még akkor nem is ismertelek. És ha nem is hiszed el, a verseid révén lettem kíváncsi rád. A regényedet azóta olvastam, amióta ismerlek.

— Gyenge dolog — felelte Gaston.

Edmée bólintott.

— Hát nem klasszikus remekmű. De viszont eleven-ség, — élet van benne. Sok kitűnő alak . . . Az a vén kocsmárosné, aki nem engedi, hogy üzletüket újjáalakítsák. Az kitűnő figura . . . Aki ilyet ír, az nem tehetségtelen, Gaston.

— Nem arról van szó, drágám. Az a lényeg, hogy én semmi olyat nem tudok adni az olvasónak, amivel szegényebb maradna, ha nem olvasná . . . A stílusom pedig? . . . Azt minden értékes ember többé-kevésbbé el tudja sajátítani. De a mondanivaló . . . És csupa ócskaság ez a stílus is . . .

— Én azt hiszem, Gaston, nem nézel eléggé mélyen bele . . .

— Mibe?

— Abba a nagy kavargó kaoszba, amiben ma az emberek élnek. Hogy mondjam? Embereid tesznek-vesznek, de mind olyan külön élő, sőt olyan különös emberek, akiknek semmi közük a többihez. Pedig ma azokra az emberekre vagyunk kíváncsiak, akik a többiekkel együtt vannak . . .

Gaston felkapta a fejét.

— Hogy érted ezt?

— Nem tudom ezt tökéletesen kifejezni! Csak azt érzem, hogy te bezárod magadat valami különös üvegpalotába s ennek a falai olyan furcsa üvegből vannak, hogy nem lehet átlátni rajtuk s ezért te sem látod meg az embereket — s ők sem téged!

— Valahogy így van, — hagyta rá Gaston — valahogy így van, de én azt hiszem, azért, mert mást várnak, amit én adni nem tudok! Lehet, ha húsz év előtt írom meg ugyanezt, akkor nagy író lettem volna. De hol vannak azok a nagy írók, akik ezt írták? Már nem emlékszik rájuk senki. Ilyen írásnak élni, Edmée, nem, ezt nem érdemes! Ezt sokkal okosabb abbahagyni.

Edmée felugrott, elsápadt s a szeme tele lett könnyel.

— Abbahagyni? Gaston, ezt nem mondhatod komolyan! Újra kell kezdeni. És megint, és megint és megint újra kezdeni! El kell jutnod oda, meg kell keresned az utad oda, hogy megtaláld a mai embert, hogy megtaláld magadban és megtaláld a tömegekben. És te meg is fogod keresni . . . Ne csüggedj el, Gaston, ne csüggedj el . . .

A férfinak hirtelen az apja jutott eszébe, amikor ugyan-

ezt mondotta és épúgy könnyes volt a szeme, mint most Edméének.

— Hát akik az embert szeretik, azok mind vakok? — gondolta. — Az a pár csepp könny, amit a részvét és a száanalom a szempilláikra ejt, már elveszi a tisztánlátásukat. Az apja, a hidegfejű, komoly, erős ember, ép olyan elfogult vele szemben, mint ez a leány, akinek az égő száját érezte előbb az ajkán.

— Nézd, Edmée — mondotta csendesen — éppen azért jöttem, mert el akartam neked mondani... meg akartam neked mondani, hogy miért hiábavaló ez az én egész erőlködésem az írással... Edmée, hidd el nekem, én nem vagyok költő. Én csak egy közönséges férfi vagyok — aki tudok írni!

— Csak a tehetségednek a tépelődése ez — védekezett a leány.

— Nem, Azon én már régen túl vagyok, hogy ezt hihessem! Ez a tehetségtelenség önvallomása, Edmée! Mert ez legalább becsületreméltó, őszinte, férfias és hátsó gondolat nélkül való.

— Ez borzasztó... Ez rettenetes... Egy férfi, egy igazi férfi hogy beszélhet így magáról, munkájáról, az élete céljáról! Hány éves vagy?

— Harminchat.

— Még a delelőjén sem vagy a férfiéletnek és így látod magadat? — megrázta a fejét. — Nem lett volna szabad ezt megmondanod!

— Sajnálom, ha ki kell magamból ábrándítani, művésznő. Nem tudok mást mondani. Ez az igazság.

Felállt és egy lépést tett a leány felé:

— Remélem, azért szeretsz? — kérdezte kényszere-
dett nevetéssel.

Edmée nekitámaszkodott az ablakfának s szomorúan
felelt:

— Nem arról van szó, Gaston . . . Hogy szeretlek,
azt tudod. De mikor megismertelek, nem tudtam, hogy
ilyen gyenge vagy . . . A külsőd, a fellépésed, a modorod,
az öntudatos, erős férfié. Engem nem az érdekel, hogy
tényleg tehetséges vagy-e. Én akkor is szeretni foglak,
ha — a világ legrosszabb darabjait írod. De hogy meggyő-
ződés nélkül tudsz rossz darabot írni, — azt nem értem.
Itt van valami, ami gátat emel közénk . . . Boldog va-
gyok, ha felém közeledsz. De én fel akarok rád nézni
Gaston, érted? — odaszaladt hozzá, nyaka köré fonta
karját és úgy susogta:

— Érted? Fel akarok rád nézni! Azt akarom, hogy
nagy légy, azt akarom, hogy híres légy, azt akarom, hogy
valaki légy! Te nem lehetsz egy híres énekesnő férje,
az operasztár szeretője — és semmi más! Neked valaki-
nek kell lenned. Ezt akarom . . . Hogy leereszkedhess
hozzám! Én nem lehetek a több — magam előtt és a világ
előtt és te előtted. Ezt akarom, éppen azért, mert szeret-
lek, mert végtelenül szeretlek, hogy rád fel lehessen nézni,
hogy te fenn jársz a felhők fölött . . . A csillagok közelé-
ben . . . érted . . . a csillagok közelében . . . — a szeme
elmosolyodott — az elragadtatott csillagok közelében . . .

Egy perce elhallgatott a leány, aztán hozzátette:

— Ne maradj itt lenn! Ne maradj itt lenn, Gaston.
Ne akarj megátalkodottan senki lenni!

— Jó! — felelte halkan a férfi, de magában azt érezte,

hogy ijesztően messze került el ettől a leánytól, mert ez többet akar tőle, mint amire ő képes.

Ne maradjon itt lenn! De hogy tud ő felmenni a csillagokhoz . . . A csillagokhoz!

Szomorúan felnevetett magában:

— A párizsi háztetők fényreklámjainak magasságába sem érek föl s utána felemelkedjek a csillagokig? Az elragadtatott csillagokig?

Szerelmes könnyekkel nagyon nehéz vitatkozni, beszélni . . .

Pedig azért jött ide, hogy beszéljen. És most muszáj lesz hallgatni. Mert ha megmondaná, miért jött ide, talán örökre elrontana mindent.

Hát inkább hallgatott.

Ráhajolt Edmée arcára és egy csókkal lezárta a beszélő száját.

De ez a csók már nem volt az, ami az előbb.

Ez a csók keserű volt.

HOVÁ JUT, AKI ROHAN?

A bemutató nem hozott olyan sikert, amilyent az öreg André de Faironville remélt tőle, de akkora bukást sem, amilyentől Gaston félt. A darab nem váltott ki ellenkezést a közönségből és nem hozta elragadtatásba, — Párizs egyszerűen közömbös maradt ezzel a színművel szemben is, mint annyi mással . . .

Az igazgató sürgősen kiírta a rendelkező próbát a következő újdonságból, az öreg De Faironvillené szépen kivágta a kritikákat a lapokból és beragasztotta abba a szép szattyánbőr-kötésű, aranycirádás könyvbe, amely mint valami irodalmi temető, sorra befogadta fiának úgynevezett sikereit. Az öreg De Faironville eleinte nem akarta hinni, hogy Gaston új darabja megint a többinek a sorsára jut. Sokkal inkább haljandó volt a tömegízlés eldurvulásának, mint a saját értékelése csalódásának be tudni, hogy a közönség nem tódul a darabba.

Egy ember volt, aki a darabbal szemben még a párizsi nagyközönségnél is közömbösebb volt: *maga a szerző*.

Teljes fásultság uralkodott el Gaston lelkében, de nemcsak a darabjával, hanem magával az írással szemben is. Véglegesen és egyszersmindenkorra céltalannak érezte.

Amikor a premier után elszökött a családi ünneplés elől, — De Faironvillené meghitt kis társaságot hívott meg a bemutató utánra Saint Honoré-utcai palotájukba — Gaston beült a kocsijába s kiszáguldott a városból.

Mialatt De Faisonvilleéknél Cliquot özvegyének édes italával — André De Faisonville még az italokban is konzervatív volt — erőltetett vidámsággal koccintottak a vendégek a darab sikerére s egy meleg baritonhangú egyetemi tanár-akadémikus rögtönzött felköszöntőt mondott Gastonra, mint az irodalom fiatal reménységére, — a fiatal reménység kocsijának tündöklő sugárkévéivel rohant a fekete éjszakába . . .

Mi felé? Maga se tudta. Cél nélkül vágdatott a tengerhez vezető országúton. Vágdatott semmi másért, csak magáért a rohanásért, a sebesség részeg szédületéért, azért a kétségbeesett mámorért, amelyről azt hitte, hogy ez a felszabadulás, — pedig csak kábulat volt . . .

Ez a kábulat arra volt jó, hogy el tudjon feledkezni magáról s ne kelljen szembenézni a sorsával, amelybe ép úgy nem tudott belenyugodni, mint ahogy változtatni sem tudott rajta.

Nemcsak az otthoni családi bankett műhangulata s a vendégek őszintetlen jókívánságai elől menekült.

Nem akart most találkozni Edméevel sem, aki ma reggel felhívta s kedvesen és őszintén felajánlotta, hogy a bemutató után vacsorázzanak együtt valahol.

De Gaston szégyelte a bukás keserű és dicsstelen terheivel viszontlátni azt a nőt, aki ebben a pillanatban a legtöbbet jelentette számára s aki olyan komolyan és meggyőződéssel mondta neki, hogy a — sikert akarni kell!

Akkor úgy érezte s ez az érzés valósággal megijesztette, hogy Edmée a siker előtt álló férfit szerette meg benne, akit elképzelt a rivalda tündöklő fényességében, a diadal

tündöklésében s akit most a bukás bizonyára megfoszt minden emberi érdekességétől és írói nimbusától.

Mindez persze nem így volt. Edméeben a fiatal férfi írói kishitúsége, szerzői sikertelensége, a női érzéseknek azt a különös gyöngéd, szelíd és fölényes jóságát ébresztette föl, ami több mint emberi részvét, mert az anyáskodás érzése még a legnagyobb a szerelemben is. A nőknek van egy különös és furcsa meghódolásuk a férfi előtt, — nem a diadalnak és az erőnek szóló hódolat, hanem a szenvedésnek és a bánatnak a tisztelete, amelyhez hiába, az asszonyok mindig jobban fognak érteni, mint a férfiak.

Gaston azt hitte, hogy önkéntes távozásával megmentette Edméet egy kínos este kellemetlenségétől, az erőltetett jókedvnek, a csinált elragadtatásnak félszeg és kínos perceitől. Pedig csak megsértette egy rátarti leányszív önkéntes felajánlkozását és végzetesen megbántotta egy fiatal művésznő álmodozó büszkeségét.

Gaston azt képzelte, hogy Edmée boldog föllélekzéssel olvasta lemondó sorait, amelyet az utolsó felvonás alatt felküldött a páholyába és nem tudta, hogy Edmée könnyes szemekkel kapta magára köpönyegét, otthagyt a színházat, kocsiba vetette magát, hazarohant — és reggelig sírt.

Az ifjú De Fairoville pedig közben százkilométeres sebességgel rohant, amíg mögötte s fölötte derengeni kezdett a májusi égbolt és lassan-lassan a rohanó autót körülvette a kék óra csodálatos varázsa.

De Gaston semmit sem érzett a varázsból, semmit sem áltott a körülötte ébredő világból, csak rohant és rohant előre, mintha nem lenne számára más, mint a hosszú,

keskeny messzeség, amit az autót szürke betonja bele-
vágott a végtelenségbe.

Gaston már nem is tudta, mióta száguld kocsijával. Szédülő fejjel csak akkor kezdett kiemelkedni a sebesség révületéből, amikor a láthatár szélén hirtelen előtűnt s egyre jobban szélesedett a tenger keskeny kék csíkja. Mire mögötte fölkelte a nap, a kocsik már La Baule széles főútján haladt. Gaston odafordította a kormánykereket ismert szállodája felé, ahol nyaranta lakni szokott. Amikor a három és félórás vágatás után a kocsi hirtelen megállt a kapu előtt, csodálkozva látta, hogy a tengerre néző teraszon nagy társaság ül.

Fiúk és leányok voltak vegyesen — de már az első pillantásra is láthatóan — valamennyi amerikai és valamennyi, különösen a férfiak, alaposan beszszelt állapotban. Lehetek vagy tizenöten, s a kiürült üvegek mutatták, hogy igen komoly coctail-csatát vívhattak az éjszaka.

A leányok között kettő feltűnően szép volt, a többi is csinos. A leányok folytonosan felugráltak, a terrasz korlátjához szaladtak, a fiúk pedig nagyokat rikkantottak egymás hátát ütögették. Egyikük folyton szónokolt, a másik valami láthatatlan jazz-zenekart vezényelt s közben iszonyú hamisan füttyült hozzá. A társaság legfiatalabb férfitagja nagy karszéken elterpeszkedve aludt.

A két feltűnően szép leány közül az egyik — rövid, szinte fehérén szőke hajú, égően piros szájú — fel és alá sétálgatott a terraszon, a másik sápadt arcú, sötéthajú — egy nádszékben elgondolkozva cigarettázott.

Gaston pár szót váltott a portással, azután hátra vezette kocsiját a garázsba, átvette a szobakulcsot, de még nem ment fel, hanem kísétált a teraszra. Leült egy üres

asztalhoz s rágyújtott. Ahogy szórakozottan benyúlt a kabátja zsebébe, megtalálta azt a csokoládés skatulyát, amelyet fel akart vinni Edmée páholyába — amikor még azt hitte, hogy lesz ereje a második felvonás után bekopogtatni hozzá. De Gaston a második felvonás nagy zárójelenetének kínos hatástalansága után nem mert többé Edmée szeme elé kerülni. A cukorka ott maradt a zsebében.

Most kinyitotta a skatulyát s kivett belőle egy szemet. Azután letette maga elé az asztalra.

A szőke amerikai leány, amíg fel és alá sétált a teraszon, egy-egy érdeklődő pillantást odavetett Gastonnak, de a férfi úgy tett, mintha nem venné észre. A leány, mikor elsétált előtte s meglátta, hogy a szálas, nagy, szőke fiatalember az ő wiskiket és dsineket ivó társasága mellett csokoládét szopogat, gúnyosan végignézett rajta s elnevette magát. És tovább ment . . . De csak pár lépést tett előre, hirtelen megállt, visszafordult, odalépett Gaston asztalához, mosolyogva a férfi felé hajolt és azt kérdezte:

— Bonbonok?

— Igen — felelte zavartan De Fairoville — bonbonok . . .

— Megengedi? — kérdezte a leány és a skatulya felé nyúlt.

— Tessék — felelte szárazon Gaston.

A leány kivett három szemet, egyiket a másik után bekapta, grimaszt vágott hozzá, összeütötte a bokáját:

— Köszönöm! . . . Nagyon jó volt . . . — mondta hangosan.

Biccentett a fejével, megfordult valami amerikai nótát dudorászva s elment.

Gaston megnézte az óráját. Öt óra volt. Felkelt, a skatulyát szórakozottan felemelte, de megint visszadobta az asztalra, fejébe csapta a sapkáját, felment a szobájába és lefeküdt.

Féltizenkettő után ébredt. Amikor a gyors fürdő után felöltözködött, kettőt érzett.

Éhséget, mert tegnap este óta nem evett mást, mint azt az egy szem bonbont.

A másik érzése lelkiismeretfurdalás volt Edméevel szemben. Megijedt, mert nem tudta, nem csinált-e valami jóvátehetetlen butaságot.

Lesietett a portáshoz, kért egy távirati lapot, ráírta Edmée címét és szöveget csak ennyit:

„Bocsássa meg, hogy ostoba voltam . . .“

Aláírta a nevét, azután odaadta a lapot a portásnak, hogy „kétszer sürgős“ jelzéssel adja fel.

Ezután kiment a terraszra azzal az elhatározással, hogy most hatalmas villásreggelit fog végigenni. Amikor elhelyezkedett az asztalnál, amit a pincér mutatott számára, a terrasz ajtajában megjelent a szőke amareikai leány.

Mintha régi ismerőse volna, odalépett Gastonhoz és leült melléje:

— Várt?

— Nem.

— Elmenjek?

— Maradjon.

— Tudja, miért jöttem?

Vállat vont:

— Majd megmondja.

Az csöndesen kérdezte:

- Tudja, ki vagyok?
  - Nem tudom.
  - Nem is kíváncsi?
  - Érdekel!
  - A nevem Ruth Martin.
- Gaston erre bemutatkozott.
- Párizsból jött? — kérdezte a leány.
  - Onnan.
  - Mi is. De már ma megyünk vissza.
  - Úgy?
  - Maga most itt marad?
  - Nem. Én is visszamegyek este.
  - Mit csinál itt?
  - Csak úgy kijöttem.
  - Valakiért?
  - Nem. Magamért . . . Egyedül akartam lenni.
  - Akkor zavarom?
  - Nem zavar.
  - De nem is érdeklek!
  - Azt nem mondhatnám.
  - Én az egyetemre járok, Glória pedig a szépművészeti főiskolára.
  - Ki az a Glória.
  - A barátnőm. Szép, karcsú, fekete leány. Nem látta?
  - Aki a karszékben ült és cigarettázott?
  - Az . . . És maga micsoda?
  - Semmi.
  - Nincs foglalkozása?
  - Már nincs.
  - Állás nélkül van?

— Olyasformán.

— De egy remek Packardon jött tegnap?

— Hát autóhoz értek — felelte kitérően Gaston.

— Versenyez?

— Nem. Minek az?

— Hát a sportért...

— Ahhoz nem kell verseny.

— S a dicsőségért...

— Miért?

— Hát a hírért... a névért... Ma egy úrvezető világhírű lehet.

Gaston felkapta a fejét:

— Ebben van valami — az apjára gondolt és elmosolyodott:

— Mit szólna hozzá az öreg, ha ő hirtelen felcsapna versenyzőnek?

Eltiltaná!

Gastont hirtelen előntötte a düh:

— És én persze engedelmeskednék! — csapott fel hirtelen gondolatában a harag. — Engedelmeskednék? És ha nem? Ha megtenném? Ha azért is megpróbálnám? Ha megmutatnám, hogy egy jó autóversenyző ér annyit, mint egy rossz drámaíró? ... — a keze ökölbe szorult.

— Mi baja? Olyan kemény lett hitrelen az arca — mondta Ruth.

— Semmi. Csak eszembe jutott valami... Izé... valaki...

— Kicsoda?

— Egy ellenségem!...

Megijedt a szótól, amit kimondott:

— Ellensége? . . . Az apja . . . — riadt fel benne a rémült kérdés. Ezután dühösen elnevette magát:

— Ostobaság. Nem is komiszság, csak ostobaság — mondta magában.

— Miért nem számol le vele? — kérdezte a lány és elszánt tekintettel nézett Gaston szemébe.

Gaston már nagyon bánta, amit mondott. Lassan, akadozva kérdezte:

— Leszámolni? Hol? Hogyan?

— Meg kell mutatni, hogy maga az erősebb.

A fiú hirtelen Ruth keze után kapott s megragadta csuklóját. Erősen megszorította:

— Hogy mondta? Mondja még egyszer!

— Igen — felelte nyugodtan Ruth — meg kell neki mutatni, hogy maga az erősebb.

A férfi a fejét rázta:

— Nem fogja elhinni.

— Olyat kell csinálni, amit ő nem tételez fel magáról . . . Amiről ő azt hiszi, hogy maga nem képes rá . . . Vagy fél tőle? . . . Függ tőle?

— Nem . . . dehogy . . . — mondta Gaston és tudta, hogy hazudik.

— Vagy maga most általában nem mer, mert állás nélkül van.

A férfi ráhagyta:

— Igen. Olyasféle.

— És nincs valami barátja, ahol állást kaphatna?

— Hogy? Hogy érti ezt?

— Hogy nincs olyan barátja, akinél el tudna helyezkedni, ahol megmutathatná, hogy mit tud? . . .

— Hogy mit tudok?

— Igen, hogy mit tud . . . És ahol megmutathatná annak a másiknak is, hogy maga erősebb nála.

— Hogy erősebb vagyok nála? . . .

— Igen . . . Hát nincs valami ilyen barátja? Gondolkozzék! Valami vállalkozó, gyáros, vagy bankár? Vagy valami más?

— Nem tudom . . . Hogy képzeleli maga? . . . Hogy kicsoda . . . Micsoda bankár, vállalkozó, vagy gyáros . . .

Elhallgatott. Hirtelen, mint valami villámlás, úgy cikázott az agyába egy név: Francis Mourrais!

— Igen, Francis Mourrais! — felugrott és elkiáltotta magát:

— Hurrah! Megvan! . . . Kislány! Hogy is hívják kérem?

— Ruth Martin — mondta nevetve és csodálkozva a lány, aki nem tudta mire vélni, mi történt hirtelen ezzel a csöndes emberrel.

— No, kedves Miss Ruth Martin, nyujtsa ide a kezét — erős, határozott mozdulattal megrázta a leány feléje nyújtott jobbját.

— Maga okos, derék leány, Miss Ruth és én nagyon hálás vagyok magának.

A leány is felállt.

Egy percre hallgattak, aztán újra Gaston szólalt meg:

— Szeret autózni?

— Imádom — felelte csillogó szemmel Ruth.

— Hajlandó velem jönni most Párizsba?

— Ha elég gyorsan megy, akkor igen.

— Száz hússzal fogunk menni.

— Rendben van, — mondta a leány. — Félóra múlva itt vagyok.

— Várom — felelte a férfi.

Ruth elsietett és Gaston tíz perc alatt elfogyasztotta a villásreggelit. Azután felsietett a szobájába, csomagolt és félóra múlva a keskeny, hosszú sportkocsi ott állt a hotel előtt.

Ruth pontosan érkezett.

— Glóriától elbúcsúztam, a többinek csak üzentem — mondta a leány. — Mikor leszünk Párizsban? — kérdezte Ruth, amikor elhelyzkedett Gaston mellett az ülésen.

— A lehető legrövidebb idő alatt — nevetett a férfi és hatalmasan rákapcsolt.

A kocsi hosszú, búgó üvöltéssel indult el s a lehető legmegengedhetetlenebb sebességgel rohant ki La Bauleból.

A lány azt hitte, hogy Párizs felé.

Pedig Gaston egy új élet felé indult óránként száz-húsz kilométerrel.

MIKOR AZ AUTÓ DEFEKTET KAP.

A bemutató óta Gaston nem látta többé Edméet — csak egy pillanarta. De bár ne látta volna!

Akkor este ott a színházban, a függöny kémlelő lyukán át megkereste szemével. A leány ott ült virágzó szépségével a páholysor peremén. Hosszú, keskeny, fehér keze, mint valami különös exotikus virág, pihent a pirosbársony párkányon. Ez a kéz azóta is meg-megjelent a férfi szeme előtt.

Ez a kéz folyton hívta, de Gastonnak nehéz volt a szíve és nem ment... Amikor La Bouleből elküldte a táviratot Edméének, maga is azt hitte, hogy még aznap felrohan hozzá.

De azután közbejött valami más.

És más valaki is közbejött.

Ez a Ruth Martin.

Ez az amerikai leány.

Aki már akkor tudtán kívül, — döntő befolyást gyakorolt egy szavával Gaston életére.

És aki nagyon csinos volt. Érdekes, izgató, különleges és vakmerő szépség.

Ez a leány a nőknek ahhoz az osztályához tartozott, akiket nem lehet meghódítani. Vannak nők, akik maguk választják a párt. És nincs hódolat és nincs rajongás és nincs ajándék és nincs kedveskedés, ami a figyelmüket valakire irányíthatná. Csak a maguk fellobbbanó vágya.

Ruth is ilyen volt. Száz férfi esenghetett, bókolhatott, verekedhetett körülötte, — ő rájuk se nézett. De amikor valaki jött, aki neki kellett, azt ezer asszonytól el tudta hódítani magának. Volt valami láthatatlan lasszója, amit a férfi nyakába vetett és a férfi nem tudott többé szabadulni.

Gaston sem.

De egyelőre nem is nagyon akart.

Mikor délután a májusi verőfényben, Párizs felé robogott velük az autó, Gaston gyönyörködve nézte Ruth izgalomtól kipirult arcát, remegő orrcimpáit, lehunyt szemeit, összeszorított száját. Egy szőke fürt kiszabadult a leány sapkája alól s folytonosan a merészen kiugró orrocskájára hullt.

Egy útszéli korcsmánál megálltak. A motorban volt valami zavar.

Régimódi, kopott fogadó volt egy kis francia városka végén.

— Egy kicsit pihenhet — mondta Gaston. — Mert rendbe kell hoznom a motort.

— Valami baja van a kocsinak?

— Nem tudom, de gyanús kopogást hallottam s valami olyan furcsa nyekkenést egyszer. Néhány perc óta egyáltalán nem húz a motor. Meg kell alaposan néznem, nehogy az út közepén kapjunk valami ostoba defektet. Maga addig legalább meguzsonnázik.

— Jó — mondta a leány — Akkor én előre megyek . . . Rendeljek magának is valamit?

— Ha lesz olyan kedves, teát. Remélem, pár perc alatt megvagyunk.

Ruth bement a fogadó kicsi, keskeny éttermébe s leült

egy asztalhoz. Megrendelte magának a csokoládét és Gastonnak a teát. De alig ült egy pár percig, amikor a férfi már jött elkeseredett arccal.

— Mi az, valami baj van? — kérdezte Ruth.

Gaston a fejét vakarta:

— Nagyobb, mint gondoltam. — Nem is hiszem hogy hamarosan rendbe tudjam hozni egyedül. Elviszem valami autójavító műhelybe.

— Motorhiba?

— Azt hiszem, a karburátorral van valami baj. Az egyik szívószelep nem zár rendesen és a robbanás visszavág a karburátorba. Teljesen érthetetlen, — ezzel a kocsival még soha ilyen zavarom nem volt . . . Nagyon sajnálom és szégyenlem, kedves Miss Ruth, de magának vonaton kell majd folytatnia útját. Mert ez a dolog eltart egy pár óráig.

— Nem baj. Én megvárom. Nem sürgős az utam.

— Mit fognak szólni a barátnői, ha nem ér haza? Ruth vállat vont:

— Mi közük hozzá? Nincs semmi megbeszélte tervünk.

Gaston rámosolygott a leányra:

— Hátha itt marad velem . . . Én nagyon boldog leszek. De mi lesz, ha csak holnap tudunk indulni?

— Az se lesz nagy szerencsétlenség . . . Legfeljebb itt maradunk.

— De akkor mindenesetre átmegyünk valami másik nagyobb hotelbe.

— Miért? Itt nagyon kedves . . . És bizonyosan tiszta is.

— Ahogy gondolja, — mondta Gaston. — Maga min-

den esetre elragadóan kedves és csodálatraméltóan igénytelen.

— Nem gondolja, hogy ez éppen elég két tulajdonság egy nőnek?

— Hát szép két tulajdonság. Tagadhatatlan. Csak egy harmadik kell még hozzá, hogy tökéletes legyen.

— Mi az? — kérdezte a leány s nevetett. A szája szélén kis hab volt a csokoládéről s a kis fehér pont az égőpiros szájon furcsa, vidám kifejezést adott az arcának. Olyan volt, mint egy kis pákosztos macska.

Gaston nem felelt, de elnevette magát.

— Miért nevet? — kérdezte Ruth.

A férfi megmondta.

— Mi az, talán nem tetszik? — zsörtölődött Ruth s az arcával közel hajolt Gastonhoz.

— De, de, nagyon tetszik — felelte Gaston s valami kis szédülést érzett, ahogy az illatos, friss leányarcot közel érezte.

— Hát akkor? — kacagott Ruth és félig kinyitotta ajkait.

— Hát akkor? — ismételte a férfi.

— Csókoljon meg!

Gaston hirtelen körülnézett. Egészen egyedül voltak. A leány pajkos szeme ránevetett.

Gastonnak egy pillanatra Edmée jutott az eszébe. Az Edmée szép, keskeny, forró, édes szája . . . De Ruth arca nagyon közel volt.

Elmult egy pillanat s a leány szemében a pajkos felkínálkozás kihívó gúnyra kezdett fordulni.

Gaston azt érezte, hogy most mindjárt nevetséges lesz, ha vonakodik. És mert meg volt benne a férfi hiuságának

ez a gyengesége is, hogy sohasem akart nővel szemben ostobának látszani, odahajolt és hirtelen megcsókolta a leány piros száját. Pajkos, könnyű csók volt ez s csak egy pillanatig tartott, Ruth már el is kapta a fejét.

— Haha! — kacagott fel. — Most maga lett habos.

Gaston szalvétával oda akart kapni, de Ruth lefogta a kezét. És a másik karjával magához vonta a férfi fejét.

— Nem. Most majd én csókolom le — súgta nevetve és a szája már ott égett Gastonén.

A férfi belereszketett abba a forróságba, amely kicsapott ebből az idegen leányból, aki hozzátapadt a fellobbant szenvedélyesség mohó ölelésével. Gaston pár másodpercig még valami idegenkedést, valami visszautasítást is érzett, de azután Ruth szenvedélyessége legyőzte az akaratát és meghódoló gyönyörűséggel adta vissza újra és újra a csókot a lánynak.

Az étterem ajtaja nyílt és ők szétrebbentek.

A fogadós jött be.

— Kérem, uram — mondta — beszéltem telefonon a javítóműhellyel. Át lehet menni, már várják.

— Jó — felelte Gaston zavartan. — Mindjárt.

— Hátha itt kell maradnunk, Gaston — szólt közbe Ruth — akkor jó volna, ha talán szobát foglalnánk. Van üres szobájuk? — kérdezte a fogadóstól.

— Óh, hogyne, asszonyom, természetesen, — és büszkén tette hozzá — Fürdőszobával parancsolják?

Gaston mondani akart valamit, de Ruth újra közbevágott:

— Természetesen . . .

— És — kérdezte halkán a fogadós nem túlságosan

titkolt maliciával — két szobát parancsolnak? Mert fürdőszoba csak az egyikhez van.

Mielőtt Gaston felelni tudott volna, újra Ruth beszélt:

— Nem — mondta nagyon nyugodt és kimért hangon.

— Egy szoba elég lesz . . . Úgy-e, Gaston?

A férfi ránézett és elsápadt.

Ruth nyugodtan, fölényesen és mosolyogva állta a tekintetét.

— Igen. Ahogy mondtam. Egy szoba elég. Csak tiszta legyen és nagyon világos.

A fogadós meghajtotta magát.

— Meglesz. És hányra parancsolják az ebédet?

— Mikorra lesz kész, Gaston? — kérdezte a lány.

— Na, én azt hiszem, nyolcra kész leszek.

— Akkor előtte még elmegyünk egy kicsit sétálni . . . Jó? . . .

Gaston bólintott.

— Hát félkilencre visszajövünk — folytatta Ruth. — De jó ebédet adjon, mert éhesek vagyunk, mint a farkasok.

— Milyen bort parancsol, uram? — fordult a fogadós Gastonhoz.

A férfi kérdően nézett a leányra.

— Vörösbort akarok inni . . . Vörösbort akarok inni, mondta Ruth s csillogott a szeme — Chateau Lafytte.

A fogadós meghajolt és elment.

Megint egyedül voltak.

Künn már alkonyodott és a teremre kezdett ráborulni a homály.

Csönd volt.

— Meg van ijedve tőlem? — kérdezte a lány és a fejét oda hajtotta Gaston vállára.

— Nem magától félek — mondta Gaston komolyan.

— Hanem?

— Magamtól . . . — felállt. — Én nekem most el kell mennem a kocsival. Mikor . . .

— Visszajön ide értem?

— Igen. De ha maga sétálni akar, akkor nekem még közben rendbe kell hoznom magamat. Az ilyen szerelési munka nem nagyon tiszta dolog.

— Hát akkor nyolckor várom.

— Lehet, hogy előbb is vissza tudok jönni. Maga addig legyen kegyes és vitesse fel a poggyászokat a szobákba.

Így mondta: a szobákba.

És így is gondolta.

Ahogy beült az autóba, keserű élmélygést érzett. Ruth közelségében fogva volt, de eltávolodva tőle, felszabadult a varázsától és felháborodva szidta magát:

— Micsoda eszeveszett butaságba keveredtem? — mérgelődött és szigorúan elhatározta, hogy, ha törik, ha szakad, rendbe hozatja a kocsit úgy, ahogy lehet és még este elindul vele Párizsba.

Még csak az kellene, hogy a kis flapper éppen most belepottyanjon az életébe. Nagyon jó volt, hogy találkozott vele, mert az tagadhatatlan, hogy egy döntő pillanatban mondott valamit, amitől ő benne hirtelen kirobbant az elhatározás.

De ezzel aztán vége is van!

Semmi értelme, hogy komoly flörtbe keveredjék ezzel az idegen nővel, akiről azt sem tudja, hogy kicsoda, micsoda. Különben is, hogy akar nekimenni súlyos, nagy

és nehéz döntéseknek, rendkívüli erőfeszítéseknek és még rendkívülibb céloknak, ha mindjárt a küszöbön elbotlik egy kis pákosztos macskában?

Megint eszébe jutott, ahogy Ruth ült az asztal mellett — a csepp habbal a piros száján.

Gaston érezte, hogy melege lesz, ahogy újra Ruthra gondol.

— Ördög vigye el, még belegabalyodom ebbe a nőbe — gondolta magában.

Az autóműhelyben kellemetlen meglepetés várta, ahogy el kezdték vizsgálgatni a motort, kiderült, hogy nemcsak a karburátorral van baj, hanem, mint ezt mindjárt sejtette, az egyik szívószelep szára berágódott a szelepvezetékbe s ezért most az egész motort le kellett bontani.

— Ha éjszaka is dolgozunk rajta — mondta a szerelőmester — akkor reggelre készek leszünk.

— Hát csak lássunk neki — felelte Gaston s magában hozzátette: remek fordulat. Itt fogok dolgozni reggelig.

De félóra múlva be kellett látnia, hogy ő a legnagyobb igyekezettel se tud itt sokat segíteni. A hiba, amit most ki kell javítani, már túlhaladta az ő amatőr műszerészi tudását s legfeljebb csak arról lehetett szó, hogy segédkezik a két szakembernek, akik nagy hozzáértéssel, de nem éppen lázas buzgalommal fogtak hozzá a javítást munkálatokhoz. Gaston ezért nyolcig tényleg eltett-vett mellettük s arra gondolt, hogy hazatelefonáltat a szállodába s ő itt marad tovább a munka mellett. De azután belátta, hogy ez túlságosan gyáva és túlságosan udvariatlan megoldás lenne.

Ott hagyta hát a műhelyt és visszament a fogadóba.

Kedvetlen volt.

Ez a két és félóra az autójavító műhelyben kínos összinteséggel mutatta meg, hogy Gaston, ha mestere volt is az autóvezetésnek s meg volt a kellő képessége a repülőgépkormányzásra is, a komoly technikai tudásnak meglehetősen híjával volt.

— Előbb ezt kell tökéletesen megtanulni! Hiába! — mondogatta magában — de ezt nem lehet máskép, minthogy az ember előlről kezdi és végig megy az egészen . . . Igen, igen, ezt kell tenni. Végig kell menni az egészen. Nincs benne kétség, Francis Mourrais erre készséggel fog neki alkalmat adni, de honnan vesz ő annyi időt? Kell legalább egy félév, talán egy év is s csak aztán lehet a nagyobb dolgokra gondolni.

— Tessék — mérgelődött magában — alig indultam el, máris elbotlok!

Amióta Edméet megismerte, megindult az élet nagy tiszta szerelme irányába — s az előbb felhevülten csókolódzott az amerikai flapperrel.

És elindul a nagy cél, — a világhír és siker felé. Az új úton, a — gép útján . . . Azaz, hogy csak akart indulni. De máris kiderült, hogy ebben sokkal nagyobb a képzelete, mint a cselekvőképessége.

— Pedig ennek meg kell lenni! Abban Ruthnak igaza volt, meg kell mutatnom, hogy én vagyok az erősebb!

— Hát egyelőre csak azt látom, hogy én vagyok a gyöngébb — nevetett magában, amikor meglátta Ruth alakját és nem tudta letagadni, hogy a szíve erősebben dobog.

— No, szedje gyorsan rendbe magát! — nevetett feléje a leány — azután gyerünk, mert én felfedeztem

itt egy édes kis kastélyt. Okvetlenül meg akarom magának mutatni.

— Melyik az én szobám? — kérdezte Gaston s igyekezett közömbös hangon beszélni.

Ruth ránézett és határozott hangon felelt:

— Első emelet kettő a szobánk. A kulcs a portásnál van. Én itt megvárom.

Gaston bensőjében teljesen felkavarva lépett oda a portáshoz és átvette a kulcsot. A portás eléje tolta a bejelentőlapot:

— Méltóztassék kitölteni.

Gaston nagy zavarban volt. Mit írjon ide? De azután gépiesen oda firkantotta: M. és Mme Gaston de Faironville.

★

Felment a szobába, megmosakodott s egy könnyű selyeminget vett ki a táskájából. Ahogy a kezébe fogta, furcsa, rossz érzése támadt. Amikor Edméével volt Annenovilleben, ez az ing volt rajta. Edméének nagyon tetszett a színe és dicsérte az ízlését.

— No, De Faironville úr, amit most csinál, az nem nagyon ízléses — korholta magát. Szegény Edmée, ha ezt tudná. És hogy fogok én ebből kievickélni?

Csöngetett. Öreg háziszolga jelentkezett, fakóhajú, sárgabőrű ember.

— Ez a szoba kicsike két embernek — mondta Gaston.

— Kérem, legyen szíves, nekem nyisson egy másik szobát. A holmimat vigye át oda.

— Rendben van, uram, itt a második szoba, a négyes. De nem lesz baj, hogy nincs átjárójuk.

— Nem, nem baj — mondta sietve Gaston s egy öt-frankost adott a szolgának, azután lement.

— Azt hittem, már sohse jön le — mondta durcásan Ruth és belekarolt a férfiba. — Jöjjön, most én fogok vezetni.

A lány jól kilépett. Gaston alig győzte tartani vele az iramot. Kis utcákon mentek végig, amelyeket kevés és rossz lámpás világított meg, helyesebben azt kellene mondani, hogy tartott sötétségben. Ezekben a kis utcákban alig volt élet. Csak egy-két ablakban égett a fény. Kihaltak voltak ezek az utcák.

— Tudja, miért nem jár erre most senki — kérdezte a lány.

— Hát maga honnan tudja?

— Óh, én már mindent tudok. Ma nagy népünnepély van. Történelmi díszfelvonulás, jelmezekkel, tűzijátékokkal. Akar odamenni?

— Nem — mondta Gaston. — Utálom a nagy tömegeket.

— Akkor sohasem is fog tudni rájuk hatni! — felelte a lány. — De az nem baj. Én jobban szeretem, ha az én emberem csak velem foglalkozik.

Így mondta: az én emberem. És szorosan odasímult Gastonhoz.

Egy darabig hallgatva mentek, aztán Ruth újra megszólalt:

— Szeret egy kicsit?

Gaston elnevette magát:

— Magát muszáj szeretni.

— De fél tőlem, mi?

A férfi most nem felelt.

— Milyen furcsák maguk, férfiak! Hogy megijednek attól, ha találkoznak a szerelemmel.

— Biztos, hogy ez szerelem? — kérdezte csöndesen Gaston és arra gondolt, amit az előbb a lány mondott . . . „az én emberem . . .“ Hát nem furcsa ez? Hogy ő most itt van egy kis vidéki városban és ő itt a Ruth Martin embere . . . Az övé. És neki nincs ereje, hogy kitépje a karját a leányéból és hagyja, hogy az vezesse idegen utcákon . . . És ő akar nagyra törni!

— Mindjárt jön az az édes, szép kastély — mondta a lány és nevetett. — Ilyet fogunk venni magunknak. Jó?

Gaston megint nem válaszolt s valami furcsa, telhetetlen lelkiismeretfurdalással gondolt Edméere.

Tegnap Edmée akart vele vacsorázni. Azt ő visszatartotta. És most itt . . . ezzel a lánnyal . . . ezzel a furcsa kis amerikai bolonddal itt jár, vele fog vacsorázni . . . és éjszaka . . .

— Hova gondol? Miért nem beszél egy kicsit? — kiáltott rá Ruth és megcibálta a karját.

— Semmi, semmi, kedves. Elgondolkodtam. Olyan furcsa, olyan különös ez a kis vidéki város . . . ez az egész este.

— Furcsa, de szép . . . Mondja, hogy szép . . . Kérem szépen, mondja, hogy szép . . . Maga nem boldog most? mondta Ruth kérlelő hangon. Az arcát egy pillanatra odanyomta a férfiéhez.

— Szép! Nagyon szép! — hagyta rá Gaston és arra a pillanatra gondolt, amikor tegnap a színház függő-

nyén át Edméet látta a páholyban. Edmée fehér kezét, ahogy a bársonyok pirosságából kiragyogott.

*A csengő éleket csilingel —
És a szívem ver mélyen
Mint egy fehér orgonaág
Egy kéz csüng az erkélyen.
Furcsa, fehér finom virág,
Ha kinyulok, elérem.
De mit szól hozzá a világ?
Ha magamnak elkérem? . . .*

Ez a buta kis nyolcsor kavargott a fejében, ami akkor a színpad lármás készülődésében s a nézőtér zümmögésében hirtelen támadt benne s amit aztán el is dobott magától. És most mégis visszajött.

Lehunyta a szemét és megpróbálta elképzelni Edméet a páholyban s az erkély páholy szélén a kezét.

Ruth egész közel bujt Gastonhoz és úgy súgta a fülébe:

— Nem akar engem?

És Gaston akárhogy erőlködött, az a kis kéz nem tudott megjelenni a szeme előtt . . .

A lány még egyszer kérdezte:

— Maga nem akar engem? . . .

Gaston nem felelt, de a karjával magához szorította a lány karját.

Felértek a kis régi kastélyhoz, amely csinos kert közepén állt. Az egyik oldala be volt futtatva repkénnyel. Az ablakok világosak voltak, de a parkban nagy csend volt.

— Tudja, ki lakik itt?

— Nem tudok én erről a városról semmit.

— Ez egy játékkaszinó.

— Ne mondja? . . . Csak nem akar bemenni?

— Nem. Csak valamit akarok mutatni magának — felemelte a kezét s az egyik emeleti ablak felé intett:

— Látja? Ott lakott a kastély ura, aki nem mehetett ki ebből a városból, mert nem volt hajlandó szeretni egy nagyon szép valakit, — egy királyi kurtizánt! Aki azután a gőgös urat boszúból száműzette XV. Lajossal . . . Vigyázzon, ez veszedelmes város!

— Csodálatos, hogy maga miket tudott meg itt két óra alatt!

— Ha az embernek van két órája, elolvashatja a Baedekert! — nevetett Ruth, azzal megfordult és huzta magával Gastont is.

Kilenc óra körül volt, mikor hazaértek.

A fogadós betessékelte őket az étterembe, ahol kis asztalnál volt terítve számukra, azzal a szokványos nemzetközi vendéglős kedveskedéssel, ami a fiatal pároknak kijár.

Vacsora alatt Gaston megpróbálta, hogy elterelje a lány beszélgetését, ez azonban hiába volt, Ruth újra meg újra csak kettőjükéről akart beszélni, azzal az önkínzó makacssággal, amire csak az asszonyok képesek.

Az erős vörösbor még élénkebbé tette Ruthot, később vidám amerikai történeteket mesélt és nagyokat nevetett hozzá. Apró dalocskákat dudolt. Volt közöttük egy indián nóta, ami arról szólt, hogy az öreg bagoly az erdőben este megy a párja után s mert a bagoly rosszul lát, azt hiszi, hogy a párja gyönyörű.

— Buta kis vers! — mondta Ruth.

Gaston arra a pár sorra gondolt, ami ott a színház függönye előtt jutott eszébe:

— A versek mind buták! — mondta s ebben a percben hitte is.

— Ezért imádom magát — mondta a lány. — Imádom az olyan férfiakat, akik nem szeretik az irodalmat.

— Hopp! — gondolta magában Gaston. — Hátha itt a perc, hogy ki lehet bujni a csávából.

— Az nagy baj, kislány — szólalt meg ezután, — mert én író vagyok!

Ruth kitörő örömmel tapsolni kezdett:

— Jaj, de jó! — mondta. — Én imádom azokat a férfiakat, akik írnak...

Gaston csodálkozott.

A férfiak tudniillik általában csodálkoznak, mikor a nők logikátlanok. Pedig ez nem más, mint a női alkalmazkodás rugalmassága, amiben nem az a lényeg, hogy két mondásnak legyen meg az összefüggése, hanem az, hogy az ő férfiuknak és a mondásoknak legyen meg az összefüggésük.

Gaston maga is szorgalmasan hörpintgette a poharát s amikor tizenegy óra tájban fölkeltek az asztaltól, érezte is, hogy ez a két üveg Chateau Lafytte, amit megittak — kicsit sok volt...

Fölmentek az emeletre.

A 2-es szoba ajtajában a férfi megállt és kezét nyújtott a lánynak:

— Jó éjszakát, kis Ruth! Álmodjék szépeket!

Ruth, akinek az arca piros volt a bortól és a boldogságtól, hirtelen elsáppadt. Eltolta magától a férfi kezét s kerekre nyitott nagy szemekkel ránézett.

— Maga nem akar engem?

Gaston zavartan állt.

— Nézze, kislány . . . .

De nem tudta folytatni. A sötét, csöndes folyosón Ruth hirtelen a nyakába dobta magát és a szája erőszakosan rátapadt a férfiéra.

Gaston érezte, hogy a vére lüktetve rohan át rajta.

Két karjával szorosán magához ölelte Ruthot.

— Elhagy? — sugta majdnem sírva a leány.

Gaston válasz helyett kinyitotta a szoba ajtaját és Ruthot magával rántva, sietve belépett a szobába.

A lány két kezével átfogta a férfi fejét s felegyenesedve, boldogan elkezdett nevetni:

— Úgy-e, hogy boldog leszek magával? — kiáltotta, azután ráborult a férfire.

És ellenállás nélkül odaadta magát.

*

Amikor másnap délben a kijavított autón beértek Párizsba, Gaston haza akarta vinni Ruthot a hoteljába. Az Étoilenál a közlekedési rendőr leállította a forgalmat. Gaston kocsija az első sorban állt s a járda felől is az első volt.

A férfi hirtelen a gyalogjáró felé fordította a fejét mert érezte, hogy valaki nézi.

Edmée állt ott a sarkon.

Éppen át akart menni a kocsik előtt.

Fehér ruha volt rajta.

De az arca még sokkal fehérebb volt.

Edmée ott állt halálsápadtan s mereven nézte az autót.

Egy pillanatig tartott az egész.

Ruth nem vette észre a másik nőt. De Gaston tudta, hogy Edmée meglátta mellette az idegen leányt.

A férfi félszeg mozdulattal hirtelen köszönni próbált.

De Edmée elfordította a fejét és keresztül sietett az úton.

Nem nézett többé vissza.

ÚJ UTAKON — EGYEDÜL.

— Komolyan mondod ezt! El akarsz utazni? — kérdezte felindultan Andrée de Faironville a fiától.

— És most?

— Most! Azonnal — felelte Andrée nagyon határozottan.

— Nem értelek, fiam. Ha nem is sikerült úgy a darabod, mint ahogy én reméltem . . . — én őszintén mondom, komolyan hittem a sikerben . . . — azért ennyire nem kellene elkedvetlenedned. Végre egészen szép kritikákat is kaptál.

— Is . . . — nevetett Gaston . . .

— Jó, jó. Hát volt egy-két hűvösebb bírálat is! Ez még nem ok arra, hogy elhagyd Párist . . . És hogy a közönség nem tódul a színházba? Melyik darabra tódul ma? . . . Buta és ízléstelen revükbe! Meg a mozikba! A művelt, komoly közönség, az egész előkelő társaság igazán melegen fogadta. Hallottad az elnököt . . .

Gaston csak legyintett egyet:

— Apám, ezt maga sem mondja meggyőződéssel. Én mindenesetre túl vagyok azon, hogy ilyen felülről jövő vállveregetéseket komolyan vegyek.

— És ha neked van is igazad, ha tényleg meg is bukott a darabod — téve-tagadva, mert szerintem egészen tisztességes középsikere volt, — ez ok arra, hogy egy fiatal férfi . . . a te korodban hirtelen eltűnjék a párizsi

életből? Mintha valami megszégyenítő bűncselekményt követett volna el és elvonuljon egy félévre?

— Egy évre — javította ki Gaston az apját.

— Nahát . . . Képtelenség . . . Egy évre. Elvonulni remeteségbe, mint valami új anahoréta, aki meggyülölte a világ hiúságait.

— Azt hiszed, nem utáltam meg? . . . — kérdezte csöndesen Gaston. — Azt hiszed, hogy nem vagyok tele csömörrel ez iránt a mostani élet iránt, ahol a hazugság erősebb, mint valaha? Ez iránt a társaság iránt, amelyet te annyira tisztelsz? . . . Ne fussak el az emberi érdekeknek és hiúságoknak ebből a filléres vásárából, ahol minden eladó és minden áron alul eladó . . .

— Nem gondolod, kedves Gaston, hogy a te józan-ságodhoz és komolyságodhoz nem illenek az effajta kitérések, mert sokkal üresebbek, semhogy el ne árulnád a szándékot, hogy valamit takarni akarsz velük?

A fiú zavartan nézett az apjára:

— Nem értelek, — mit akarsz ezzel mondani?

— Te engem tarthatsz ósdinak . . . maradinak . . . elfogultnak, — de remélem, nem kételkedsz az értelmességemben, — nevetett az öreg. — Azt nem képzelheted, hogy elhiszem, azért akarsz elmenni egy évre közülünk, mert társadalombölcseleti és erkölcstani aggályaid vannak a mostani élettel szemben? Ezeket hát hagyjuk, fiacskám, mert szerencsére közöttünk — legalább eddig — mindig meg volt annyi őszinteség, hogy nem akartuk félrevezetni egymást. Mondd meg nekem egészen nyíltan, mi az igazi ok. Mi az, amiért egy évre el akarsz utazni? És főképpen mi az, amiért ilyen titokzatosságba akarod burkolni az utadat? Annak végre is kell valami nagy

okának lenni, hogy egy a pályán előrehaladó férfi . . .

— Előrehaladó? . . . — mosolygott kényszeredetten Gaston.

— Igenis, előrehaladó. Egy-két kudarc, vagy félsiker nem számít. Neked már van neved. Van tekintélyed. Sőt a cikkeid mutatták, hogy népszerűséged is van! Azt nem lehet csak egyszerűen elfogadni, hogy ilyen helyzetben máról-holnapra holmi állítólagos balsiker miatt felrugj mindent és hátat fordíts az egész világnak. Mindazt, amit eddig mondtál, beszélheted az ismerőseidnek, de az apádnak tartozol annyival, hogy őszinte légy . . .

— Őszinte vagyok — felelte Gaston, — s ha kívánod még őszintébb is leszek . . . Engem nem ez az egy balsiker kedvetlenít el. Én egyszer s mindenkorra leszámoltam, igen végleg leszámoltam azzal a gondolattal, hogy író legyek!

Az öreg hátra hőkölt:

— Megőrültél?

— Nem örültem meg, de éppen, mert tiszta az eszem, józanul kell látnom, hogy én ezen a pályán a közép-szerűnél többre nem tudom vinni. Már pedig semmitsem utálok úgy, mint a középszerűséget. Nekem tehát komolyan számot kell vetnem azzal a gondolattal, hogy más-hoz kezdek!

André de Faironville összecsapta a kezeit:

— De hát mihez, te szerencsétlen? Most akarsz változtatni, harminchat éves korodban?

— Jobb később, mint soha! Ez régi közmondás s te, aki annyira szereted a régi dolgokat, pláne, ha azokat mindenki mondja, nem tagadhatod, hogy ez így van . . .

— Rosszul esik ez a fölényeskedésed, fiam — mondta szeliden, de korholón az öreg. — Nem érdemeltem meg tőled . . . De mindegy. Most nem erről van szó . . .

Gaston az apja keze után nyult és megsimogatta:

— Ne haragudj, apuskám. Nem akartalak megbántani, de nézd, én nem bírom ezt az ürességet magam körül, amiben élek, miközben állítólag író vagyok. De ez az írás nem tud engem betölteni! Nem fog le igazán! Nem érzem azt az elhivatottságot, ami nélkül nincs írói meggyőződés és nem érzem azt az önbizalmat, amely nélkül nem lehet alkotni! . . . Nézd, apuskám — kérlelte halkán az apját — ne akadályozz most engem abban, hogy megtalálhassam magamat.

— De hát mit akarsz csinálni?

— Elsőrangú emberre akarok lenni, mert ezzel tartozom magamnak is és nektek is. De szükségem van erre az évre, hogy megtalálhassam azt, amiben elsőrangú lehetek.

— De hát mi az?

— Még nem tudom bizonyosan, tehát nem beszélek róla. Mondhatnám, hogy megnyugtassalak, — mondhatnám, hogy irodalomtörténeti kutatásokkal akarok foglalkozni, vagy hogy művészetbölcseleti tanulmányokba akarok elmerülni. Mondhatnám, de nem mondom, mert megígértem, hogy őszinte leszek.

— Őszinte leszel? Akkor miért nem árulod el, hogy mi az igazi szándékod? Hogy mi az az új életcél, amit magadnak kiszemeltél?

— Ismétlem, édesapám, hogy elsőrangú ember akarok lenni! De mivel még nem tudom, hogy abban, amire

most gondolok, tudok-e azzá válni, nem merek és nem is tudok róla beszélni! Légy nyugodt, nem fogok szégyent hozni a családra. Ellenkezőleg. Én azt hiszem, nincs szégyenteljesebb a mi családukban, mint az, hogy epigont neveljete. Ti mind kiválóságok voltatok azon a területen, amit magatok számára kijelöltetek. Miért legyek én alacsony és jelentéktelen középrendűség azon a területen, amit te jelöltél ki számomra? Nem . . . Én most megpróbálom, hogy a De Fairoville névnek új területet hódítsak meg. Én tehát elmegyek most és ígérem, ha visszajövök, több leszek, mint most vagyok!

André de Fairoville némán ült a süppedős nagy karosszékekben, a mennyezetet bámulta és nem felelt.

Amióta a fia, két nappal a darabjának bemutatója után, váratlanul közölte vele, hogy egy esztendőre ismeretlen helyre kíván elutazni és kérte, hogy ebbe egyezzen bele, — az öregúr úgy érezte magát, mintha hirtelen hátulról fejbeverték volna. Kábult volt a fia elhatározásától, amelyet nemcsak helyeselni, de megérteni sem tudott. Pár napig azzal vigasztalta magát, hogy csak az elkeseredés és a csalódás első haragjában mondta Gaston ezt az ijesztő tervet, de azután szomorúan kellett látnia, hogy a fia elhatározása erős és megingathatatlan. Gaston három napon át a legkomolyabb előkészületeket tette s az apja látta, hogy Gaston a legkomolyabban készül az egyéves elutazásra. Ismerte jól a fiát, — legalább is azt hitte, hogy ő jól ismeri — és éppen ezért világosan tudta ha Gaston valamit a fejébe vett, akkor azt onnan semmi erővel ki nem tudja verni senki.

De szeretne volna legalább megérteni, mit akar a fia

és miért. Most látta, hogy áthatolhatatlan függöny ereszkedett le közéjük ebben a dologban. Megpróbálta még egyszer, hogy átlépjen rajta:

— Nézd, Gaston — szólalt meg hosszú hallgatás után az öreg — te egész életedben az én jó fiam voltál, nekem nem kellett nálad félnem azoktól a könnyelmű ostobaságoktól, amibe mi a magunk fiatalságában többé-kevésbé beleestünk . . . Nem kártyáztál, nem lóversenyez-tél, nem iszákoskodtál, nem szaladgáltál örökké a nők szoknyája után, nem voltak sem apró, sem nagyobb adósságaid. És mégis ma úgy érzem, kétségbeesetten kell aggódnom a jövődért! . . . Amikor a fronton voltál, nem féltettelek annyira, mint most! Akkor csak a halál fenyegetett. Most a megsemmisülés! Mert megsemmisülés az, ha a férfi élete derekán elveszíti azt, amiért eddig dolgozott . . . És . . . ne haragudj, nem értelek, — igen, akármit akartam is eddig tagadni — nem értelek semmiképpen. Ezt nemcsak erre a mostani elhatározásodra mondom. Én általában azt érzem és azt is tapasztalom napról-napra, már hosszú idő óta, hogy valami idegen van benned, amihez én nem tudok hozzájutni, ami téged egészen távol sodor tőlem. Az életfelfogásnak, a gondolkozásmódnak, a véleménynek és az ítélkezésnek csendes, de örökös harca van közöttünk, amit, félek, sohasem lesz már lehetséges kiegyenlíteni. Pedig ha nem tudjuk megtalálni a régi nyíltságnak a hangját egymás között, akkor olyan messze fogunk kerülni egymástól, hogy egyszer csak nem is fogjuk már többé elérni tudni egymást. Abban a pár évben azonban, ami nekem még hátra van, azt szeretném, ha közelebb volnál hozzám, mint valaha . . .

Gaston lehajtotta a fejét, de nem tudott felelni. Az öreg folytatta:

— Nézd, én tudom, hogy az apák és fiúk között mindig voltak különbségek. A kornak és a korszakoknak áthidalhatatlan távolságai . . . De ez nem volt, ami ma . . . És ami köztünk is van. Ez a nagy szakadás . . . Ez valami más! Ez valami mélyebb, nagyobb, szomorúbb, fájdalmasabb baj, mint az, ami régen volt. Úgy látszik, én nem tudok rajta segíteni s nem tudom, hogy te akarsz-e segíteni rajta?

— De édesapám — szólalt meg most Gaston — Ne vedd ilyen tragikusan a dolgot. Csak arról van szó, hogy egy évet visszavonulva akarok tölteni. És ne értsd azt sem úgy, hogy közben sohasem látsz. Felülök a kocsimra, egy pár óra alatt, egy-két nap alatt itt vagyok nálatok hogy lássalak, hogy megöleljelek benneteket . . . Azután majd megint megyek vissza.

— Persze! Az apádtól el tudsz szakadni egy évre, az autódtól egy napra sem! . . . Igen, mi az neked, hogyha száz kilométerek vannak köztünk? Beülsz az örült gépedbe, hazaszáguldasz és visszaszáguldasz . . . És közben nem annak a csóknak fogsz örülni, amit az anyádtól kapsz, hanem annak, hogy valahol megjavítottad a saját rekordodat! Ez, ez a legjellemzőbb. Megvadult ördögnek öltözve, pöfögő, berregő, zúgó kocsikon rohanjátok tele a világot, de nem tudtok otthon soha nyugodtan ülni egy félórát . . .

Az öreg hirtelen felugrott, odament a fiához, két kezét a vállára tette és erősen a szemébe nézett:

— Nincs valami nő ebben, Gaston? Mondd meg az igazat.

A fiú megrázta a fejét és nemet intett.

— Megint azt mondom, ne érts félre — mondta az apja. — Tudom azt, nem szoktak ábrándos szerelmeid lenni, nem félek tőle, hogy feleségül akarsz venni valami kis szegény varróleányt, vagy hogy megőrülsz egy lokáltáncosnőért . . . Csak attól félek, hogy valaki . . . — keresgélte a szavakat — hogy az a nő . . . akiről már a multkor szóltam, az az énekesnő, vagy mi, hogy az el akar venni tőlünk.

Gaston nyílt szemmel válaszolt:

— Nem, apám. Ettől nem kell félned. Edmée gyönyörű leány és nagyszerű teremtés, de sem elvételni nem akarta magát velem, sem a pályámtól nem ő akart eltántorítani. Sőt . . . Ha őrá hallgatnék, már belekezdtem volna új darabomba. Mert szegénykének ugyanaz a — bocsásd meg — rögeszméje van, mint nektek, hogy nekem híres nagy írónak kell lennem . . . Nem! Őneki semmi köze sincs ahhoz a tervhez, amiért én el akarok menni . . . Rosszul mondom: amiért elmegyek — elhallgatott és arra gondolt, hogy ő már soha többé nem láthatja Edméet . . . Azok után . . .

Az öreg kedvetlenül visszaült a helyére:

— Szóval, ezen már nem lehet változtatni? Kérlek tedd, amit jónak látsz. Független, szabad ember vagy, én sohsem álltam az utadba . . . Sőt, most is nagyon szívesen támogatom a tervedet, amit nem ismerek, ha szükséged van rám.

— Köszönöm, apám — mondta Gaston. — Tudom, hogy te jó vagy, de nincs szükségem semmire. A Madeleine néni féle örökség még egész összegében megvan. Az nekem elég erre az évre.

— Nevetséges. Ötvennégyezer frank. Felét elköltöd a kocsidra.

— A másik fele meg nekem elég — nevetett a fia. — Ahová én megyek most, ott tényleg a remeték egyszerűségével élnek az emberek . . .

— De hát mégis, az útiköltséged —

— Autón megyek!

— De hová? Azt se akarod megmondani, hogy hová megy?

— Annyit mindenesetre megmondok, hogy itt maradok Franciaországban . . .

Az öregnek nagy kő esett le a szívéről:

— Na, hála Istennek, ez is legalább valami. Dehát akkor miért titkolod a lakóhelyedet? . . .

— Majd megadom a címet, ahová írhattok, vagy üzenetet küldhettek.

— És közvetlenül nem beszélhetünk veled? Telefonon nem lehet felhívni téged?

Gaston elmosolyodott:

— Bravo, apuskám! Te haladsz. Telefonon beszélgetni a fiaddal, ez már korszerű gondolat . . . Látod, mégis érnek valamit azok a csunya gépek . . . De sajnos, ezt a kívánságot, — ne haragudj, — nem tudom teljesíteni. Nekem olyan elkülönülésre, nekem olyan önmagamban élésre van szükségem most, amit én megtörhetek, ha akarok, de amit nem szeretném, ha akárki más, még akiket a legjobban szeretek is — megzavarhatnának . . .

— Jól van, kérlek, — felelte kedvetlenül, vállat vonva az öreg — ahogy akarod . . . Én mindenesetre kívánom, sikerüljön, amibe belekezel! . . . Végre is, én magam is azt akartam, hogy elsőrendű ember légy . . . Úgy lát-

szik, én nem értettem hozzá, hogy azzá neveljelek s hogy oda segítselek a csúcsra, egyedül akarsz oda jutni? Jól van. Csak azután vigyázz . . . Igen, nem tudok mást mondani neked, mint amit kisfiúkorodban mondtunk mindig anyáddal neked, ha elmentél hazulról: Vigyázz magadra!

— Köszönöm, apám . . . Akkor megértettük egymást, — felállt és megfogta az apja kezét — lehet, hogy egy év múlva csalódottan jövök vissza. Akkor még mindig megmarad számomra az irodalomtörténet vagy a filozófia. De addig megyek a magam feje után . . . Előre! . . .

— Vigyázz! Ha tényleg nagy akarsz lenni, nem elég előremenni!

— Hanem?

— Magasra kell menni, fiam! Nagyon magasra! És ez nagyon nehéz.

— Majd megpróbálom, apuskám. Nem az a nehéz. És én azt hiszem, az nem is olyan nehéz . . .

— Mi?

— Feljutni a magasba . . .

— Hát mi a nehéz?

— Ott is maradni! . . . Látod, emlékszel a görög mondásra: Daedalos és Ikaros . . . Ikaros föl tudott menni a nap felé . . . De nem tudott fennmaradni!

— Mert elolvadtak a szárnyai, fiacskám — és mert nem hallgatott az öregekre, hogy nem szabad túlságosan közel repülni a naphoz — nevetett az apa.

— Lehet, de én azt hiszem, hogy nem így történt. Inkább az volt a baj, hogy az öreg Daedalos akarta kormányozni a fiatalság szárnyait . . . Pedig, ha hagyták volna...

— Miért még vissza Ikarosig, fiacskám? Miért rán-

gatsz elő ilyen ócska példát? Miért nem beszélsz valami modern autófenoménról? — mondta keserűen az öreg úr — Campbell őrnagyról, vagy Campariról, vagy valamelyik másik örültről! Látod, nem kell úgy lenézni azt, ami régi...

— Miért? ... Isten tudja... — Gaston elhallgatott. Valami jutott az eszébe s magában halkan, de meggyőződéssel mondta:

— Igen ... az Isten tudja! ...

MÁSODIK RÉSZ

AZ ISMERETLEN REPÜLŐ SZÓBA KERÜL.

Hideg áprilisi eső verte a Café Rotonde ponyváját. Négy óra volt délután. Kevesen ültek a kávéházban. A Montparnasse furcsa társaságából csak itt-ott üldögélt egy-két jellegzetes alak az asztalok mellett. Egy sarokban nagyobb csoportban festők ültek s valami most megnyílt kiállítást szidtak hangosan. Egyéb érdekes az volt rajtuk, hogy a fiatalemberek haja hosszú volt és a nőké rövid. Egyébként meglehetősen kopottnak és jelentékteleneknek néztek ki. Az egyik ablak mellett fiatal férfi, amolyan parkett-táncosféle — sűrűn tekintgetett ki az utcára. Látszott, hogy valakit vár. Nem messze tőle két, errefelé jól ismert kokott vetett félreérthetetlen pillantásokat három középkorú angol felé, akikről tíz lépésről kitetszett, hogy a párizsi művészvilág életét akarják itt tanulmányozni.

Hátul a fal mellett, sorban egymás mellé állított négy-szögű asztalkáknál sok fiatalember vett körül egy idősebb urat . . .

Az idősebb úr Roland Dragon volt, aki széles mozdulatokkal éppen szokásos délutáni szabadegyetemét tartotta.

— A revü elérkezett oda, ahonnan a színházban nincs visszatérés — az unalomhoz. A felvonulásokkal nincs tovább! Az énekes színháznak kénytelen-kelletlen

vissza kell fordulni a számára roppant kellemetlen, nehéz és kínos tartalomhoz: az értelmességhez.

— Énekes darab sohasem lehet értelmes — dobta oda egy nyurga, fekete fiú.

— Téved, kedves barátom — felelte Dragon. — A vaudeville értelmes színpadi játék volt. Mert amíg énekeltek, addig a cselekmény tovább ment. Azt dalolták például: „Én most elmegyek, hogy útba ne legyek, kis türelmet kérek, mindjárt visszatérek.“

— Ez magának értelmes? — morogta a mellette ülő tömzsi és vöröshajú ifjú.

— Ebben a percben nem az, de ott a színpadon volt értelme... Azután jött az operett. Ebben még volt mese. Azután jött az angol operett, ebben már a tánc volt a fő s azután jött a revü, amelyben a meztelenség lett a legfontosabb.

— Mi az, maga erkölcsös sz lett? — nevetett valaki az asztal végén.

— Nem. De nem azért vagyok kritikus, hogy az erkölcstelenségnek legyek a csőse!

— Mi köze ezeknek a fogalmaknak az írásművészet-hez? — legyintett lenézően Dragon másik szomszédja, aki kalappal a fején ült mellette.

— Maga, édes fiam, szamár — szólt rá a kritikus és tovább beszélt. — Amikor a görög művészet megmutatta az emberi testet, eszeágában sem volt tisztességtelen dolgot elkövetni, mert az emberiségnek ezek a kedves és együgyű gyermekei, akik egy tálból ettek az isteneikkel, sohasem gondoltak arra, hogy ebből színházi-üzletet lehet csinálni. De ne mondja nekem senki, hogy a revüszínházak igazgatói a nők levetkőz-

tetésével művészi problémákat akarnak megoldani, mikor mindnyájan tudjuk, hogy csak pénzt akarnak attól a nemzetközi közönségtől, amely, sajnos, a világ előtt a mi végtelenül tisztos, erkölcsös Párizsunknak olyan veszett hírét költötte. Éppen ezért azt mondom . . .

— Mit mond éppen azért, kedves Dragon bácsi? — szólalt meg egy határozott csengésű férfihang.

A kritikus arra fordult és amikor meglátta a magas, vállas fiatalembert, aki erősen megázott esőköponyegben és szemére húzott sportsapkával állt előtte, akkorát rikkantott, hogy az egész kávéház odanézett.

— Gaston! Maga az? Hogy kerül maga ide?

— A szerkesztőségbe telefonáltam. Ott mondták, hogy itt keressém.

— Mikor jött?

— Most délben . . . Éppen csak megöleltem az apámékat. . . megreggeliztem és most itt vagyok, mert nagyon szeretnék valamit beszélni magával.

— Boldogan . . . Azonnal. De nem akar egy kicsit helyet foglalni? Mindíg ígérte, hogy eljön egyszer közénk — hirtelen odafordult a társaságához. — Kérem, bemutatom Önöknek fiatal barátomat, Gaston de Faironville urat, aki mint író, egyben különbözik önöktől, ő ugyanis tudja, hogy nincs tehetsége . . . — nevetett s aztán színes mozdulattal az asztal körül ülőkre mutatott. — Ez az én kis iskolám. Nagyon derék gyerekek, csak egy kicsit buták és nem tudnak írni . . .

— Hallja, Dragon, maga már kezd unalmas lenni ezekkel a folytonosan ismétlődő közhelyeivel! — mondta a vöröshajú tömzsi kedvetlenül.

— Tisztelje a közhelyeket, barátom, hogy hosszú ideig lehessen író . . . a párizsi földön.

Gaston leült. Ahogy körülnézett, nem tudta megállni, hogy valami fölényes jókedvet ne érezzen.

— Hát ezek a fiatalok? Ezek a híresek? Ezek döngetik a kapukat az új tehetségek nevében? Arra gondolt, hogy a parnassisták valamikor a Café des Lilasban valahogyan jobban nézhettek ki, mint ezek, akik itt most az új korszakot akarják képviselni.

— Mikor jön a legközelebbi darabja? — kérdezte a nyurga, fekete fiatalember, akiben Gaston egy aktivista folyóirat kritikusát ismerte fel. Az ifjú kritikust a darabja próbái alatt az Új Színházban ismerte meg. Két szabadjegyet kért tőle a premierre, másnap pedig ötven frankot huszonnégyórás fizetési ígérettel. A pénzt ugyan nem kapta vissza, de a fiatal műbíráló alaposan levágta darabját, amiből Gaston azt a következtetést vonta le, hogy hiába — a kritika megvesztegethetetlen.

— Nem írok többé darabot . . . — felelte csendesen Gaston és ránézett Dragonra.

— Pedig maga egész tehetséges lenne, ha nem hanyagolná el magában a spirituális értékeket — mondta leereszkedően az, aki a kalapot a fején tartotta.

Gaston most már erről is tudta, hogy kicsoda. A kávéházi irodalom egyik nagyhangú akarnoka, aki spirituális drámaírónak hirdette magát. Ez persze nem akadályozta meg abban, hogy elkeseredett tőzsdejátékos s írói körökben kis kölcsönökkel dolgozó közismert uzsorás ne legyen.

Gaston nem válaszolt neki, hanem újra Dragonhoz fordult.

— Mondja, Roland bácsi, az a Georges Marin nem jár ide maguk közé? ... Két gyönyörű versét olvastam a Nouvelle Revue-ben.

A kritikus rámutatott az egyik csöndesen üldögélő, napsütött arcú fiatalemberre.

— Ez az itt, ni ... Magának, úgy látszik, jó ízlése van, Gaston. Ez a két vers tényleg elsőrangú ... El is viszem az én vén gaz André barátomnak, most mondja, hogy a levegőnek nincs költészete. Ezek a versek jobbak, mint a Saint-Exupery írásai, pedig már azok is megcáfolták, hogy a gép nem ihletheti meg a költőt.

A vöröshajú tömzsi ekkor közbeszólt:

— Hallja, öreg, elkopottabb szavakat már nem tud!? Ihlet! ... Ihlet! ... Miért ragaszkodik ilyen ócska fogalmakhoz, amikor nagyon jól tudhatja, hogy nincs egyébről szó, mint bizonyos kémiai elváltozásokról az agyban ... Kétségbeejtő, hogy még maga is hogy ragaszkodik a régi polgári ideológia szójárásaihoz! ...

— Mi köze ennek a polgári ideológiához? — kérdezte szerényen Gaston.

— Magának ezt nem tudom megmagyarázni, aki nemcsak származásánál és nevelésénél fogva, hanem rugalmatlan gondolkozása miatt is a halálraítélt burzsoáziához tartozik. Nekünk fiataloknak azonban ki kell irtanunk magunkból az effajta veszedelmes fogalom-meghatározásokat, mert ezek szürkítik el bennünk az osztályöntudatot ...

— Ugyan kérem — vágott közbe hirtelen az asztal másik sarkán valaki, egy tüzesszemű, göndörhajú ifjú.
— Menjen a pokolba a maga moszkvai elméleteivel.

Az ifjúság útja a futurizmus! És amikor maga osztály-
öntudatról beszél, akkor én . . .

Gaston felállt. Nem tudta tovább hallgatni ezt az üres
vitát, a szavaknak ezt a kintorna módján ismétlődő,
nyikorgó és kopogó zuhogását, amelynek dialektikája s
a jelszavakkal való játéka nem tudta elfedni a tartalom
meddőségét.

— Na menjünk, Roland bácsi, ha nincs ellenére . . .

Dragon felemelkedett s intett az asztalnak, hogy az
ülést feloszlatja.

— Mehetünk — mondta — én a szerkesztőségbe
megyek. Elkísér?

— Elkísérem — felelte Gaston és odaszólt Georges
Marinnek. — Maga nem jönne velünk? . . . Szeretnék
magával valamit megbeszélni . . .

— Mi az, talán a levegőről akar darabot írni? —
kérdezte a mellette ülő kicsi, horgasorrú emberke, akinek
olyan sárga volt az arca, mint az epebajosoké. Valószínű-
leg az is volt.

— Ajánlom magának, Marin, — folytatta a sárgaarcu
de Fairoville úr kitűnő társ lesz: van pénze! . . . Pénze
az van — és furcsán nevetett hozzá. — Nem is lenne
rossz párosodás, mi? . . . Hehe! Az autó bolondja és a
repülés bolondja együtt.

— Ugyan, hagyjuk mi franciák a repülést . . . —
kiáltotta a tömzsi ember. — A burzsoázia a csúszó-
mászókhoz tartozik. A francia kispolgár olyan, mint a
hernyó. Rövid időre esetleg átalakul szárnyas állattá,
de akkor is csak a lepke magasságáig tud repülni . . .
Nem is értem, hogy a korzikai tábornok miért választotta
a sast mintaképül . . . Valószínűleg azért, mert igazában

olasz volt. Ami különben mindegy, mert éppen olyan elnyomója az egyik, mint a másik a proletáriátusnak... A repülés csak akkor lesz igazán az emberiség közkinccse, ha nem egy osztály militarista érdekeit fogja szolgálni...

— Ugyan kérem, hallgasson — ordította a futurista.
— A repülőgép a szovjetben kizárólag militarista célokat szolgál.

— Ne lotyogjon olyanról, amihez nem ért — harsogott a tömzsi. — Tény az, hogy a francia burzsoázia már nem tudja kitermelni a kiváló repülőket. Nézze meg, mindenütt lemaradunk... Valamikor az élen jártunk. Most van nagy légi flottánk, de nincsenek nagy repülő egyéniségeink...

— Mit akar maga az egyéniségekkel? — dörgött bele egy mély basszus az asztalsor másik végéről. — Maguk egy kanál vízben megfojtanának minden egyéniséget. Nekünk fiataloknak...

Gaston lesujtó pillantást vetett a magából kikelve kiabáló tömzsi vöröshajúra:

— Szégyelhetné magát, hogy ilyeneket tud beszélni — mondta szárazon. — A francia aviatikának olyan nevei vannak, mint Costes, Bellonte... Assolant... Colbi!

— Vannak? Voltak! — rikácsolta a másik. — Hol van most valami nagy rekorderünk? Hol van egy nagyszabású óceánrepülőnk? Mindenki lefőzött bennünket. Az angolok, az amerikaiak, a németek... Az olaszokról nem is beszélek, de a spanyolok, még a reakciós magyarok is. Ez a burzsoázia bűne nálunk! — kiáltotta és közben falta az omlós sárga brioget.

— Ajánlok egy fogadást magának — szólalt meg újra

Gaston csöndesen. — Egy féléven belül a francia repülés dicsőségével lesz tele a világ.

— Miért? Maga talán felfedezett valami ismeretlen repülőt?

Gastonnak felcsillant a szeme.

— Eltalálta! Én megtaláltam az Ismeretlen Repülőt. ... Az ismeretlen nagy francia repülőt, aki körül fogja repülni a világot — egy hét alatt!

— Na, na, majd abba beleszól Willy Post is.

— Nem arról van szó. Akar fogadni, vagy nem?

— Jól van! fogadok! Felteszem legújabb könyvemnek, a „Lázadó világ“-nak egész tiszteletdíját egy pohár fin ellenében — és röhögve verte az asztalt.

— Rendben van. Én pedig, ha elveszítem a fogadást, fizetek önnek 10.000 frankot.

A tömzsinek fellángolt az arca.

— Ezt komolyan mondja ... Szavára!

— Szavamra!

— Uraim, hallották ... Itt a kezem — és már nyujtotta is vastagujjú markát.

Gaston belecsapott a tenyerébe, de azután gyorsan vissza is kapta a kezét a másiknak hideg és nedves érintésétől.

— Pfuj — mondta magában. — Undorító ember ... De azért az ötlete pompás. Az Ismeretlen Repülő! Ez az! Ennél jobbat nem lehetett volna kitalálni.

A nyurga, fekete kritikus műbíráló felkiáltott:

— Talán innánk rá egy áldomást — mondta. — Esetleg de Faironville úr előlegezné a tízezerből.

— Nem, köszönöm — nevetett Gaston. — Nekem már

elég volt az előlegből — és jelentősen nézett rá az ifjú úrra. Annak azonban eszeágában sem volt zavarba jönni.

— Akinek pénze van, az adjon! — mondta félhangon, de Gaston már nem figyelt rá.

— Gyerünk hát — fogta karon Dragon Gastont. — Mert nekem azután nem lesz sok időm . . . Jöjjön maga is, Marin.

Elköszöntek.

A kávéház ajtajában az öreg egy percre megállott.

— Mondja, megbolondult maga, Gaston? — kérdezte — fogadott ezzel az ál-Leninnek. Ha veszít, magának fizetnie kell, de ha nyer, ezen ugyan be nem hajtja.

— Nem baj — mosolygott Gaston. — Megéri . . .

Kiléptek az utcára.

Az eső már elállt, de hűvös szél fújt és Dragon megborzongott.

— Fázom . . . Nem tudom, mi van velem. Folyton fázom. Le kellene mennem valahova délre . . . Maga arra volt úgy-e mostanában? — kérdezte Gastontól.

Az észrevette a kérdés mögött a ravasz szándékot:

— Nem. Roland bácsi, maga téved. Én nem a Cote d'Azur felől jövök most . . .

— És az amerikai kislány? Nekem olyasvalamit mondtak, hogy maga azzal tűnt el Párizsból s hogy nagy utazást tettek a Földközi-tengeren át távol a Távol-Kelet felé.

— Mesebeszéd . . . Szó sem volt róla.

— De az a lány is elment Párizsból — firtatta tovább Dragon.

Gaston figyelmeztető oldalpillantást vetett Georges Marin felé — Lehet. De erről majd máskor beszélünk . . .

Azután hirtelen odafordult Marinhez.

— Maga újságíró is, úgy-e?

A repülés fiatal költője elpirult:

— Igen. A Matinnél vagyok . . . — azután halkan és szégyenkezve hozzátette: — A rendőri rovatnál . . .

— És hogy került a repüléshez?

A fiatalember zavartan köhécsejt.

— Én . . . Én . . . izé . . . én éppen, mint riporter . . . Tudnillik én még csak mint utas repültem . . . — azután sietve mondta még utána — de azt elég sokszor! Legalább tíz-tizenkétszer már.

— Igazán? — tizenkétszer? . . . — mondta mosolyogva Gaston. — Hát ez már bizony nagy dolog. Hány verset írt idáig a repülésről?

— Vagy harmincat . . .

— Óriási! Szóval egy repülésre majdnem három vers esik. Maga aztán szorgalmas volt! De mondja, hogyan csinálta ezt? A verseiből azt olvassák ki, hogy maga vezette a gépet.

Georges Marin elpirult.

— Költői túlzás . . .

— Akar egyszer komoly repülésben résztvenni?

— Boldogan! — kiáltotta a fiatalember kitörő örömmel.

— Hát akkor majd elviszem a barátomhoz egyszer. De vigyázzon, ez már igazi nyaktörő dolog . . . Ezeken a gépeken azután nincsenek kényelmes utasfülkék, nincsen kiszolgáló pincér és külön konyha . . . Én komoly sportrepülést értek ám!

— Nagyon lekötelez, ha egyszer hozzájuttat . . . Magának vannak ehhez összeköttetései, de Faironville úr?

— Vannak . . . Igen. Vannak — felelte Gaston halkan

— és éppen azért mondanék magának egy érdekes szenzációt... Ha megigéri, hogy...

— Hogy nem írom meg? — kérdezte Marin.

— Ellenkezőleg. Ha megigéri, hogy megírja...

— Miről van szó?

— Arról, hogy a nyáron — az időpont még nincs pontosan meghatározva, de mihelyst a légköri viszonyok megengedik — egy francia aviatikus megkísérli, hogy egy hét alatt körülrepülje a világot.

— Hát ez komoly dolog, amit az előbb mondott?

— Csak nem képzeled, hogy tízezer frankot kockáztatok a levegő miatt — a levegőbe? ... Ez a vállalkozás a legkomolyabb terv és meg vagyok győződve róla, hogy sikerülni is fog... Egy hét alatt elindulva Párizsból, Európán, Ázsián át, a Csendes-óceán fölött, azután Amerika fölött az Atlanti-óceánon keresztül vissza Párizsba! És pedig a lehető leghosszabb útirányon át, ami tényleg megfelel a föld kerületének...

— És hiszi, hogy ez sikerülni fog?

— Kell, hogy sikerüljön. Ha az ember akarja, akkor sikerülni kell — mondta nagyon határozottan Gaston.

— Mert...

Elakadt a szava. Edmée jutott eszébe...

Edmée, amikor azt mondta, hogy a sikert akarni kell!

— A siker... a siker... talán... igen, az talán már nincs is olyan messze. De Edmée!

Nagyott sóhajtott.

— Mi az? — kérdezte Dragon. — Miért sóhajt akkorát? Talán mégse bízik a pilótájában?

— Áh, nem, nem. Csak eszembe jutott valami — és

magában folytatta: — Valami, ami nem tud kimenni az eszemből . . .

— Na és, ki ez a nagyszerű pilóta? — kérdezte az öreg.

— Éppen ez az érdekes — mondta Gaston Marin felé fordulva. — Az illető addig, amíg céljához vissza nem ér, nem hajlandó megnevezni magát, ő az Ismeretlen Repülő . . .

— Az Ismeretlen Repülő? — álmélkodott a fiatal író. — De hiszen éppen az az ál-Lenin — ahogy Dragon nevezi őt — mondta előbb azt, hogy az Ismeretlen Repülő . . .

— Igen . . . Ő is mondta! Jól eltalálta! — felelt kissé habozva Gaston. — De én azt hiszem, hogy ez tényleg nagyszerű is lesz . . . Képzeljék el, egy ismeretlen francia nekivág a levegőégnek, hogy körülrepülje a világot és Franciaországban egyetlen ember sem fogja tudni, hogy kicsoda . . . Nem tudja senki, hogy nem barátja-e, vagy nem egy ellensége-e? Tehát nemcsak izgulni fog érte, hanem kíváncsi is lesz rá mindenki. Sőt nemcsak kíváncsi lesz rá, hanem féltetni is fogja! . . . Hátha a fia . . . hátha a bátyja . . . hátha az unokaöccse . . . Mi, Dragon? Nem remek?

— Semmi értelmét nem találom a titkolódzásnak. Ellenkezőleg. Én azt hiszem, hogy ez bizalmatlanná fogja tenni a közönséget.

— Áh, nem, nem — kiáltott közbe Marin. — Az ötlet kitűnő. Meg vagyok győződve róla, hogy nálunk a szerkesztőségben lelkesedni fognak érte! Ebben van fantázia. Igen. Méltó a nagy távlatokhoz, a nagy, nagy, végtelen horizontokhoz, amit be kell repülnie . . . Ez az

ismeretlenség . . . És ha elpusztul, milyen gyönyörű, örök emlék Franciaországnak . . . A levegő Ismeretlen Mártirja, aki az övé . . .

— Igen. Ha elpusztul — mondta csöndesen Gaston.
— Akkor legalább az egész dicsőség csak Franciaországé... a kudarcot pedig ő maga elviszi a sírba, vagy a tenger mélységébe, ahová lezuhant.

— És ha sikerül neki? — kérdezte Dragon.

— Akkor, azt hiszem, le fogja vetni a titokzatosság álarcát . . . Igen. Egészen bizonyos, hogy akkor ki fog lépni a nyilvánosság elé . . .

— Na persze. A dicsőséget senki sem engedi el — legyintett Dragon.

— Nem, nem azért. Más okai vannak . . .

Dragon vállat vont, mintha azt akarta volna mondani: Mi más ok lehet itt, mint a hiúság?

— Két fontos oka van rá, ahogy én tudom — mondta Gaston. — Az egyik, hogy meg akarja mutatni valakinek, hogy ő igenis elsőrendű ember és hogy ezt a maga útján érte el.

Az öreg felkapta a fejét s figyelmesen nézte Gastont.

— A másik ok pedig, — elnevette magát — hát, ezt talán hagyjuk meg az ő titkának.

Dragon biccentett s elmosolyodott.

Gaston pedig Edméere gondolt.

— És milyen gépen indul? — kérdezte Marin.

— Természetesen francia gépen, amelyen a terv és a kivitel és minden anyag és minden munka francia.

— És melyik gyár? — kérdezte újra Marin s elővette jegyzőkönyvét meg a ceruzáját.

— Többet nem mondhatok! A tervet bemutatták a

légügyi hivatalnak, az nem emelt ellene kifogást . . . De erről, kérem, ne írjon. Azt azonban megírhatja, hogy legkésőbb július vége előtt az Ismeretlen Repülő startolni fog . . .

— Honnan?

— Azt nem fogják előre megmondani. A napot sem. De amikor elindul, akkor nyilvánosságra fogják hozni, hogy nekivágott a feladatnak. És minden leszállásnál közölni fogják, mi a következő állomás. Ezt még megírhatja.

— Hát akkor én most rohanok is — szólt Main. — De úgy-e nem felejtí el, amit ígért? Beprotezsál valami érdekes repülésbe?

— Dehogyan felejtí el. Számíthat rám.

A fiatalember elvált tőlük.

Dragon sokáig hallgatva ment Gaston mellett. Azután hirtelen megállt, szembefordult vele.

— És ki ez az Ismeretlen Repülő? . . . Nekem sem mondja meg?

— Becsületszóra, hogy senkinek el nem árulja, megmondom, Roland bácsi.

— Itt a kezem . . . Kicsoda hát?

Gaston pár pillanatig várt, aztán halkan és egyszerűen csak ennyit mondott:

— Én.

MIKOR A FÉRFI NEM TUD MÁSKÉP TENNI.

Dragon sokáig nem válaszolt. Erős, gyors lépésekkel ment Gaston mellett.

A fiatal férfi szintén hallgatott. Kíváncsi volt, mit fog szólni öreg barátja. De nem sürgette és nem siettette a kérdéseket.

Jó negyedórát haladtak egymás mellett szótlanul, amikor végre Dragon megérintette Gaston karját.

— Az öreg tudja? — kérdezte.

Gaston a fejét rázta.

— Nem is szabad tudnia! . . . Sem neki, sem az anyámnak . . . Ilyen iszonyú izgalomnak nem tehetem ki őket. Ez a legfőbb okom a titkolódzásra . . . Az anyám rendkívül félénk természetű, engem pedig kicsi koromtól kezdve a legkisebb veszélytől is kétségbeesetten óvott. A fára nem engedett mászni kölyökkoromban. Amikor pedig később be kellett vonulnom hadiszolgálatra, szegény öregasszony a másfél esztendőt valósággal átsírta . . .

— Na és az autózás?

— A miatt is örökké reszketésben volt, de azt valahogyan már megszokta . . . Elhitte nekem, hogy nem is megyek olyan gyorsan. Azt pedig tudta, hogy nagyon biztos a kezem. Azért, ha hazajöttem egy-egy túráról, mindig láttam rajta, hogy kő esik le a szívéből — mondta nevetve Gaston.

De a hangja meleg volt és meghatott.

Dragon megint hallgatott egy ideig . . .

— Mondja, az a szép fiatal énekesnő . . . **Edmée**
Avril . . . Az tudja? . . .

— Nem láttam majdnem egy éve.

— Hát annak a dolognak egészen vége van?

— Vége . . . Azt hiszem, jóvátehetetlenül.

— Persze, maga volt a hibás, mi? . . . Ahogy azt a
leányt ismerem . . . Az nem azt akarta a szerelemtől,
mint maga . . .

Most Gaston hallgatott el megint s csak percek
mulva felelt:

— Én beleestem egy buta kalandba . . . Ez elrontott
mindent.

— Az amerikai flapper, mi?

— Az. Az amerikai — nyögte ki Gaston s egy nagyot
sóhajtott, — Szép leány . . . gyönyörű nő volt . . . És én
nem tudom, hogy áldjam-e, vagy átkozzam.

— Miért?

— Mert talán nélküle sohase jutottam volna egy döntő
elhatározásra. De azzal, hogy beleszédültem, olyant
vesztettem el, amit, azt hiszem, nem lett volna szabad
meg nem tartani — lemondó mozdulatot tett — Most
már mindegy.

— Hát tényleg nem volt az amerikai leánnyal a
Földközi-tengeren?

— Valami kis igazság van ebben a hírben. Tudja,
kénytelen voltam a végén már mondani valamit az
apámnak, mert ahányszor Párizsban jártam, egyre
türelmetlenebbül sürgette, mondjam meg, hol vagyok
és mit csinálok? Azt mondtam hát, hogy egy nagy terven

dolgozom s hosszabb hajóutat teszek. Erre ő azt kérdezte, hogy egyedül, én meg azt gondoltam, hogy okosabb, ha valamit odahazudok még a sok füllentéshez . . . Ezért mondtam azt neki, hogy egyik amerikai nőismerősömmel utazom. Ez azonban nem így volt. Csak Cannesba mentünk le a kisleánnyal egyszer egy hétre. Ez még tavaly július elején volt . . . Tudja, amióta a nyári fürdésre megcsinálták a Rivierát, nyáron szinte nagyobb az élet, mint tavasszal. A kis Ruth ezt látni akarta, azért lementünk.

Dragon rosszalón csóválta a fejét.

— A maga helyzetében ilyeneket nem kell csinálni.

— Mi ez, Roland bácsi, magának ilyen előítéletei vannak?

— Kérem, ez nem az előítéletnek, hanem az ízlésnek a kérdése. És még mindig tart ez a viszony?

— Nem, nem — mondta jókedvűen Gaston. — Szerencsére ott Cannesban megismerkedett egy angol diplomatával s az elütötte a kezemről.

— Hát maga csak ilyen legény?

— Nem. Szerencsére Ruth — ilyen nő! Új kellett neki. Hát otthagzott. És ez nagyon helyes volt, mert magam hogy tudtam volna kivergődni ebből a szerencsétlen kalandból? . . .

— Hallja, Gaston, maga nem valami kemény férfi, úgy látom! . . . Maga akar Oceánt repülni?

— Az más! Abban a percben, hogy a gépen vagyok, erős vagyok és tántoríthatatlan . . . És már a gép közelében is . . . De a gép nélkül az asszonyok bizony könnyen el tudnak bánni velem.

— Látszik, hogy maga nem ismeri az igazi nagy

szerelmet. Mindenbe könnyen belemegy, de a nagy dolgoktól visszariad. Nem?

— A nagy érzés engem elhagyott! — mondta szomorúan Gaston. — És nekem most már minden egészen mindegy. Ruth csapodársága mindenesetre jó volt arra, hogy egészen nekifeküdhettem az új pályámnak.

— Tényleg repülő akar lenni? . . .

— Nem akarok lenni. Az vagyok.

— És az irodalom?

— Rá se gondolok soha.

— És repülés közben? Mikor a felhők fölött jár, nem támadnak nagy megérzései, nem jönnek gondolatai, amiket le kellene írni?

— Nem. Néha, nem mondom, egy-egy hangulat! Igen! . . . Egy pillanatig felmerül valami . . . egy sor, egy szó, — de azután valahol meglazul holmi kis csavar, vagy megbillen az iránytű mutatója — és kiveri az ember fejéből az egész butaságot! . . . Nem, nem, Roland bácsi, a motorok túlságos zajjal búgnak, sem-hogy az embernek a fülébe versek zenéje szóljon.

— Fiam, a vers nemcsak a fülben szól, — a költemény a szívben szól. A költészet az érzés, a művészet az érzés! . . . A megírás csak a kifejezés kínlódó születniakarása. A léleknek ez a szent vajudása, fiam, nem akkor hozza a világra a verseket, mikor az történik velünk, amiért a vers megszületik. Az átélés utána jön az élménynek . . . És én nem tudom megérteni, hogy maga ilyen rendkívüli élmények között író létére . . . igen, hogy író létére nem jön meg a szava ettől.

Gaston kitérően felelt:

— Nem élmény ez, Roland bácsi, hanem bravur . . .

Nem hangulat, hanem rekord! . . . Ah, nem is érdemes erről beszélni!

— Hát mondja el akkor legalább, mit csinált ez alatt az egy év alatt?

— Azt ugyan röviden meg lehet mondani: először tanultam, azután dolgoztam, azután repültem, repültem, repültem és újra repültem. Nyáron és télen, napfényben és esőben, viharban és szélcsendben. Ezzel el is mondtam az egész évet.

— Hát hol rejtőzött voltaképpen?

— François Mourraishnál voltam. Az ő gyárában. Elvégeztem a tanfolyamot. Rengeteget kellett pótolnom az elméletben, mert ezek az ismereteim igen hiányosak voltak . . . Azután végigmentem az egész gyáron. Úgyszólván minden alkatrész gyártásában résztvettem, mindent kitanultam . . . Már amennyire ilyen rövid idő alatt lehet . . . De higgye el nekem, Roland bácsi, ha az ember értelmes és meg tudja tagadni a kényelmét, akkor mindent roppant könnyű elsajátítani. Azután később . . . Persze, közben folyton repültem s ebben is megtanultam mindazt, amit körülbelül tudni kell . . . Az utolsó hónapokban már úgyszólván folytonosan gépen voltam.

— De nagyobb utakat nem csinált?

— Dehogynem. A gyár megbízásából többször is lent voltam Afrikában. Egyszer Irakba küldtek el, egy másik alkalommal meg egy új géppel, amit valami hollandus társaságnak szállítottunk, megcsináltam a nagy keleti repülőutat. François Mourrais azt mondja, hogy most már majdnem kész vagyok a legnagyobb feladatra

is . . . De azért most tavasszal még alighanem kivágok két vagy három nagyobb próbautat.

— Az öregek nem tudnak semmit?

— Mondottam már, Roland bácsi. Nem is szabad még csak sejteniök sem semmit . . .

— És maga nyáron el akar indulni tényleg erre az eszeveszett útra?

— Feltétlenül!

— Azért, mert meg akarja mutatni az öregnek, hogy maga elsőrendű ember s hogy a maga útján ki tudta vívni magának a dicsőséget?

— Igen. Magamnak és a de Faironvilleknek.

— Akik megfordulnak a sírjukban ettől a dicsőségtől.

— Ne higgye. Azok szabad, bátor, kutató elmék voltak. Ne feledje el, hogy a nagyapám nemcsak komoly tudós volt, hanem igen kemény ember is . . . Félelmes réme a materialistáknak s még vénségében is rettenthetetlen híve az üldözött Egyháznak.

— Miért gondolja akkor, hogy ő most büszke lenne magára?

— Mert a Gondviselés akaratát látná abban, hogy én szembeszálltam az apámmal s a magam útját akartam járni. Vagy maga nem tudja, hogy ő ugyanezt csinálta a saját apjával szemben, aki a maga szakmájába akarta beerőltetni a fiát?

— Csakhogy a kettő között nem volt az a különbség. Maga eltért a szellemi vonaltól, — maga a fizikai embert akarja dicsőségre vinni.

— Ezt tagadom, — felelte Gaston — amikor az ember megérte, hogy a föld és a víz után uralmába vehette a levegőjeget is, akkor nem a fizikai ember győzött.

— Talán a lelki ember?

— Igen! Az... Ne felejtse el, a felfedező vágy, a kutató vágy, ami az egyik embert Nyugat-India felé vonzotta, a másikkal az északi átjárókat kerestette, a harmadikat behatoltatta az afrikai őserdőbe, a negyediket levitte a Déli Sarkra, — az sohasem a fizikai ember vágya volt, — csak kitűnő fizikumú emberek kellettek hozzá. Olvassa el egyszer Scott kapitány naplóját, Rolland bácsi...

— olvastam.

— Akkor láthatta, hogy az az ember ott lent a Fehér Halál birodalmában az emberiségért való megsemmisülés utolsó pillanataiban nem fizikum volt, hanem — lélek volt!

Dragon megállt s oldalt fordította a fejét:

— Maga nem beszélt ilyeneket régen... Maga nem sokat törődött az életnek ezzel az oldalával.

— Lehet, Dragon bácsi, hogy igaza van. De azóta sok dolog történt. És mindenekfölött történt valami.

— Mi történt magával?

— Én megjártam a magasságot, kedves öreg barátom. Költeni nem tanultam meg... De gondolkozni igen!

— De azzal, remélem, tisztában van...

— Mivel?

— Hogy Edmée Avril...

— Hogy... Edmée Avril? Mi van vele... Nem értem...

— Hogy ő még mindig szereti magát.

Gaston úgy érezte, mintha valaki rettentő erővel mellbe ütötte volna.

Szíve akkorát dobbant, hogy maga is hallotta.

— Mit? Mit mond, Dragon bácsi?

— Azt mondom, hogy az a leány még mindig szereti magát.

— Honnan veszi maga ezt?

— Először is onnan, hogy jó megfigyelő vagyok és látom, hogy az a nő szenved.

— Dehát hol látja maga őt?

— Elég gyakran . . . Foglalkozásomnál fogva sokat járok az Opera Comiquebe . . . Tudja, hogy néha zenekritikus is vagyok . . . Ördög vigye el, elég baj az nekem, hogy végig kell hallgatnom ezt a sok új szörnyűséges muzsikát . . .

— Mi az? Maga, a nagy Dragon mester, a zenében maradi? . . . Maga, a nagy újító, a fiatalság pártolója . . . A modernség verekedője?

— Ez más! Én a zenében megálltam Bachnál . . . De ez nem fontos . . . Szóval én bejáratos vagyok az Opera Comiquebe is. De természetesen nemcsak a nézőtérre, hanem a színpadra is. És így elégszer látom Edmée Avrilt. Nos hát ez az első okom, amiért ezt mondom, hogy ő még mindig szereti magát . . . A második pedig . . .

— A második pedig? . . .

— Az, hogy nemcsak látom, hanem beszélni is szoktam vele és pedig elég bizalmasan . . . És ő . . .

Kis szünetet tartott, azután folytatta:

— És ő maga mondta . . .

Gaston megragadta az öreg karját.

— Edmée? . . . Komolyan mondja ezt? Ő beszélt magával? . . . Rólam?! . . . Maga tréfál!

— Az ördög tréfál ilyen dolgokkal! Nem sok dolgot vesznek komolyan a világon, de a tiszta nők becsületes

érzését — azt komolyan veszem még mindig. Ezt még hazulról hoztam magammal az anyám provencei házából. Ha egyszer én mondom, — akkor úgy van.

— És Edmée . . . Edmée már megbocsátott nekem?

— Azt már nem! — dörmögte az öreg. — Még csak az kellene! Nem elég, hogy szereti. Pompásak maguk, fiatal férfiak. A komiszságokat elkövetik, de még csak vezekelni sem akarnak érte . . . Nem, fiatalember, a kibékülés nem fog olyan egyszerűen menni! . . . Felrohanni hozzá, kitárni a karjait és azt hinni, — hogy most minden rendben van? Azt már nem!

— Ó, ezt már tudom — bólogatott Gaston — tapasztalatból . . .

— Hohó. Hát meg is próbálta?

— Csak levélben.

— És?

— Nem válaszolt.

— És aztán?

— Én újra írtam.

— Ő pedig?

— Felbontatlanul küldte vissza a levelemet . . . Ez szerelem?

— Az! Még pedig a legveszedelmesebb fajtájúakéból: a kétszeresen csalódottakéból . . .

— Kétszeresen? Ezt nem értem.

— Nézze, kedves Gaston, azt még hamar megbocsáthatja egy nő, ha egy férfi olyannak bizonyul, mint a többi, de azt, hogy kiderül róla, hogy nem az az egyedüli, aki nek a nő elképzelte, — abba nem olyan könnyű belenyugodni.

— Most még kevésbé értem . . .

— Maga bebizonyította, hogy épp úgy megszédül egy kalandkereső másik szép nőnek a csábításától, mint a legtöbb férfi. Szóval kiderült, hogy maga épp olyan, mint a többi! De maga ezenfelül azt is megmutatta, hogy nem az az erős, határozott férfi, amilyennek Edmée eleinte elképzelte az életcél, az előretörés, a sikertakarás oldaláról, — és ezzel talán jobban megsértette ennek a fiatal álmodozó leánynak a szívét, mint a saját csalásával.

— De most csak el fogja hinni ezt, ha az én nagy utam sikerül?

— Ha sikerül. És ha nem sikerül, kedves Gaston? . . . Mert magának ezzel is tisztában kell lennie . . . Így is történhetik!

— Akkor úgyis mindegy . . .

— Magának, — de neki nem!

— Hát mit csináljak?

— Azonfelül pedig, ne haragudjék, én nem tartom olyan biztosnak, hogy Edmée úgy méltányolja az Ismeretlen Repülő diadalát, — még siker esetében is — ahogyan azt az Ismeretlen Repülő úr elképzei . . . mert, ugyebár, ez az a bizonyos másik ok, amiről az előbb Marin előtt nem akart beszélni?

— Eltalálta.

— Nos hát, én egész őszintén megmondom. Én azt hiszem, hogy Edmée ebből a pilótaproblémában konzervatívabb, mint a maga apja.

— Lehetetlen. Ilyen modern leány!

— Modern vagy nem modern, ebben a dologban nem játszik szerepet. A lényeg az, hogy Edmée — nem ezt várta magától.

— Hanem?

— Az új Cyranót, vagy az új Kaméliás hölgyet. Szóval magában egy új Dumast, Rostandt vagy legalább is Henry Bataillét akart látni, nem pedig egy új Blériot-t, vagy francia Lindberghet . . .

— Sajnálom . . . Ezt tudom. Azt nem.

— Igen. Csakhogy maga egy napon majd valahogy megmagyarázhatja az apjának, mekkora teljesítmény körülrepülni a földet hét nap alatt. És mivel az apja férfi, aki az eszével gondolkozik és az értelemről engedi meggyőzetni magát, — különösen, ha megvan hozzá a külsőségeknek az a tapsvihara, a mi hízelegni tud az apai hiúságnak — a végén esetleg bele fog nyugodni, hogy maga a világ egyik legnagyobb repülője. De Edmée, aki nő, aki a szívével gondolkozik s akiben az érzések megváltoztathatatlanra formáltak ki bizonyos elképzeléseket és akit az álmok beleringattak valami állandó, de más hangulatba, — nem fog tudni megvigasztalódni, ha kiderül, maga fel tud repülni a felhőkig, de nem tudja elérni — a szufitákat!

— Tehát?

— Tehát Edmée előtt nem szabad a dolgot titkolni!

— Miért? Nem értem. Hiszen éppen maga mondta most, hogy ő nem fogja érteni ezt a célt — nem fogja elfogadni azt, hogy én repülő vagyok.

— Azt nem! Ha maga diadalmasan visszatér, azt nem fogja tudni elfogadni. És ezért a sikerért nem fog megbocsátani . . . Mert készen kapja . . . A nőnek mindig részt kell adni abban, amit csinálunk, mert ha a befejezettet visszük eléje, az csak ajándék, ha pedig elejétől fogva a férfival együtt készülhet . . .

— Akkor?

— Akkor élmény! Ha maga a világsajtó őrjöngő dicséreteitől s a köztársasági elnök ölelésétől, tömegek éljenviharzásától diadalittasan megáll Edmée előtt — az a leány azt fogja érezni: És ezt a pilótát szerettem én? . . . És ebben igaza is lesz, mert ő a költőt szerette . . . De ha maga megmondja neki, hogy mit akar csinálni s akkor neki arra kell gondolni, hogy maga most nekivág a majdnem biztos halálnak, akkor fel fog sikoltani, mert akkor rá fog jönni egyszerre, hogy ő nem az író és nem a repülőt szereti, — hanem az embert szereti, aki veszedelemben van! Magának tehát igenis most kell elmenni Edméehez . . . Igen, igen, engedje el magának a cézári diadalmenetet, amit valószínűleg olyan szépen kitervezett magában a félrevonultság csöndes estéin . . . Hagyja el ezt az egész színházi beállítást — ami különben mutatja, hogy maga belül mégis csak drámaíró — és menjen el hozzá és mondja meg neki, hogy mire készül. Én biztosítom, hogy akkor egy pillanat alatt meg fog magának bocsátani, de nem fogja akarni elbocsátani . . . Maga pedig . . .

— Nem . . . nem . . . ezt nem tudom megcsinálni. Ez nekem túlságosan pózos dolog. Odamenni és azt mondani a nőnek: nem szeretsz, nem kellek Neked, tehát most elmegyek a halálba . . . Te pedig érezz lelkipurdalást, hogy oda kergettél és nem fogadtál el olyannak, aki vagyok . . . Nem, én ezt nem tudom megcsinálni . . .

— Az elég baj, kedves Gaston, mert szerintem saját magának is szüksége volna erre. Nem lehet nagy, rendkívüli vállalkozásokat egyensúlyozatlan lélekkel végrehajtani. Ez egy adott pillanatban szörnyen megbosszulhatja magát. Vigyázzon és gondolja meg!

— Meggondoltam, de nem tudok másképp tenni.

— Vallja be, hogy ez mindenekelőtt férfigóg . . . Az a megátalkodott hiúság, amely a vétket el tudja követni, de az elégtételtől visszariad. Képes, ha kell, még egy nagyobbat elkövetni.

— Lehet. . . De én már ilyen vagyok.

— Ez az utolsó szava?

— Az utolsó — mondta Gaston nagyon határozottan.

De úgy érezte, hogy mindjárt megszakad a szíve a kétségbeeséstől.

FRANCIS MOURRAIS NEM FÉL.

A *Matin* szenzációjával másnap tele volt Párizs s a telefonkábelek s a rádióantennák az egész világ felé szórták szét az Ismeretlen Repülő vakmerő, titokzatos és valószínűtlen tervét.

Gaston, amikor reggel elolvasta Georges Marin nagy kéthasábos riportját a *Matin* első oldalán, meg volt elégedve.

— A dolog jól indul! — mondta magában.

Marin tényleg rendkívül ügyesen írta meg a cikket s olyan titokzatosságba borította az Ismeretlen Repülő személyét, ami a legkülönbözőbb feltevésekre adott lehetőséget, a nélkül, hogy a legtávolabbról elárulta volna, kinek az útján lehet a rejtély közelébe jutni.

Erre különben Gaston még külön meg is kérte, mert délután betelefonált neki a szerkesztőségbe és főesküvel megerősített hétpróbás becsületszavát vette, hogy soha senkinek semmi körülmények között el nem mondja, mit hallott tőle s általában, hogy tőle bármit is hallott.

Amikor azonban másnap a *Matin* kiadója százezer frankos díjat tűzött ki az Ismeretlen Repülőnek a diadal esetére, a többi lapban pedig olvasta, hogy a riporterek milyen lázasan kezdtek kutatni az Ismeretlen Repülő után, kezdett ideges lenni s még Dragont is külön felkereste, hogy beszéljen a fiatal Marinnal, el ne kotyogjon valamit — abból a semmiből, amit tudott.

Magában Dragonban feltétlenül megbízott ugyan, — tudta, hogy a kritikus képtelen volna ilyen szörnyű lelki megpróbáltatásnak kitenni az ő régi barátját, André de Faironvillet — mégis a legkomolyabb férfiszavát kérte tőle újra, hogy közöttük marad mindaz, amit a dolog körül beszéltek.

A harmadik napon azonban a *Paris Soir*-ban érdekes riport jelent meg egy drámaíró és egy publicista tízezer frankos fogadásáról. A neveket ugyan nem írták ki, de a Café Rotonde-ot megnevezték s így aki csak egy kissé ismerős volt Párizs író- és újságíróvilágában, rögtön tudhatta, hogy Roland Dragon társaságáról van szó.

— No, innen gyorsan iszkolni kell — gondolta magában Gaston és sietve becsomagolt. Amikor az apjától búcsúzott, nem tudta megállni és megkérdezte:

— Apám, olvastad ezt a világkörrepülési tervet? Mit szólsz hozzá?

— Én ugyan nem értékelem túlsokra az efajta rekordteljesítményeket — annak azonban mindenesetre örülök, hogy francia ember a vállalkozó. Remélem, hogy sikerülni fog neki! A mai világban végre is nem közömbös Franciaországnak, hogy hány katonája van a levegő hősei között. Ha az Ismeretlen Repülőnek sikerül rekordot csinálni, az mindenesetre növelni fogja a gloiret, — már amennyire egyáltalában ilyenfajta dolgok döntők lehetnek egy nemzet megítélésénél. Én magam sohasem tudtam volna a finneket Nurmiért felfedezni magamban, amikor ott van a Kalevala, a legmeghatóbb népi éposz. De hát ebben az elamerikaiasodott világban legalább mi franciák is tudunk felmutatni egy új sikert, ami igazán nem árt az amerikaiak és főleg az olaszok miatt. Csak a

családját sajnálom annak a szerencsétlennek... Borzasztó, mit állhatnak ki egy ilyen örült szülei...

Gaston nem felelt, de amikor elment, kezét csókolt az apjának.

Mikor a kocsival elindult a Faubourg Saint Honoréból s azután átvágott a Champs Elyséere, pillanatig kísértésbe esett, hogy ne fusson-e végig az Avenue des grandes Armées-n s ne forduljon be a Boulevard Maillot-ra, ne álljon-e meg egy bizonyos ház előtt...

Nem, nem felmenni, csak várni.

Meglesni, amíg lejön...

Ilyenkor tizenegy óra tájban szokott bemenni az Operába...

S az autóban elbújva — egy pillanatra látni...

Csak egy pillanatra látni!

De azután megrázta a fejét, elfordította a kormányt és más felé vette az útját.

*

Este volt, mire elért Pont des pins-ba. Éppen csak hogy rendbe szedte magát, azután sietett Francis Mourrais-hez. Barátja vagy egy kilométerre a gyártelep mögött lakott egy csinos, de kicsi és régi kastélyban, amelynek ablakai már az erdőre nyíltak, ahol a Vogézek rengetegei kezdődnek. Kedves, meghitt otthon volt ez a ház, ment az agglegénylakások rideg egyhangúságától. Szép régi bútorok, falakon finom metszetek, a vitrinekben öreg porcellánok, csillogó poharak, finom csipkék. A mennyezetről kristálycsillárok lógtak alá. Sok szőnyeg, itt-ott egy-egy XVIII. századbéli gobelin. Olyan volt az egész, mint valami vidéki nemes úrnak a háza, aki „saját ökrével

szánt és apja földjét békén műveli“. Igazán senkisémm gondolhatta volna, hogy az új Franciaország egyik legtevékenyebb, legérdekesebb és legtehetségesebb ipari vezetője lakik benne, aki egész nap új repülőgépek és új motorok tervei fölött dolgozik, tervez, számol, próbál és töri a fejét.

Francis Mourrais kistermetű, de szélesvállú, kemény öklű, de szelídnézésű ember volt, a férfiaknak abból a fajtájából, akikben az erély nem hangos szavakban és nem erős mozdulatokban, hanem egyetlen intésben, egyetlen szemvillanásban tud megnyilatkozni. Ez az ember páratlan fegyelmet tartott a gyárában s mégis olyan népszerű volt, hogy tűzbe ment volna érte mindegyik munkása.

Az a pénzcsoport, amely a gyárat alapította, három év előtt súlyos válságba került, mert a vállalkozásnak akkor a technikai vezetése s a gazdasági intézése két különben igen derék és szakmájában jártas, de egymással örökké hadilábon álló úrra volt bízva. A technikai vezető rajongó fantaszta volt, a másik, aki a pénzügyeket irányította, a zsugori kistőkésnek a példaképe, aki kitűnően értett a kiadások lefaragásához, de fogalma sem volt arról, hogy lehetne fokozni a bevételeket, nagyobbítani a vállalkozás üzletkörét. Az újra meg újra kirobbanó ellentéteknek az volt a vége, hogy ötéves ilyen üzemvezetés után a gyár mérlege ijesztő veszteségeket mutatott, — mire a pénzcsoport elhatározta, hogy veszni hagyja az eddig befektetett pénzt és beszünteti az egész vállalkozást. Ez persze azt is jelentette volna, hogy szélnek eresztik a munkásságot, eladják és elkótyavetyélik az egész gyártelepet.

Francis Mourrais akkor a motorgyártási osztály üzemi

főmérnöke volt és kétségbeesetten látta, hogy 1200 ember máról-holnapra el fogja veszíteni a kenyerét, a gyönyörűen berendezett, hatalmas telep pedig ebek harmincadjára kerül. De nem az az ember volt, aki mindenbe bele tud nyugodni.

Elment a pénzcsoport elnökéhez Párizsba és azt mondta neki:

Adják neki bérbe két évre a gyárat. Adjanak hozzá megfelelő mennyiségű hitelt, erre ő tud fedezetet adni nagybátyja révén, aki ismert nagy építővállalkozó volt és a Francis gyereket az agglegények furcsa rajongásával szerette. Ő megkísérli megmenteni a gyárat és ha ez sikerül, két év múlva épségben és virágzásban visszaadja, — de természetesen erre az esetre kiköt magának megfelelő vezetést, díjazást és szerződést.

— És hogy akarja ezt csinálni?

— Több gondosságot a tervezésekben és több képzelőtehetséget a gazdálkodásban! — mondotta Mourrais.

Az elnöknek tetszett a fiatalember bátor és határozott fellépése . . . Különben is nagy híre és tekintélye volt már a fiatal főmérnöknek. De ez a rövid kijelentés különösen megragadta.

— Lehet róla beszélni — mondta — három nap múlva jöjjön el a válaszáért.

Francis ezt a három napot felhasználta, hogy a munkügyi és a hadügyminisztériumot megmozgassa a gyár fenntartása érdekében. De nem mulasztott el beszélni egy-két képviselővel és szerkesztővel sem. Egy óra hosszát tárgyalt a szakszervezeti tanács főtitkárával is.

Mindennek meg is volt a hatása. Amikor a kitűzött időpontban megjelent az elnök előtt, az kész szerződést

tett eléje, amely rosszabb volt ugyan, mint a mit Mourrais kért, de ő azért gondolkozás nélkül aláírta.

Azután azonnal leutazott Pont des Pinsba. Összehívta a gyár személyzetét és munkásságát. Elmondotta nekik, hogy miről van szó. Néma csöndben hallgatták s amikor befejezte és megkérdezte, hogy vele tartanak-e, felállt egy öreg munkás. Hosszú homlokú, sűrű őszhajú, szikár és kemény ember volt, a legvéresebb szájú agitátor, a legvadabb sztrájkdemagóg.

Francis szíve elszorult egy pillanatra:

— Ez most mindent el fog rontani! — gondolta magában.

Nem így történt. Az öreg röviden, de nagyon értelmesen beszélt.

Azt mondta, hogy Francis Mourrais személyében megbíznak, felajánlják közreműködésüket, mert hiszen a saját sorsuk megmentéséről van szó, sőt átmeneti időre még hajlandók a munkabérek és a munkateljesítmények körül is méltányosan megegyezni. Ezt Mourrais elhárította s kijelentette, hogy nem áldozatokat akar, — csak odaadást.

És másnap elkezdődött a munka. Egy-két vezető személyt kicserélt, másokat áthelyezett — három hét alatt kész volt a szervezéssel. És öt hónap múlva új könnyű motort mutatott be a hadügyminisztériumban katonai repülőgépek részére.

Két hét múlva ötszáz darabra kapott megrendelést. Ezzel elkezdődött a gyár diadalútja. Az első év végén új óriás hidroplán került ki a műhelyekből, amelyet a légi hadgyakorlatokon óriási sikerrel mutattak be.

A másfél év még nem telt el s a pénzcsoport már újabb

öt millió frankot dobott bele a gyár fejlesztésébe. Francist kinevezték vezérigazgatóvá s olyan fizetést adtak neki, amiről három évvel ezelőtt álmodni sem mert volna. Francisnak az volt az első dolga, mielőtt ezt a kedvező szerződést aláírta volna, hogy megfelelő állandó évi jutalmazást kötött ki a munkásság és a személyzet számára. Aztán kultúrházat, sporttelepet és — templomot építtetett. A templom mellé pedig iskolát és a kis gyerekeknek óvodát, ahová délutánonként be-benézett egy félórára és eljátszogatott a göndörfürtű, vézna, sápadt munkásgyerekekkel. Félév múlva azután épített nekik külön az erdőben üdülőtelepet, ahol a gyerekek télen-nyáron sportoltak, cserkészkedtek. Ő pedig vasárnapjait ott töltötte közöttük, mint cserkészparancsnok.

Ez volt Francis Mourrais, Gaston barátja.

Amikor a fiatal de Fairoville először jelent meg nála s arra kérte, engedje meg, hogy itt megtanulhassa a repülés mesterségét, készséggel teljesítette régi pajtása kívánságát, bár általában nem szerette, ha valaki csak nyaktörő sportnak és izgató időtöltésnek vette azt, amire ő és mások egész komoly életük munkáját teszik rá.

De amikor az elmúlt május végén Gaston — aki különben igen tehetséges és igazán gépre termett repülőnek bizonyult, azzal a komoly elhatározással lepte meg hogy hivatásszerűen akar pilóta lenni s hogy valami nagyobb és maradandóbb emlékü repülőteljesítményt szeretne véghez vinni, — Mourrais túlaradó lelkesedéssel fogadta a barátját és mindent megtett, hogy a kezére járjon.

Heteken és hónapokon át, éjszakákba nyúló hosszú beszélgetéseiken tervezték ki először főbb vonalaiban

azután a legaprólékosabb részletességgel azt a főbb ter-
vet, amit Gastonnak valóra kellett váltania.

Francis a gyár egész szervezetét mozgósította, hogy a
nagy repüléshez olyan új gépet tudjanak produkálni,
amelyik emberi számítás szerint a legnagyobb és a leg-
tökéletesebb teljesítményre lesz képes. Gaston, aki köz-
ben igen alapos elméleti kiképzést is kapott a gyárban,
technikailag pedig olyan jártasságra tett szert, hogy maga
Francis is megcsodálta érte, mindenáron új típusú motor-
szerkesztésekre akarta rábírní Mourraist, hogy az új gép
minden részében friss és újszerű legyen. Francis azonban
a megbízhatóságra és a kipróbáltságra fektette a főszűlyt,
s ebben Gastonnak végűl is engednie kellett.

— A legfontosabb az — mondotta Francis újra meg
újra — hogy ezen a gépen az utolsó csavar is francia
anyagból készüljön és innen kerüljön ki. A dicsőszűget,
tudod, Gaston, átengedem neked egészen ebből az űgy-
ből, de az űzletet alaposan ki akarom meríteni Pont des
Pins számára.

Ez azonban nem volt egészen igaz, mert bizony Fran-
cisknak is rőgtőn melege lett a gondolattól, ha az jutott
az eszébe, hogy az ő gépe, az ő gyártmánya csinálja meg
a föld körűli repűlés világrekordját.

Ma este kitárt karokkal fogadta Gastont:

— Bravo, fiű, ezt jól csináltad! Párizs, látom, bekapta
a legyet... Gratulálok máris a százezer frankhoz!

— Vadásznak, halásznak, madarásznak — nevetett
Gaston — nem jó szerencsét kívánni!

— De a gépmadarásznak igen! A repűlőnek éppen
abban van a legnagyobb lelki alátámasztása, hogy amikor
nekiindul valamelyik nagy feladatnak, — ezrek és tíz-

ezrek jókívánsága száll vele. Majd meglátod, mit jelent ez . . . Lindbergh azt mondta egyszer, hogy ez az, ami megszázsorozza az ember erejét . . .

— Csak ne legyen, ami megtizedeli — felelte furcsa mosollyal Gaston.

— Csak egy gátlás van s az nálad, szerencsére, nem szerepel. A házas embernél az asszony.

Gaston arca elsötétedett:

— Azt hiszed, hogy ez csak házasembernél szerepelhet?

— Mi az? . . . Csak nem? . . . Gaston, csak nem vagy szerelmes? — ugrott fel dühösen Francis a helyéről. — Te, akkor inkább el se kezd! Olyan emberre, aki éjjel a holdat bámulja, nem bízom rá a Franciák Csillagát . . . Mert ez lesz a neve, fiam . . . A Franciák Csillaga . . . Jó név, mi? Tegnap este jutott eszembe, ahogy kinéztem az ablakomból az éjszakába s a nagy beborulásban csak egy-két égi mécses pislákkolt . . . Nem rossz, úgy-e? Mi? A tömegnek is fog tetszeni, neked is lesz valami közöd hozzá . . . Te írtál egyszer valami könyvet a csillagokról . . .

— Igen. Egy verskötetemnek volt ez a címe. De arra, inkább szeretném, ha nem emlékeztetne a repülőgépem! — felelte kedvetlenül Gaston.

Pedig nem ez járt az eszében. Edmée mondása jutott eszébe:

— Fel kell jutnod a csillagok felé! . . .

— Hát hogy állunk azzal a szerelemmel? — mondta azután Francis. — Hát úgy bánkódsz azután a kis flapper után?

— Á, dehogy, az nem volt semmi . . . Elfutó pillanat egy hosszú életben . . . Ezek azok a szerelmek, amiket a férfi nem vesz komolyan. Mindíg csak a másik nő . . .

— Hohó, hát egy másik nő is van? . . .

— Van — felelte Gaston és pár pillanatnyi habozás után kitárta magát Francisnak egészen.

Furcsa is volt. Két régi jóbarát, iskolatárs, akik most már majdnem egy éve együtt dolgoznak egy nagy gondolon és még sohasem esett szó közöttük asszonyról és szerelemről.

A nagy terv annyira lefoglalta minden idejüket, hogy sohasem került sor, ha együtt voltak, azokra a könnyű és léha beszélgetésekre, nőről, viszonyokról, — amelyekből kiindulhat a komoly párbeszéd az asszonyról és a szerelemről.

Két nő aligha tudja megállni, hogy egy éjjel, ha véletlenül egy szobába kerül össze aludni, el ne mondja egymásnak a legbensőbb érzelmi titkokat. Két férfi évekig élhet és dolgozhat egymás mellett és hallgatni fog arról, aki a szívében van.

A nők a testükre szemérmesek, a férfiak a lelkükre.

Igaz, hogy részben ez már elmúlóban van, már tudniillik a nőket illetően.

De a férfielemek még mindig őrzik, még mindig zárva őrzik a lélekkapukat.

Vannak azonban pillanatok, amikor a férfi szíve kicsordul. Amikor nagyon sok az öröm habzó pezsgője a szívserlegében, vagy a bánat keserű bora tölti meg egészen.

De ilyenkor azután a férfi igazán kitárul. Igazán, teljesen és maradék nélkül.

Ez a nagy nyíltság már nagyon ritka a nők között. A nőkben még a legbizalmasabb beszélgetésnél is mindig marad még valami titok, amit nem akarnak, vagy nem mernek elárulni. A férfi egészen kiadja magát.

A nő, ha a másik előtt magáról bizalmasan beszél, csak vall, mert érzi azt, hogy a másik egy kicsit bíró is, aki esetleg elítéli. A férfi szinte gyón, mert akinek felfedi magát, arról tudja, hogy nem ítélni, hanem megérteni akarja.

Gaston ehhez a pillanathoz érkezett most el és úgy mondott el mindent Francisnak, ahogy még senkinek. Elbeszélte az ismeretség egész történetét az első pillanattól máig, az első szótól az utolsóig, a hű és pontos emlékezésnek azzal az alaposságával és teljességével, amivel azok tudnak beszélni az elmúlt dolgokról, akik azokat nagyon átélik.

Francis csendesen hallgatta.

Rájuk virradt, mire Gaston befejezte a mondani-valóját. Végére hagyta vitáját Dragonnal, aki azt követelte, hogy menjen el Edméehez, kérjen bocsánatot és avassa be a titkába. És elmondta azt is, amit ő válaszolt erre. Hogy ezt nem tudja megtenni.

Francis sokáig nézett maga elé szótlanul.

— Nem is tehetted meg — mondta végre. — Ha neked talán vigasztaló is volna a gondolat egy-egy percben néha, amikor fenn a ködben rohansz a bizonytalanság felé, annál többször volna szívet összeszorító az az ijedt tudat, hogy most egy asszony szenved és sír érted. Ha pedig ez után a nagy férfitény után az a nő nem tudna

mindent elfelejteni, amit hibáztál és nem borulna a karodba félőrülten a boldogságtól, akkor, ne haragudj, nem is volna érdemes arra, hogy ezekután te őt magadnak kiválaszd. Ezért azt mondom neked, ne menj el és ne mondd el neki.

Gaston megnyugodva fogott kezét Francissal. Azt érezte, jó most, hogy van valaki, aki ettől az odamenéstől, ettől a mindent megmondástól visszatartja.

Mert ki tudja az utolsó napokban nem fogná-e el a gyengeség, De így most már nem teheti. Francisnak felelősséggel is tartozik és férfigérettel, mert kimondta:

— Szavamat adom, hogy nem teszem meg.

— Akkor most menj aludni és holnap délig pihenj . . . Délután értekezletünk lesz a repülési osztály vezetőségével, azon okvetlenül végy részt. Azután holnapután kezdődik az erős munka . . . Friss vagy? Jól érzed magad . . . ?

— A legkitünőbbben.

— Akkor holnapután kezdünk készülni az első próbarepülésre. Legalább négy-öt komoly oceáni kirándulásra van szükség. És ebből legkevesebb hármát éjszaka csinálunk. Először is jobb, mert kevésbbé feltűnő, másodszor, mert nehezebb próba . . . Úgy készülj, hogy holnapután este hétkor reggel kisebb próbarepülés lesz a környék fölött a Franciák Csillagával. Ha minden jól megy, július közepén elindulhatsz. Én nem félek! Menni fog! És most jóéjszakát!

— Jó éjszakát! — mondta Gaston és megölelte a barátját.

— De ne felejtsd el . . . — vetette még utána, ahogy

távozóban volt Francis — holnapután kemény munka kezdődik . . .

Úgy is lett. Harmadnap megkezdődött a kemény munka és tartott egyfolytában három hónapig.

De július 15-ikén a Franciák Csillaga készen állt az indulásra.

És készen volt rá Gaston de Faironville is.

A TELEFON NÉMA MARAD.

Még homály borult a Le Bourgeti repülőtérre, amikor a Franciák Csillagát kigurították a hangárból. Francis és Gaston kis csoport közepén álltak. Ott volt a hadügy-miniszterium és a légügyi miniszterium képviselője, a repülőtér egész parancsnoksága, még egynéhány hivatalos úr, pár vezető ember a gyárból és — Roland Dragon.

Ő volt az egyetlen külső ember, akit Gaston meghívott az induláshoz. Az újságírók előtt gondosan titkolták a start időpontját, elsősorban Georges Marin előtt, aki óráról-órára telefonon zaklatta Dragont, mit tud az Ismeretlen Repülőőről. Dragon azonban néma volt.

Pedig a sajtó mindent megtett a kiderítésére, a lapok mind állandóan szolgálatot tartottak a repülőtéren, de az állandó nagy forgalom mellett nem volt túlságosan nehéz eltitkolni előttük a Franciák Csillagának éjjeli odaérkezését. A hangárt pedig úgy őrizték, hogy oda az arra illetékeseken kívül senki be nem juthatott. A lapokat különben azzal is félrevezették, hogy közölték: az elindulás nagy ünnepségek és fényes külsőségek között fog végbemenni s mivel ennek semmi látható jele nem volt még a repülőtéren, a riporterek esténként nyugodtan hazakocsikáztak.

A repülőök világát, de különben az egész földkerekséget ezekben a hetekben különben is más repülés foglalkoz-

tatta. William Post, a híres amerikai repülő, aki a föld-körüli repülés világrekordját tartotta, saját rekordjának megdöntésére készült.

Ez meglehetősen váratlanul érte Gastonékat és Francis Mourrais úgy döntött, hogy előbb meg kell várniok Post új kísérletének az eredményét. Az ő számításuk szerint a legkedvezőbb időjárás s a legjobb légügyi viszonyok mellett öt — öt és fél nap alatt is megteheti a Franciák Csillaga az előírt pályát, az egész reális feltételezés azonban hat — hat és fél napos időt jósolt — siker esetére. Már most, ha William Post ezen az időn belül tudja végrehajtani a maga tervét, akkor az indulás kockázatos, mert kérdés, ha eredménnyel jár is, megszerzi-e magának a Franciák Csillaga a levegő kék szalagját? Nem marad-e le egy-két órával Post mögött, ami végzetes szerencsétlenség lett volna Gastonra is és a gyárra is. Ha azonban Post eddigi rekordját csak kevéssel javítja meg és hét napon túl végez, Gaston bátran nekivághat az útnak, mert ötven százalékos eséllyel számíthat a világrekordra.

Gaston és Francis ezeket a napokat nagy izgalomban töltötték. De Post indulása után három napra kezdtek megnyugodni. A negyedik napon kezdtek nem félni, az ötödik este pedig François nagy nyugalommal gyujtott rá egy box-szivarra:

— Egy hét múlva indulhatsz, komám — mondta nagy nyugalommal. — Post hét napon belül most már semmiesetre sem végez.

Mourraisnak igaza lett. William Post útja hét és fél napig és 7 óra 49 percig tartott. A saját rekordját tehát megjavította, de a Franciák Csillagának esélyeit nem

vette el. Ezért Mourrais augusztus másodikának hajnalára kitűzte a startot.

Nagy kérdés volt, hogyan tudják biztosítani Gaston inkognitóját. A hivatalos személyek felől biztosak lehettek, a gyárszemélyzet felől még inkább, de elszólás, indiszkrécio mindig történhetik s ezért mindennap félve nyitották ki az újságokat. De a titok szerencsére titok maradt, most már csak az volt a kérdés, hogy tudják megőrizni azt a többnapos út alatt. A hivatalos iratokat M. Gaston Misterieux névre állították ki s a gyár egyik legmegbízhatóbb, legkomolyabb montőrjét adták melléje, hogy a gép indításánál Párizsban segédkezzék.

Külsőségek miatt az indulásnál nem kellett félni. Gaston a pilótaruhában és a sisakban legjobb barátja előtt is felismerhetetlen volt s az öreg Dragon, amikor utoljára kezet fogott vele, csak a hangjáról hitte el, hogy tényleg a fiatal de Faironville az, akivel szemben áll.

Amikor Gaston a búcsúzásnál megölelte az öreget, halkan a fülébe súgta:

— Kérem, legyen most sokat az apámékkal... Keressen rá ürügyet. Az Istenért el ne árulja...

— Nyugodt lehet — felelte Dragon nagyon melegen. — Minden úgy lesz, ahogy akarja.

Gaston Edméeről nem szólt Dragonnak semmit, pedig már a száján volt, hogy megkéri rá, legyen leányra is egy kis gondja.

— Az öregektől elbúcsúzott? — kérdezte súgva Dragon.

— Igen. De ők azt hiszik, Svájcba mentem autótúrára. Gastonnak valóban minden lelkierejét össze kellett

szedni, amikor a kis saint-honoréi palotában elkészönt a szüleitől, hogy el ne árulja nagy meghatottságát és baljós szomorúságát.

Ki tudja, látja-e őket még valaha? ... Nézhet-e még egyszer az anyja szelíd szemébe ... megszoríthatja-e még egyszer az apja erős kezét? ... Fog-e az öreg még valaha zsörtölődni vele s az anyja kérdezi-e még tőle egyszer is, hogy aludtál, édes fiacskám? De igyekezett olyan friss lenni, mintha tényleg csak holmi apró autókirándulásról volna szó, amelynek izgalmába és veszélyességébe már valahogyan belenyugodtak az öregek.

— Mikor jössz vissza, fiam? — kérdezte az öreg Dragon kedvetlenül. — Szeretnék veled komolyan beszélni a következő időkről. Az államtitkár a napokban szólt nekem, nem vállalnál-e előadássorozatot. Ez afféle bevezetés lehetne a docenturához. Ha már semmiképpen nem akarsz egyelőre tovább írni, ez mégis komoly cél lehetne a te korodbeli ember számára. Nagyon sajnálom, hogy most nem tudok veled erről részletesebben beszélni, mert azt hittem, egy pár napig itt maradsz és én megígértem, hogy a jövő héten választ adok az államtitkárnak.

— Ó, a jövő héten! — mosolygott Gaston. — Remélem, holnaphoz egy hétre itt vagyok. Akkor majd még megbeszélhetjük, — de magában hozzátette — ha ugyan még élek s nem pusztulok el nyomorultul valahol az arab sivatag fölött, vagy nem pottyanak bele a Csendes-óceánba.

Mikor az anyjának kezét csókolt, de Faisonvilléné, ahogy mindig szokta, ha fia hosszabb útra ment, a hüvelykujjával puhán kis keresztet rajzolt ki a homlokára s szelíden megsimogatta az arcát.

— Csak azután vigyázz magadra, édes fiacskám!

— Legyen nyugodt, anyuskám — felelte nagyon komolyan Gaston. — Ezúttal nagyon vigyázni fogok magamra . . .

Megfordult és sietve kiment a házból.

De a szeme tele volt könnyel s a torkát szorongatta a bánat.

— Mi lesz ezekkel a jó öregekkel, ha én nem jövök vissza?

Mielőtt hazament volna a lakására, hogy éjfélig aludjon egyet, az úton megint elfogta a kísértés . . .

— Be kellene nézni az Opera Comiqueba . . .

De megjelent előtte Francis Mourrais komoly férfiarca — és a kísértésnek vége volt.

— Különben is . . . — védekezett magában Dragon vádjai ellen. — Ha szeretne, ha igazán szeretne, nem tartana ilyen sokáig haragot . . .

De úgy tudott volna könnyörögni magában, hogy Edmée ne tartsa ezt a haragot. De csak magában tudott könnyörögni.

Ahhoz nem volt bátorsága, hogy szemtől-szembe megtegye.

Hazament és megpróbált aludni egy kicsit. De nem jött álom a szemére.

Éjfél tájban hirtelen megszólalt a telefon csengője.

Edmée! . . . — riadt fel a férfi s odaugrott a telefonhoz.

Csalódottan tette le. Nem az a meleg, bizsergető női hang szólalt meg a mikrofonban, hanem egy kellemetlen és követelő bariton, aki Dávid Eckstein bankügynököt kereste.

— Nincs itt! — kiáltotta be a kagylóba dühösen Gaston. — Elvitték a rendőrségre . . .

— A rendőrségre? . . . Miért? — kérdezte most már az ijedtre vált bariton.

— Kisült az egész dolog — felelte Gaston s letette a kagylót, de még hallotta, hogy a másik kétségbeesve mondta:

— Na, még csak ez kellett . . .

— Igen, még csak ez kellett — dörmögte magában Gaston, hogy ő azt higgye, hogy Edmée . . . Igen, hogy Edmée mégis csak gondol rá, mégis csak közeledik, — és akkor Eckstein bankügynök úr üzletfelei jelentkezzenek!

Nem tudott elaludni. Ha behúnyta a szemét, a telefon az ágya mellett hirtelen megnőtt, óriási hangtölcsér lett belőle, amely az Edmée nevét ordította.

Vagy félóráig kínlódott így, félig ébren, félig álomban. Akkor felugrott, újra felvette a kagylót és bementa az Edmée telefonszámát.

De senki sem jelentkezett.

Edmée nem volt otthon . . .

— Vagy nagyon mélyen aludt — vigasztalta magát. De ezt maga sem hitte.

— Alszik? Ördögöt! . . . Vacsorázik valakivel . . .

— Nem, nem. Edmée nem jár vacsorázni . . . Színház után mindig hazamegy.

Hazamegy? Talán régen, azelőtt, — hazament. Honnan tudja, hogy most is? Vele is el akart jönni a bemutató estéjén . . .

Be kellett volna menni ma este az Opera Comiqueba. Nem az öltözőbe . . . Nem, csak a nézőtérre. Fel kellett

volna menni valahová, az erkélyre, vagy a karzatra és hallgatni Edméet, mit is adtak ma este?

Átment a másik szobába és elővette az újságot. Sámson és Delila . . . Hát persze. Edmée énekelt . . . Nem, nem, ma nem ő lépett fel, énekelt, hanem valami külföldi énekesnő . . . Egyszer csak meglátta a rádió hirdetései közt az Edmée Avril nevet.

. . . Ma, szombaton este tizenegy órakor

Edmée Avril ária- és dalestélye.

Berohant a dolgozószobájába, odaszaladt a rádióhoz és bekapcsolta.

A sötét szobában mint valami kis mécs gyulladt ki a készülék tejüveg jelzőtáblája . . . Mint egyetlen nagy, ragyogó szem, mely a sötétségbe néz . . .

Gaston gyorsan odafordította a csavart a párizsi rádióra.

Hangos jazz-muzsika csapott ki a hangszóróból . . .

Elkésett . . . Edmée hangversenyének már bizonyosan régen vége van . . . Felgyújtotta a villanyt, megnézte a nagy faliórát.

Negyed egy mult . . .

Hát persze . . . Legfeljebb ötven percig tartott az egész. Ha akkor ült volna le a rádióhoz, amikor hazajött, hallotta volna Edméet énekelni.

Talán még a Traum durch die Dämmerung-ot is hallhatta volna.

Á, nem, nem. Azt bizonyosan nem énekli már Edmée... Csak azért sem énekli!

Visszament a hálósobájába, felvette takarójáról az újságot és újra végigolvasta a rádióhirdetést.

Majdnem felkiáltott örömében . . .

Egy kis arasszal lejjebb egy hirdetésben újra szerepelt Edmée neve . . . Edmée Avril . . . Jean Kiepura és a Filharmonikus Zenekar együttese nagy közvetítés a Trocaderóból augusztus ötödikén este huszonegy órakor.

Nem! Hol is lesz ő akkor? A terv szerint rosszabb esetben a Sárga-tenger, a legjobb esetben a Csendes-óceán fölött . . . Nahát, ott aztán hiába próbálná venni . . .

— Ah! Bánom is én az egészet — mondotta dühösen és földhöz csapta az újságot. Gyorsan beöltözött. Azután gondosan végigvizsgálta magát, benézett a tükörbe, ahonnan egy szörnyű rémalak nézett vissza rá . . . Az ismeretlenség tökéletes — mondta magában és levitte a kis kézitáskáját s a ház előtt beült az autójába és kiszáguldott Le Bourgetba.

Francis már várta.

Dragon is ott volt már és a hivatalos urak nagy része . . . Úgyszólván ő volt, aki utoljára érkezett.

— Remélem, — nevetett Francis — hogy vissza elsőnek fogsz érkezni!

A búcsúzkodás során Gaston végül megint Francishoz ért. A barátja forrón megölelte s a fülébe súgta:

— Biztos vagyok a sikeredben. A mi motorunk óránként ötven kilométerrel jobbak, mint a Postéi . . . Téged pedig nem féltelek.

Gaston felkapaszkodott a gépbe.

És elhelyezkedett az ülésen.

— Éljen Franciaország! — kiáltotta le, aztán elindította a motort.

A motorok éktelen berregésbe kezdtek . . .

Meglendült a légcsavar.

A gép mintha egyet rázott volna magán, megremegett

s elkezdett gurulni — egyre sebesebben. Valami elnyújtott, bőgő hangot hallatott, ahogy hirtelen elugrott a földtől és lassú emelkedéssel felszállt az égbe.

A homálynak már vége volt. A szürkület szélén messze Keleten halvány derengés kezdődött, a repülőteret pedig elborította a kék óra furcsa varázsa.

A gép egyre magasabbra és magasabbra szállt. Hatalmas piros testén ragyogott a hétágú aranycsillag, nagy fehér szárnyain pedig a francia színek hármas korongja fénylett.

Gaston három hatalmas kört írt le a levegőben tisztelgésül az indulásnak, azután Kelet felé fordította a kormányt és elindult a csodálatos útra.

AZ APA VALAMIT MEGTAGAD.

Reggel a repülőtér parancsnoksága rövid közleményt adott ki a déli lapok számára, amelyben jelentette, hogy az Ismeretlen Repülő a Franciák Csillagával hajnali 2 óra 30 perckor keleti irányban elindult.

Az újságok óriási lelkesedéssel fogadták a hírt, bár egyes lapokban neheztelő célzások panaszkodtak róla, hogy a sajtót nem hívták meg a starthoz. Általában azonban csupa rokonszenv és reménykedés volt minden cikk, amelyeknek végén azt is közölték, hogy az utazás egyes szakaszainak befejezéséről a Légügyi Hivatal a rádió útján fogja értesíteni a közönséget.

Párizs lázban volt. A lakosságot feltüzelte az új francia diadal közeli lehetősége, de különösen a fiatalság lelkesedett. Balboék olasz Azur-flottájának világsikere, Willy Post új rekordja után a Franciák Csillagára az Ismeretlen Repülőre volt bízva a francia gloire.

Négy napon és négy éjszakán át, mint egyetlen nagy szív, dobogott egész Párizs s az emberek az utcán, a kis kávéházakban és a nagy bankokban, a hivatalokban s a színházak folyosóin másról sem beszéltek, mint az Ismeretlen Repülő közeledő sikeréről, az egyre bizonyosabbá váló világrekord lehetőségéről.

Francis Mourrais nem csalódott a gépében. A Franciák Csillaga bámulatos tökéletességgel, biztonsággal, megbízhatósággal és mindenekfölött tüneményes gyorsas-

sággal száguldott végig a világ levegőegén. Az Ismeretlen Repülőnek minden rádió-jelentése jobb, folyton jobb és jobb eredményekről számolt be. A második nap már Kalkuttában volt. A harmadik délben Tokióba érkezett. A negyedik napon San-Franciscoig jutott el s az ezt jelentő rádiógramm azt is közölte, hogy másnap Newyorkba érkezik.

És minden távirat és minden újságjelentés ugyanazt ismételte: titokzatos a repülő személye és még mindig nem ismerik. Ahová megérkezik, rövid pihenőt tart, ha szállodába megy, soha senki előtt a repülősisakját le nem veszi. Mindenütt négy fal között és teljesen egyedül étkezik. Sehol nem pihen hosszabban. Az amerikai lapok elragadtatott és bámuló cikkeket közöltek az Ismeretlen Repülő minden emberi képzeletet meghaladó energiájáról, szívósságáról és sportszerűségéről. San-Franciscóban a riporterek gyűrűje megpróbálta leleplezni a titokzatos pilóta inkognitóját, de az kijelentette, hogy nem hajlandó levetni a titok álarcát, csak ahogy a programban előre megállapították, Newyorkban, ahol el fog árulni magáról annyit, amennyit szükségesnek lát.

Párizst a francia sikereknek ez a sorozata akkor is fenekestől felforgatta volna, ha a repülő személyét nem veszi körül a titokzatosságnak ez a homálya. De így a tömeg valósággal belebolondult az Ismeretlen Repülőbe és a legképtelenebb és legfurcsább találgatások keltek szárnyra. Az egyik azt híresztelte, hogy egy híres hadirepülő ül a Franciák Csillagán, egy másik híradás arról tudott, hogy Francis Mourrais, a gyár igazgatója rejtőzik az Ismeretlen Repülő titka mögött.

Ezt a mesét maga Francis cáfolta meg, aki személyesen ment fel a *Matin* szerkesztőségébe s ott azután a lap számára adott intervjúban kijelentette, hogy az Ismeretlen Repülőről megmondhatja, francia és született párizsi, olyan nevet visel, amely már sok dicsőséget szerzett Franciaországnak.

Ennek a nyilatkozatnak a hatása alatt azután nagy titokban azt kezdték sugdosni, hogy ez egy ismert francia trónkövetelő az Ismeretlen Repülő, aki így akar magának és a trón ügyének rendkívüli népszerűséget szerezni. Bizonyos rosszmájúak viszont olyasfélét pletykáztak, hogy a repülő francia ugyan és tényleg Párizsban él, de származására nézve néger, aki a francia Kongóból való. Erre a szóbeszédre a gyár újabb erélyes cáfolatot adott ki, az Ismeretlen Repülő nevét azonban ekkor sem közölte és kérte a közönség türelmét, várjon nyugodtan huszonnégy óráig, a newyorki leszállásnál már előreláthatólag maga az Ismeretlen Repülő fog nyilatkozni kilétéről.

A feszültség tehát tovább tartott.

Izgatott, lelkesült és fölkavart volt egész Párizs.

A legizgatottabb mindenki közül mégis Roland Dragon volt, aki valósággal átvette magára az aggodalom minden remegését is öreg barátja, André de Faironville helyett. Az pedig, természetesen mitsem sejtve, maga is érdeklődéssel és figyelemmel kísérte a Franciák Csillagának útját.

Az öreg úrnak csak az tűnt fel, hogy Roland Dragon mostanában szokatlanul sokat keresi fel és a legkülönbözőbb ürügyeket találja ki arra, hogy hol fel-szaladjon hozzá egy pillanatra, hol bejelentse magát

ebédre, hol telefonon hívja fel és kérdezzen tőle valami jelentéktelenséget.

— Ki fog sülni, — gondolta magában — hogy az öreg Dragonnak valami gomblyukfájdalma van, mert egy cinikus és feketemájú ember nem fogja minden ok nélkül a régi iskolapajtását ennyire körülugrálni . . .

Különösen azon csodálkozott, hogy Dragon, aki azelőtt alig-alig beszélgetett el de Faironvillénéval, most minden alkalommal feltűnő figyelemmel foglalkozik az öregasszonnyal s a legkülönbözőbb kedveskedésekkel lepi meg. Cukorkákat hoz neki, tegnap meg valami isztambuli parfümöt hozott magával.

— Ez az ember akar valamit! — mondogatta magában André de Faironville. — De miért nem rukkol ki vele? Tudhatja, hogy neki igazán mindent megcsinállok, ha kell. Az irodalomban veszedelmes egyén ez a vén tömeggyilkos, de barátinak mindig nagyon tisztességes volt! Igazán érthetetlen, hogy nincsen több bizalommal iránta és nem meri előhozni neki, hogy mit akar kérni tőle.

El is határozta, hogy ha ma este feljön, meg fogja mondani neki, beszéljen nyíltan, közöttük igazán nincs értelme az ilyesminek, végre is majdnem félszázados ez a barátság . . .

De amikor este, ebéd után, Dragon feljött hozzájuk, nem tudta ráterelni a szót, mert a felesége sokáig velük volt s csak kilenc óra után vonult vissza.

Az öregasszony nagyon sápadt, nyugtalan és izgatott volt egész este s a férje nem tudta megmagyarázni magának, mi történt ezzel az asszonnyal, hogy napok óta egészen megváltozott.

— Talán csak nem Gaston autóútja izgatja? — töprengett magában. — Elégszer volt már Svájcban! Ettől igazán nem kell féltetni!

El is mondta Dragonnak, amikor a felesége elbúcsúzott tőlük:

— Nem tudom, mi van Louiseval. Nem vetted észre, milyen sápadt, milyen ideges?

Dragon fejét rázta.

— Nem. Nem vettem észre rajta semmit! De általában idegesebb, mint régen volt. Hja, öregem, ez a korról jár. Ha az ember nem vigyáz, hogy fiatal maradjon, akkor megöregszik.

— Ne hencegj az öregséggel — felelte de Fairoville. — Te rajtad ugyan nem látszik.

— Na, rajtad még kevésbbé — nevetett Dragon. — Még ma is felveszed a versenyt akárhány negyvenes férfival.

— Nem, nem. Ennek már vége! — mondta csöndesen a másik. — Az embert nem fizikai okok öregítik meg, hanem az, ha valami rágja a lelkét.

— Neked rágja valami a lelkedet?

André de Fairoville hosszú hallgatásba merült felelet helyett.

— Barátom, ma este nem illik búskomornak lenni egy ilyen kiváló francia hazafinak, mint te vagy.

— Miért?

— A Franciák Csillaga ma este érkezik Newyorkba!

— Ó, igen — bólintott de Fairoville. — Ez nagyon szép dolog! Én nem lelkesedem az újkori gépkultúráért, de nem tagadom, hogy ez szép dolog. Sőt bevallom, igen, magam is nagyon boldog vagyok, hogy végre mi franciák

is tudunk szerezni újra valami világsikert . . . De hát az én bajomra ez édeskeveset használ.

— Mi a te bajod . . . Csak nincs epeköved? Ebben a korban már csak az komoly baj.

— Az én bajom sokkal súlyosabb és nehezebb . . .

— Mi az?

— Gaston . . .

— A fiad?

— A fiam . . .

André de Fairoville hirtelen felugrott és két karját az ég felé tárta.

— A fiam — kiáltotta hangosan. — A fiam! Birtokos raggal. Ó, az enyém! Az enyém? Mindenkié inkább, mint az enyém. A barátaié, a barátnőié, a tiéd, az autójáé . . . Mindenkié . . . Csak az enyém nem!

Dragon valami szúrásfélét érzett a mellében:

— Igazságtalan vagy. A férfi sorsa természetesen ez, kirepül az apai házból.

— Kirepül . . . Kirepül a fecske a fészekből, a fióka, de azután az öregekkel együtt megy . . . És amikor a jövő évben visszajön, párral jön és új fészket rak . . . De Gaston? Hát velünk jön ő? A maga útjait járja! Fészekrakásról pedig egyáltalában nincs szó . . . Harminchat éves és most akar pályát változtatni . . . Megvoltak az irodalomban a maga szép sikerei, igenis, korához képest nagyon szép sikerei és most felrúgja az egészséget, újba kezd! De hogy ez az új micsoda, azt nem is tartja érdemesnek nekem megmondani! . . .

— Ő nem érzi magát elég tehetségesnek az irodalomban — mondta Dragon. — Én ugyan azt hiszem, hogy túlszigorú magához, de . . .

— Mert ő elsőrendű ember akar lenni! Elsőrendű ember! Hallod? Flaubert jóval túl volt a negyvenen, amikor Bovarynét írta. Flers közel járt a hatvanhoz, amikor akadémikus lett. De ezeknek a fiataloknak mindjárt minden kell. Ma nem tudják kivárni az idejüket. Ha harminc éves korukban nincs kezükben a marsallbot...

— Úgy emlékszem, hogy egy bizonyos Bonaparte huszonhatodik évében tábornok volt.

— De egy bizonyos D'Artagnan tudott harminc évet várni a testőrkapitányságra... Nem, barátom, ez a nagy türelmetlenség, ez már szerénytelenség. És én sajnálom... nem, — az kevés — én kétségbe vagyok esve, hogy a fiam, egy hagyományos családnak a sarja, éppúgy beledől a kornak ebbe a szertelen önzésébe, mint a többi mind. Hát miért elégedetlen ő? Hát nincs meg mindene? Ami a legnagyobb az író számára, megvan a teljes anyagi függetlensége.

— François Villon csavargó koldus volt.

De Faironville türelmetlenül intett a kezével.

— Az régen volt. Akkor a csavargó megőrizhette a függetlenségét. Ma csak a vagyonos ember őrizheti meg... Gaston tehát nem hivatkozhatik arra, hogy el kell adni a meggyőződését! Hogy a rotációs gép jármába kell hajtania pegazusát! Tehet, amit akar, írhat, amit akar. Semmi se akadályozza.

— Csak te!... — mondta keményen Dragon.

— Én?... én! — kiáltotta visszautasítóan az öreg s az arca kipirult a haragtól. — Nagyon jól tudod, hogy sohasem befolyásoltam...

— Csak nem vetted észre, hogy befolyásoltad. Az

egyéniségeddel, a gondolkozásoddal, amit jól ismert, az ítéleteiddel, amelyet sohsem titkoltál, az egész környezeteddel, házaddal, társadalmi és politikai összeköttetéseiddel ráfeküdtél ennek a fiúnak a mellére, aki még álmodni se tudott mást, sem mert mást, mint amiről azt hihette, hogy neked tetszeni fog!

— Ezt ő mondta neked? — kérdezte elsötétedett arccal az apa.

— Mondott ilyesfélét. De magam is így látom.

— Tehát hálátlan is! Igen, mint ahogy az ez az egész nemzedék. Hálátlan . . . És lázadó! És szerénytelen! . . . Egy nemzedék, amely az öregeket csak gyűlölni tudja, tisztelni nem, amely csak jogokat követel, de a kötelességekről nem tud semmit.

— És mi lett volna Gaston kötelessége?

— Hogy tisztességgel és becsülettel fejezze be az életpályát, amit kiválasztott.

— Amit te kiválasztottál neki?

— Én csak irányítottam arra! A verseit ő írta és az elbeszéléseit ő írta, amelyekkel elindult, nem én. Magától, nem parancsra . . .

— Úgy tudom, hogy ő mérnök akart lenni.

— Akart, akart . . . Eszébe jutott egyszer — kamaszkorában! Mint ahogy a gyerekek régen huszárok akartak lenni, ma meg . . . igen, ma meg valószínűleg sztratoszférarepülők.

— Nem panaszkodhatsz a fiadra, mindig szeretettel volt irántatok . . .

— Igen. Hosszú ideig. És bizalommal! Ez volt a legfontosabb. Bizalommal! . . . Mit kérhet egy apa mást a fiától? Bizalmat. Én nem bánom, csináljon, amit

akar. De ne kezeljen úgy, mint egy ellenséget, aki előtt titkolódzni kell... És mondd meg nekem, hát férfias dolog egy kis sikertelenség után így megijedni, így visszafordulni? Hát méltó ez egy de Fairoville-hoz? Ha nem tudom, irodalomtörténész lesz, vagy művészetbölcselettel fog foglalkozni, — mert ilyenekről beszél mostanában — akkor nem fogják csalódások érni? Akkor sohasem kerül zsákutcába? És ha igen, akkor megint pályát változtat?... Nagy gyengeség ez, barátom, és a legnagyobb fájdalom, ami engem bánt, hogy Gaston, akit férfinak akartam nevelni, férfikora delén gyávának és gyengének bizonyult — az öreg egyre jobban belelovalta magát a dühébe. — Nem, kedves Roland, nagy és komoly bajok vannak itt a fiam körül! Folytonos léha flörtök, könnyű és rövid viszonyok. Hol egy énekesnő...

— Ugyan kérlek. Edmée Avril és fiad között sohasem volt semmi ilyen. Lehetett volna valami komoly szerelem, de azután szétment az egész.

— Hát jó... Vele nem volt. Volt mással! Majdnem egy évig ezzel az üres, buta kis amerikai flapperrel élt. Méltó ez egy de Fairovillehez?... Nem mondom, fiatal éveiben tombolja ki magát a gyerek! De tisztességes francia férfi, egy régi, becsületes párizsi családnak a fia ne éljen úgy, mint egy moziszínész. Miért nem akar megnősülni? Miért nem akar elvenni valami derék és tisztességes leányt, aki...

— Akit te majd kiválasztasz számára. Mi?

— Hát azután? Az én számomra is az apám választotta a feleségemet. Mégis, milyen áldott jó élettársat kaptam Louiseban. De hát válasszon magának azt,

akit akar, megteheti. Csak kezdjen végre valami rendes életet. És hagyja abba ezeket a bolond szenvedélyeit. Az autózást, motorcsónakázást . . . De ezeknek semmi sem jó, ami régen volt. Nem kell ezeknek semmi úgy, ahogy nekünk jó volt. Se a házasság, se az otthon, se semmi a világon! Az apám szenvedélye a könyvgyűjtés volt. A nagyapám képes volt három napig utazni egy miniatűrért. A fiam . . . A fiam, — keservesen sóhajtott — az megőrül, ha egy új autómárkát lát!

— Én pedig azt mondom neked, André, hogy rettenetesen igazságtalan vagy a fiaddal, aki nem érdemli meg azt, hogy így beszélj róla . . .

— Miért? Talán mert most méltóztatik neki valahol egy nyaktörő hegyi úton rohanni a kocsijával az Alpeseekben? . . . Hogy itt közben az anyja reszkessen a félelemtől! . . . És egy kis időre sem hajlandó elhalasztani az effajta utazásait, amikor a legkomolyabb dolgokról akarok vele beszélni! . . . Ami az egész életére kihathat . . . Akkor azt mondja, majd a jövő héten, — mert most indulnia kell, hogy az ördög tudja, micsoda havas közelébe, felroboghasson a legújabb sportkocsijával? Léha és üres fráter Gaston. Ez az igazság! Sajnos, én, az apja vagyok kénytelen ezt mondani róla — az öreg szeme szikrázott a haragtól.

Dragon alig tudta visszatartani magát, azután nyelt egyet s csak annyit mondott:

— Ez nem igaz. Gaston igenis nagyon gazdag lelkű, nagyon komoly férfi . . .

— Komoly? — harsogott az öreg de Faironville és felugorva, fel-alá száguldott a szobában. — Komoly?

... Akinek az apja megmondja, hogy a közoktatásügyi államtitkár felkéri őt egy előadássorozatra, amitől esetleg egész jövőbeli karrierje függhet, ami lépcső lehet neki az egyetemi tanársághoz meg a College de Francera s akkor ő azt mondja: Jó, jó, papa, majd a jövő héten beszélünk róla!... Miért? Mert valamelyik babájával alpesi útra méltóztatik neki indulni... Hát ha ez nem kétségbeejtő, akkor micsoda?... Igenis, nem titkolom, — előtted nem is titkolhatom — mélységes és egyre áthidalhatatlanabb szakadék van köztem és a fiam között. Kétségbeesetten látom, hogy ez a szerencsétlen lefelé megy! És ki tudja, hogy hol fog megállni?

— Tévedsz és újra tévedsz! — kiáltotta Dragon. — Fiad fölfelé megy és egyre följebb megy és olyan magasan fog állni, hogy nem fogjátok elérni!

— Te meg vagy örülve!... Te mindenesetre többet tudsz, úgy látszik, mint én. Hát ez nem jellemző? Nem tudok mást mondani, mint az előbb mondtam. Léha, üres, hálátlan, komisz, és épp olyan — mint a többi fiatal... És én kétségbe vagyok esve és szégyellem, hogy a fiam... Hogy ez az én fiam! Ha nem nézném az anyját, ha nem gondolnék erre a szegény asszonyra, aki imádja ezt a haszontalan fiút, kitagadnám és kitiltanám a házamból azok után, ahogy él, azok után, ahogy elhagyta a hivatását és azok után, ahogy én velem szemben viselkedik.

Dragont elhagyta a türelme.

— Amilyen marha vagy, képes volnál erre! — ordított rá öreg barátjára, aki megtorpant ettől a szörnyű gombaságtól.

— Micsoda hang ez? Kikérem magamnak! — fordult hirtelen szembe vele elkékölt arccal André de Faironville — ha nem nézném, hogy milyen régi barátok vagyunk... — és a két keze ökölbe szorult.

— Én csak azt mondtam, hogy nem szabad így beszélned a fiadról.

— Ki tiltja meg? Te? Senki se tilthatja meg... Az apának mindig joga van ítélni a fia fölött. Ahogy Ábrahám fel akarta áldozni Izsákot...

— Igen. Te is képes volnál feláldozni Gastont a magad bálványaidnak.

— Inkább, semhogy szégyent hozzon a fejemre! Pedig az fog történni. Megmondom, inkább haljon meg! — kiáltotta magánkívül az öreg Faironville, aki maga is megdöbbent a szörnyű szótól és elhallgatott.

— Hallgass! Hallgass! — bődült rá most már Dragon visszatarthatatlan felháborodással barátjára. — Ne kísértsd az Istent, ne mondj ilyen szörnyűséget.

— De én... — akart valamit mondani Faironville.

— Hallgass, ha mondom... És vedd tudomásul, hogy a fiad... a fiad... — s az öreg Dragon torkából most egyszerre valami vonító, felcsukló hang jött fel — vedd tudomásul, hogy a te fiad ebben a percben a valószínűtlen élet és biztos halál között lebeg! Nem, nem kell fenyegetned, hogy te áldozod fel... Ő maga... Ő maga dobta oda magát... Nagyszerű áldozatnak, egy gondolatnak az oltárára, annak a gondolatnak, hogy ő elsőrendű ember akar lenni! A gondolatnak, hogy elsőrendű francia akar lenni! A fiad nem léha, nem üres. — Dragonból kitört a sírás, amely megrázta a kis, erős embert s szakadozva tört ki belőle

a beszéd. — Nem hálátlan, nem léha, nem komisz, de igenis olyan, mint a többi mai fiatal... Hogy akar valamit, hogy új valamit akar, hogy a maga útján akar menni! De el is ér oda!... Akármit csináltok, elér oda!... És szégyelni fogjátok magatokat, hogy nem tudtatok hinni bennük, hogy nem tudtatok bízni bennük, hogy nem tudtatok remélni bennük!...

— Mi az?... Nem értem... Nem értem, hogy miket beszélsz itt... — dadogta az öreg Faironville meglepve régi pajtásának rettentő felindulásától.

— Az... az a fiú... Az nem akárki... Vedd tudomásul — az hős! Igenis, elsőrendű ember! A legelsőbbrendű!...

— Mit beszélsz itt össze-vissza hát? Mit tudsz te Gastonról? Azt mondod, hogy élet és halál közt van? Hol? Mi van vele? — kiáltotta az apa és hirtelen a két erős karjával megragadta Dragont.

Az pedig valami földöntúli extázisban tovább kiabált:

— Igenis hős, a legelső... Lefelé megy, azt mondtad? Hát felfelé megy! Ott is van — a magasban... Érted? Neked elérhetetlen magasban. Az égnek az azur kékségében van... Diadalmasan, győzelmesen, csodálatosan...

— Kérlek, az Istenért, Roland, beszélj érthetően! Hát mi van Gastonnal? Mit kiabálsz itt róla, mi történt vele? Magasban van?... — és szelíden simogatni kezdte barátját. — Beszélj. Mondd meg már...

De Dragon elhallgatott... Megtántorodott és lerogyott egy karosszékre s a kezébe temette az arcát. Az apa ráhajolt.

— Roland, kérlek... könyörgök... Beszélj már,

az Istenért. Mi van Gastonnal? Azt mondtad, hogy a magasban van, az azurkék égben... És az élet... és a halál... — De Faironville felordított a semmitsemtudás kétségbeesésében. — Valami történt vele?... Valami halálos baleset?... Az Alpeseekben... autóval?...

Dragon a fejét rázta.

— Nem... Semmi... Semmi baleset nem történt vele.

— Hát akkor mi?... Mi az, hogy élet és halál közt lebeg s hogy magasban van s hogy az azurkék égben?...

— Andrée de Faironville ott ült a barátja mellett s a kezét szorongatta. — Magyarázd meg... kérlek... felejtsd el, hogy ilyen örültségeket... amit mondtam... Nem, nem, semmisem igaz! De mi van a fiammal?... Az én édes jó fiammal mi van? Mi az, hogy az élet és a halál? Azt mondtad, hogy a valószínűtlen élet és a biztos halál között lebeg... És mit, mit is mondtál... Igen, hogy az azurkék égben van, diadalmasan...

— Dia... dal... masan?... Az... azur... kék... ég... ben?... Szent Isten! — az öreg felugrott és a fejéhez kapott. — Ez a szerencsétlen, ez valami... valami repülőgépen megy valahová most... Mondd, így van? Így van?... — odaugrott és megrázta Dragont.

Dragon intett a fejével, hogy igen.

— Hol?... Mikor?... Hát ez volt az... amiről nem akart beszélni... Hát ez volt az az új út... az új pálya... Beszélj... Hol van?...

Dragon felemelkedett s az apának a vállára tette a kezét. Odavezette az ablakhoz és úgy mutatott ki az égre.

— Ott . . . Ott fönn van valahol és a kegyelem is fönn van, amely tartja . . . A fiút, aki nem tudja magával vinni a nagy útra az apja áldását, de szerencsére nem tudja, hogy az apja átkokat küld feléje . . . — Haragos szemmel nézett az öreg férfira, aki lehajtott fejjel, megtörten állt mellette.

— Ne kínozz . . . — nyögte de Faironville. — Mondd meg, mondd meg, hogy hol van? . . .

Dragon kivette az óráját és megnézte. A kis ember egyszerre megint nyugodt volt és fölényes.

— Fél tíz mult. E pillanatban Gaston nyolcvan-száz kilométerre lehet a newyorki repülőtértől.

— Newyork . . . Mit beszélsz? . . . Newyork? Hogy? Lehetetlen! — kiáltotta a másik.

— Nyugodj bele, André és viseld el . . . Az Ismeretlen Repülő — a te fiad . . .

De Faironville hátratántorodott:

— Gaston? . . . Az Ismeretlen Repülő? . . . De hisz ez borzasztó! . . . Ez irtózatos!

— Ez gyönyörű! — mondta Dragon. — Ez nagyszerű . . .

— Az, az — mondta az apa. — Az, gyönyörű, nagyszerű, persze, hogyne . . . Hogyne . . . a dicsőség . . . hogyne, nagyszerű . . . — a franciáknak! De én mégis csak először az apja vagyok. Nekem iszonyú — tört ki az öreg ember.

— A szégyen? — kérdezte gúnyosan Dragon.

— Nem — mondta halkan de Faironville. — A veszély! — és megeredtek a könnyei.

Dragonnak hirtelen felcsillantak a szemei...

— Van itt a házban rádió valahol?...

— Van... Mit akarsz vele? — kérdezte csodálkozva Faironville.

— Hol van?

— A Gaston régi szobájában... Tudod, azért a szobája még megvan itt neki, néha, ha itt akar aludni...

— Akkor gyere oda. Ma délután hivatalosan kiadták, hogy este fél tíz után Amerikából közvetítik a Franciák Csillagának a megérkezését a bennetfieldi repülőtérre.

— Mi az? Mit gondolsz?... Hogy az... azt lehetne... lehetne hallani?... — lihegett az apa és már húzta is a barátját ki a szobából.

Az öreg szinte rohant a lakás másik szárnyába. A sötétben székeket lökött fel, bútorokba ütközött, de csak ment előre. Végre benyitott egy ajtón.

Ahogy a szobába beléptek, de Faironville is, Dragon is földbe gyökeredzett lábbal álltak meg.

A rádió már szólt. A hangszóróból valami furcsa, zűrzavaros morajlás hallatszott. Nagy tömeg zúg így, mikor valamit vár. Nagy, mély, zúgó morajlás, tízezreknek lélekezete, tízezreknek a szívedobogása, — tömegeké, akik várnak... Akik valakit várnak.

A repülőtér óriási amerikai tömegeinek a morajlása zúgott ki a hangszóróból, az a nagy zengés, amely a Franciák Csillagát várta.

És a rádió mellett tágranyílt szemmel, a készülékre meredve, reszketőn előrehajolt felső testtel, hófehér hajú öregasszony ült.

De Faisonvillené.

Az apa odalépett a feleségéhez és megfogta a vállát.

— Louise. Te tudtad?

Az öregasszony felemelte a fejét, feléje az arcát, amelyen végigpatakzott a könny.

— Tudtam — mondta.

— És nem mondtad?

— Féltettelek!

— Ó, ő mondta meg, Gaston? — kérdezte újra az apa s a szíve elszorult, hogy a fia több bizalommal volt az anyjához, mint hozzá.

— Nem... Mástól. Úgy volt, hogy... — de nem tudta folytatni.

A hangszóróból most hirtelen irtóztató erővel a felharsanó, a felzengő, az elszabadult, az egetverő lelkesedésnek morajlása, zúgása, tombolása csapott ki.

És valami, még ezeknél is erősebb — egyenletes bűgás.

— A Franciák Csillaga megérkezett! — mondta halkan Dragon.

És az amerikai speaker már mondta is:

— Tizenhat óra negyvennégy perc. A Franciák Csillaga megérkezett a repülőtér fölé. A repülőgép reggel 6-kor indult San-Franciscóból és megállás nélkül érkezett idáig. Az Ismeretlen Repülő jelentése szerint a gépen minden rendben van és kitűnően érzi magát.

Irtóztató hurrázás bömbölt ki a hangszóróból.

De Faisonville csendesen leereszkedett a felesége mellé és átölelte.

És a rádió speakerje szépen, nyugodtan, minden szót értelmesen tagolva, mondta el a folytonos zúgás, morajlás, hurrázás közepette, hogy érkezik meg a gép, hogy teszi meg a két-három tisztelgő kört és hogy ereszkedik le végül lassú, szabályos landolással.

— A gép földet ért! — jelentette.

Az öregasszony némán lehajtotta a fejét és keresztet vetett. Andrée de Faisonville pedig felnézett a mennyezetre.

Azután lassan felállt, odament a készülékhez, megállt mellette, rátette a kezét a gépre . . . a gépre, az újkor gyűlölt eszközére — és elkezdte simogatni. Úgy simogatta, mintha a fia szőkehajú feje lett volna.

Ezután megfordult s ekkor — hátul a sarokban meglátott egy ismeretlen arcot.

Ránézett, azután a feleségére, azután Dragonra, azután megint az ismeretlen nőre, de mire kérdezni tudott volna valamit, a hangszóró zúgó morajlásából megint kicsendült a speaker hangja.

— Az Ismeretlen Repülő leszállt a gépből, fogadja az üdvözléseket . . . És most bele fog beszélni a mikrofonba.

És a hangszóróban megszólalt egy új, friss, kellemes férfihang.

— Én pedig csak egy szám vagyok a francia repülők között!

A háttérben az ismeretlen nő elsikoltotta magát.

— Gaston!

Az öregasszony magába omolva, csöndesen sírt.

Andrée de Faironville még mindig a rádiót simogatta és ráborult a — gépre.

Roland Dragon pedig ott állt és arra gondolt, hogy az élet útjai tényleg csodálatosak.

A VÁRATLAN VENDÉG MEGSZÓLAL.

De Faironville lassan felemelkedett a rádió mellől, odalépett Dragonhoz és szelíden átölelte.

— Köszönöm, öreg pajtás! — mondta.

Azután a feleségéhez fordult.

— Louise, miért nem mondtad meg nekem?

Az öregasszony csöndesen sírdogált.

— Féltettelek, mondtam már... Mi hasznod lett volna belőle?...

— Én boldog vagyok, — szólt a férfi — hogy Roland elárulta magát... Sohasem tudtam volna megbocsátani magamnak, ha megmenekültem volna az aggodalom és a félelem óráitól... Így most még van belőle hátra nekem is egy nap...

Elhallgatott... Nagy csend volt a szobában. Csak hátulról a sarokból hallatszott csöndes sírás...

— Kitől tudtad meg?... Tőle? — kérdezte de Faironville és rámutatott barátjára.

— Nem... Tőle — mondta a felesége.

De Faironvillené felállt, kézenfogta férjét s odahúzta a sarokba.

— Ez a drága jó teremtés... ez szaladt el hozzám. Hogy megakadályozzuk — együtt!

De Faironville most jobban megnézte a síró fiatal nőt, akinek az arcát előbb a homályban nem látta.

— Edmée Avril kisasszony?... — kérdezte halkan.

— Én vagyok, — felelte Edmée könnyeiből kimosolyogva — de ne féljen tőlem, de Faironville úr, nem azért jöttem én ide, hogy elvegyem a fiát... csak azért szaladtam akkor ide, mert azt hittem, vissza lehet tartani ettől a szörnyű tervtől.

— Maga is szörnyűnek tartja?

— Nekem az! Mert én csak a veszélyt látom és a félelmet érzem.

Az apa lehajtotta a fejét.

— Maga szereti? — kérdezte azután halkán.

Edmée nem felelt.

— És magának megmondta? — szólalt meg újra egy kis hallgatás után az öreg ember és érzett a hangján a keserűség.

— Nem mondta meg... Dehogyan mondta meg... — szólt közbe Dragon — félóraig próbáltam rávenni, de nem volt hajlandó... Ezek a szamár gyerekek valami bolondságon összekaptak... Azaz, hogy Gaston csinált valamit.

De Faironville önkénytelenül elmosolyodott.

— A flapper?

Edmée megint nem felelt.

— Az... Na most már mindegy... — válaszolt a leány helyett Dragon — te tudod, Gaston milyen makacs, ha valamit a fejébe vesz. Nem akarta megalázní magát, mert — túlságosan szégyelte az ügyet... Előtte nem titkolta, az egyik ok, amiért repül, hogy meg akarta mutatni Edméének...

— És a másik ok? — kérdezte hirtelenül de Faironville.

— Azt tudhatod: neked akarta megmutatni!...

— Mit?... Bolond gyerek. Hogy elsőrendű em-

ber? . . . Hát azt én úgyis tudtam, — azután szégyenlősen tette hozzá — csak néha mást mondtam.

— És te? . . . Te mondtad meg önagyságának is?

— Én hát . . . Az utolsó este. Azt én különben nem is ígértem meg Gastonnak, hogy Edméének nem szólok róla. Én csak általános titoktartást fogadtam és különösset — veletek szemben! Már pedig aki valakit szeret, azt nem veheti be az általános titoktartásba. És ha különösbe nem veszi bele, akkor . . .

— Persze. Akkor már el lehet pletykázni a dolgot . . . De nem baj. Ámbár talán okosabb lett volna, ha megkíméled ezt a két szerencsétlen asszonyt a félelem napjaitól . . .

— Mit mondtál az előbb magadról?

— Az más. Én férfi vagyok. De hogy két gyöngéd női lélek . . .

— Abban, hogy a felesége megtudta, kedves de Faironville, — szólt bele Edmée — egyedül én vagyok a hibás . . . Dragon jól tette, hogy nekem megmondta, mert elsöpörte bennem a büszkeségnek azt a nők számára egészen felesleges erejét, ami úgyis csak arra jó, hogy megakadályozza alkalomadtán a boldogságunkat . . . De hát különben is az én személyem itt nem fontos . . . És nyugodjék meg, nem is lesz fontos a jövőben sem Gaston számára! . . . Én csak azt hittem, amikor elrohantam Gaston édesanyjához, hogy módunk lesz réá az utolsó éjszaka megakadályozni őt a terve keresztülvitelében . . . Én tíz óra tájban tudtam meg Dragontól a dolgot . . . Az első dolgom az volt, hogy lemondtam a rádióhangversenyemet és — tette hozzá mosolyogva —

előbb sírtam egy órát . . . Azután elrohantam ide . . . Szerencsére maga nem volt itthon.

— Nem. Én aznap a szenátusban voltam . . . onnan tudom, hogy . . .

— De ő — és Edmée fejével az öregasszony felé intett — olyan kedves volt és fogadott . . .

— A kedves maga volt, drága Edmée . . . Olyan finoman, olyan gyöngéden adta be nekem ezt a szörnyűséget, hogy sohasem fogom magának elfelejteni . . . És akkor elkezdünk tanácskozni, emlékszik? . . . Először telefonálni próbáltunk — szólalt meg de Faisonvillené.

— Kétszer is. De Gaston telefonja mással beszélt. Akkor a felesége felöltözött . . . Kimentünk az utcára, kerestünk egy taxit, elmentünk Gaston lakására, — elpirult — én nem is tudtam, hol van . . . de amikor az utcasarkon az autó befordult, Gaston sportkocsija akkor vágatott el az utca másik végén. Elkéstünk . . .

— És azóta együtt sírunk — mondta csöndesen az anya és megsimogatta Edmée haját. — Nem baj. Talán jobb is így. . . .

— Jobb így — mondta Edmée mély meggyőződéssel. — Ilyen úton senki se nélkülözheti az anyja áldását és aggodalmát!

De Faisonville erre a szóra oda lépett a leányhoz. Megfogta a kezét, ráhajolt, kezét csókolt neki és ezt mondta:

— Kedves leányom, örülök, hogy megismertem! . . . A házam mindig nyitva lesz a maga számára.

Edmée meghatottan szorította meg az öregúr kezét s ezt felelte:

— Nem, kedves de Faisonville, én elvégeztem a

magam feladatát ebben a dologban és én ide nem fogok eljönni többet . . .

Az öregek csodálkozva néztek rá.

— Nem. Gaston most egy másik világba indult el és én oda nem tudom követni! Pedig nem titkolom el, hogy szeretem . . . De én ezt nem így gondoltam el és nem is tudnám így megélni. Hanem ez most már mind-egy . . . Maguknak azonban mindig hálás leszek, hogy ezekben az órákban jók voltak hozzám . . .

Még egyszer kezet fogott de Faironvillevel, megölelte az öregasszonyt s azután odaszólt Dragonnak:

— Kérem, kísérjen haza.

Amikor kiértek az utcára, megfogták az első taxit és beültek.

És ebben a pillanatban Edméet elfogta a görcsös zokogás.

— Roland, kedves öreg Roland, én vagyok a világon a legboldogtalanabb nő! — bögte kétségbeesetten.

— Igen. De szerencsére mindig voltak és mindig lesznek, akik ugyanezt hiszik magukról! Most egyelőre hazamegy, azután holnap majd éjfél tájban elmegyek magáért és kiviszem Le Bourgetba.

— Nem, nem, szó sincs róla! Oda én ki nem megyek!

— Ki fog jönni.

— Nem! . . .

— Én jövök magáért és én viszem. Vagy fél a kritikától, vagy nem . . .

— Félek . . . De attól a pillanattól még jobban félek!

Amikor hazaértek, Dragon felkísérte a leányt egészen a lakása ajtajáig.

— Holnap éjfél előtt jövök magáért!

És Edmée ekkor már nem mondott nemet.

Ha Gaston ezen az éjszakán, amikor kimerülten aludt Newyorkban, azt tudta volna, milyen szörnyű félelemben dobog érte most három szív Párizsban, alig lett volna lelkiereje másnap kora reggel szépen nyugodtan — a gépbe szállni.

De Gaston nem tudott erről semmit, nemcsak ezen az éjszakán, hanem másnap sem.

Ellenkezőleg. Még az eredeti megbeszélés szerint való tervet is megváltoztatta, hogy Newyorkban majd megmondja a nevét.

Eredetileg azt kellett volna mondania, amint a gépből kiugrik:

Én pedig de Fairoville vagyok! Ezzel kellett volna visszaadnia az amerikaiaknak a fölényességet, amivel Lindbergh Párizsba érkezett.

De azután éppen az jutott eszébe, hogy ez huszon-négyórás, irtózatossággal jelent az apjának és az anyjának. És huszonnégy óra időt ad Edméennek arra, hogy felvértesse magát az ő győzelmével szemben.

Az Ismeretlen Repülő tehát ismeretlen maradt akkor is, amikor másnap reggel nekivágott útja utolsó szakaszának, az Atlanti-óceánnak.

KI JÁR A VIZEK FÖLÖTT?

Áthatolhatatlan, sűrű ködben szállt a Franciák Csillaga. A légcsavarok egyenletes bűgása, a motorok tompa berregése lassan valami furcsa kábulattal vette körül Gastont.

Szinte azt érezte, hogy megállt az idő.

Ha nem tudta volna pontosan, hogy reggel négy órakor indult Newyorkból, s hogy az órája most este fél tizedet mutatott, hogy az iránytű változatlanul jelzi, hogy a kitűzött vonalban halad előre, — azt képzelte volna, hogy valahol a térben lebeg. Ahol elvész a mélységnek, magasságnak, közelségnek és távolságnak minden fogalma és belesüllyed valami szörnyű és kétségbeejtő szürkességbe, amelynek nincsen eleje és nincsen vége, és se feneke, se teteje nincsen.

Csak a magányosság van benne.

Az irtóztató magányosság.

Az ember, akit elhagyott a föld és az ég is elhagyott és elhagytak a vizek és a felhők elhagytak. És az ember egyedül, egyedül száll . . . száll . . . száll . . . Hová? . . .

A teljes bizonytalanság félelmetes tudata, a végnélküli szürke ködnek lehangelő reménytelensége úgy feküdt rá Gastonra, mint mikor néha álmában érezte, ahogy tetetlenül zuhan a semmibe . . .

Újra és újra fel kellett ráznia magát, s újra rá kellett eszmélnie, hogy ő most megy, hogy ő most halad, hogy ő

most rohan a cél felé s nem pedig öntudatlanul hull az ür ismeretlenségébe.

Percekig meredt rá a gép egy-egy tájékoztató eszközére, a magasságmérőre, a légsúlymérőre, az iránytűre.

Néha az volt az érzése, hogy — nem bírja tovább!

Voltak pillanatai, amikor a fáradtság úgy szaladt végig zsibbadó tagjain, mint a bágyasztó álmosság, a másik percben hirtelen merevedés fogta el és azt gondolta, nem tudja többé a karját mozdítani.

Öt és fél napja volt úton már. Ez alatt az öt és fél nap alatt alig evett és alig aludt valamit. Csak az a megmagyarázhatatlan belső láz vitte előre, amit a végsőkéig erőltetett energiakifejtés izgalomfeszültsége ad.

Néha azt érezte már, hogy mint valami kilőtt, eleven golyó száguld előre, máskor hirtelen az a fásult tehetetlenség szállta meg, hogy azt hitte, ő egy ponton áll és minden mellette rohan... felhők és szelek és lenn a mélyben, — a földek, a vizek és fenn a csillagok...

Most azonban eddig még soha nem érzett kimerülés kezdte elfogni.

Eddig mindig a „csak azért is“ fogat csikorgató gondolatával tudta koncentrálni magát arra a célra, amit el akart érni.

De most egyszerre kezdett minden mindegy lenni számára. Hatodnapra ér-e vissza Párizsba, vagy egy hét múlva, vagy most azonnal, — nem volt neki fontos többé.

Csak ez a köd, ez az iszonyú szürkesség múlték el körülötte, csak ennek a szörnyűséges egyformaságnak volna vége már...

De nem akart vége szakadni.

Gaston érezte, hogy ha ez soká tart még, egész idegrendszere felmondja a szolgálatot.

Pedig eddig milyen nagyszerűen bírta! . . .

Most egyszerre mintha minden megfordult volna az agyában.

Valami mélységes és lerázhatatlan unalom vett erőt rajta, valami teljes belső elszakadás mindattól, ami az utolsó öt napban repülés közben történt vele és általában mindattól, — ami az utolsó időkben reszkető izgatottságban tartotta . . .

Úgy nézett rá a saját teljesítményére, mint valami tőle teljesen idegen dologra, — amihez immár semmi köze nincs.

Az volt az érzése, hogy most, igen most, azonnal ki kellene szállni a gépből és hagyni, hogy az egyedül repüljön tovább . . .

Őt pedig hagyják pihenni, aludni ezen a nagy, széles ködágyon, amin most elterpeszkednek mozdulatlanul . . .

Igen, — mozdulatlanul! Egyre és egyre ez tért vissza a gondolatába, hogy ő most nem is megy, csak mozdulatlanul áll a világmindenség sötét ürességében és minden körülötte robog és forog, a föld, a csillagok, a bolygók, a hold és a nap . . . minden . . . minden . . .

Rekord? . . . Világrekord? . . . Bánta is ő már! . . .

Pedig tudta, hogy győzelmesen közeledik feléje, hiszen ha így halad tovább, hat nappal és pár órával feltétlenül megszerzi a világrekordot.

Na és azután? . . . Öt nap felszáll egy másik repülő és leveri ezt a sikert — egy másikkal.

Bizonyos mértékig máris ez történt.

Hiszen amikor elindult az első napon és megállás

nélkül rohant át Európa és Előázsia fölött, sikerült neki megdönteni 150 kilométerrel és két órával az eddigi távolsági világrekordot. De amikor Newyorkban kezébe vette az első újságot, már látta, hogy két másik francia repülő, Rossi és Codoc már meg is döntötték ezt az új világrekordot óriási teljesítményükkel.

Hát mit ér akkor az egész?

Ez a dicsőség?

Ez a nagy világhír? . . . Tiszavirágéletű kurta dicsőség, amely alig születik meg, már agyoncsapja egy másik.

Hát nem ezt teszi ő is most William Posttal. Az pár nap előtt még utolérhetetlen hőse volt a föld körülrepülésének . . . De ha neki csak egy kis szerencséje van most még, holnap délre már William Post tündöklése a múlté és Gaston de Fairoville hat és félnapos világrekordja fogja beragyogni az eget.

De meddig?

Amíg jön egy másik örült és egy másik, tökéletesebb gép s a Gaston de Fairoville nevet épp úgy leszorítja a repülés történetének lexikonjába, mint ahogy ma már szürkén és szinte ismeretlenül cseng a tömegnek egy Montpenannak, vagy Chamberlinnek, vagy magának Bleriotnak a neve is . . .

Ki fog emlékezni húsz év múlva Costasra? Vagy De Pinedora? Vagy Mollissonékra?

A repülés dicsőségei épp olyan gyorsan fognak elmúlni, mint minden más sportnak a sikerei . . . Üres számok, kopott nevek lesznek a repülés fejlődéstörténetében.

— Nem is ez a fontos! — vigasztalta magát. — Az a fontos, hogy az ember elvégezte azt, amire vállalkozott. Hogy elérte a nagy célt, amit kitűzött . . . Hogy meg-

mutatta, ő is a haladás, fejlődés elsőrendű emberei közül való. Igen, akik az élén repülnek a civilizációnak . . .

— Franciaország masíroz a civilizáció élén! — ennek a büszke francia szólásnak új csengést, új hangzást fog adni ezzel a világrekorddal. És ennek a gépnek a dicsősége, a Franciák Csillagának sikere túl fogja élni az ő nevének rövidtávú diadalát, mert ha lesz is egy másik repülő, aki leveri ezt a rekordot, ez az új gép, ez az új típus . . .

Ez az új géptípus épp olyan ócskavas lesz harminc év múlva, mint ma a régi párizsi házak amaz erkélyrácsai, amiket kilószámra vesz már csak az ószeres . . .

És dicsőség? Óceánrepülés dicsősége? Párizs—tokiói repülés dicsősége? Nevetséges. Húsz év múlva a légi omnibuszok úgy fognak közlekedni ezeken a távolságokon, mint ma Párizs és Passy között az autobuszok.

Ki fog akkor gondolni órájuk?

Eszébe jut valakinek, aki ma felszáll az autóbuszra, hogy ki volt az első gépkocsivezető, aki ötven kilométernél nagyobb sebességgel ment? Az első autók máris nem múzeumi tárgyak, amiket megmosolyog a nyárspolgár és lenéz a diákgyerek?

Hát érdemes akkor? . . . Érdemes most tovább menni innen?

Nem volna okosabb valahol kibújni ebből a ködből és megkeresni az első nagy hajót, annak a közelében kiugrani az ejtőernyővel és hagyni . . . hagyni egyedül, a semmibe rohanni tovább és a semmibe lezuhanni valahol — a Franciák Csillagát?

— Nem, nem! — verekedett benne a lelkiismeret. — Gyáva és hitvány dolog volna, visszaélés mindazokkal,

akik bíztak benne és gyalázatos árulás egy ország ellen, amelynek most a címerpajzsával ment a harcba!

Dehát mennyivel nagyobb, mennyivel értékesebb ez az egész diadal, mint régen, amikor lándzsaöklelésre álltak ki a lovagok, karjukon az országuk címerével s a vállukon az imádott hölgy szalagjával!

Lám, neki még ez sincs. Még ez sincs . . .

Edmée! . . .

Valami irtóztató, lázadó keserűséget érzett.

Milyen szörnyű messze van most tőle ez a leány! Milyen pokoli butaság volt a világot körülszáguldva rohanni el tőle . . . Mert tőle rohant, hiába . . . Nem kell ezt tagadni . . . Nem is lehet . . . Itt az Óceán fölött, a magas égbolt alatt, ebben a szürke ködben nem hallja meg senki, nem látja meg senki . . . Be lehet vallani, — tőle rohant . . . tőle, hogy visszamehessen hozzá! . . .

Visszamehet-e hozzá?

Az öreg Rolandnak igaza volt. Nem lett volna szabad így elmenni tőle. El kellett volna tőle hozni egy szót, az utolsó kézfogásnak a remegését. Egy csókot! . . . Csak egyetlen csókot . . . Olyant, amilyen az első csókjuk volt . . .

Bolondság! . . . Honnan veszi, hogy megkapta volna ezt a csókot? Hogy csak a remegő kézfogást is megkapta volna? . . . Ő? Aki elárulta és rútul megcsúfolta ezt a nagy szerelmet . . .

Gaston mélységesen utálta magát ebben a pillanatban.

Ruth Martin!

Milyen gyalázatos kerítő az élet! Hogy odadobta eléje ezt a csábító kis szívzsiványt! . . . Igen, igen . . . Hiába repüli körül Gaston de Faironville a földet,

hiába lesz diadalmas hős, világrekorder, — alapjában mégis csak egy gyenge, gyalázatos, hitvány kis férfialak lesz a bensejében . . .

És mit fog érni minden dicsősége és minden ragyogása? A dicsőséget mások el fogják homályosítani, a nevének a ragyogása elkopik és bármelyik de Faironville marandóbb lesz a francia lélek számára, mint az ő hat és fél napos földkörüli útja! De ha minden dicsőséget hervadhatatlanul raknának is eléje, — azzal mit érne?

Edmée . . . Edmée nem ezt várta tőle!

Mit lehet itt tenni? . . . Lehet itt egyáltalában még tenni valamit?

Semmit!

Haza kell érni, mert ez kötelesség.

Világrekordot kell csinálni, mert erre vállalkozott.

Azután? . . . Aztán úgyis minden mindegy . . .

Hirtelen felrázta magát.

Az egész útja alatt nem történt meg, hogy így elmerült volna a gondolatokban . . . Annyira, hogy észre sem vette, — a köd tágulni kezd körülötte s egyre világosabb és világosabb lesz.

Hirtelen elhatározással megnyomta a magasságkormányt s a gép nyugodt, síma vonalban emelkedni kezdett.

Alig tíz perc után kikerült a ködből.

Ragyogó azurkék ég tárult föl tündöklő fényességben a feje fölött.

A nap! . . . Tüzes golyója fenn ragyogott.

A gép alatt nagy, gomolygó fehér felhők lebegtek s alattuk, mélyen lent, az Atlanti-óceán óriás hullámai zengtek.

Gastonnak most hirtelen az az érzése volt, hogy a gép megfordult vele, hogy a nagy azurkéség a tenger és lenn a tenger kéksége az ég és a felhők most fölötte vannak . . . azután lassan mintha megint megfordult volna az egész . . . A nap sugarai élesen tüztek bele a szemébe, a sisak üvegén keresztül.

Ó, nap! . . . Forrása hőnek, forrása fénynek, forrása életnek.

— Én mégis közelebb kerültem hozzá . . . mint a többi ember! — ujjongott fel magában Gaston. — Igen, ez a dicsőség! Ez a nagy, nagy, nagy . . . végtelen nagy dolog, hogy itt szállhatok felfelé, egyre feljebb — s lába önkénytelenül nyomkodta a magasságkormányt.

A gép egyre merészebb, egyre magasabb szögben emelkedett fölfelé . . .

— Mindenki lenn van! . . . A földön másznak, rohangásznak, mint a kis bogarak . . . mindenki . . . az apja . . . az anyja . . . Edmée . . . mindenki . . . a gazdagok és a szegények . . . a hatalmasok és a páriák, hadvezérek és hadseregek, császárok, királyok és országok, miniszterek és bankárok . . . Igen, még Francis Mourrais is, még az is, aki ezt a gépet csinálta és minden földi gépek . . . mind ott csuszkálnak, mászkálnak . . . rovarok, kis bogarak . . . A földön.

Ó, ő az egyedüli most itt . . . itt száll az égben — a nap felé feltartóztatatlanul, ellenállhatatlanul . . . Ez a diadal! . . . Ez a győzelem . . . hogy az ember így elszakad a földtől!

Valaki egyszer elszakadt a földtől s egy pár fenyőszálon nekiment a vizeknek. Mi az ehhez képest? Ez még nem volt sohasem . . .

Megnézte a magasságmérőt és újra, azután újra megnyomta a magassági kormányt.

Igen, igen. Nem a távolság a fontos és nem a gyorsaság a fontos . . . A magasság . . . A magasság a fontos!

Most ezt is meg fogja hódítani. Igen! Ezt kell meghódítania! Ez lesz a rekord. Óceánrepüléssel világkörrepülés közben és fölött — megcsinálni a magassági világrekordot!

Ránézett a magasságmérőre.

— Már csak alig egy kilométer.

Őrületség. Azt nem tudja megcsinálni . . . Ahhoz nincs felszerelése . . .

Hát aztán? Nem mindegy? Addig kell menni, amíg bírja . . .

Ha nem bírja az sem baj! Akkor is elérte a legmagasabbat, amit emberi tudóval, emberi fizikummal, — segítség nélkül — el lehet érni!

És ha nem bírja tovább? . . . Lesz egy pillanat, hogy nem bírja tovább! . . .

Akkor legalább, akkor . . . itt közel a naphoz . . . lesz vége mindennek. Ezer méterekkel az emberek fölött, a világ fölött, a szerelem fölött, az emberi gyalázatok, elbukások, az emberi örömök és szépségek fölött . . .

Innen lezuhanni az már nem bukás! Innen lezuhanni, az már a legnagyobb diadal! Mert csak az eshetik le innen, — aki idáig eljutott.

Szállni a nap felé, szállni, egyre szállni a nap felé és azután leesni, — tudatosan, szántszándékkal, győzelmesen és diadalmasan leesni!

Mint Ikaros!

A szíve nagyot dobbant s a torka elszorult.

Nem a ritka levegő . . . Nem, nem . . . Ez a név . . .
Ikaros!

Az ifjú, aki Daedalos mester csinálta szárnyaival az
égben a nap felé repült . . . A nap felé . . . és lezuhant,
mert leolvadtak a szárnyai.

Lezuhant? . . . Elolvadtak? Ostobaság. Az egészben
csak ez a mese.

A többi az mind igaz . . . az mind igaz lehet . . . Hol
van az megírva, hogy a vitorlázó repülést csak most
találták ki épp a huszadik században? Hátha volt egy
csodálatos ezermester, aki messzi ősi időkben rájött
a titokra, hogy a levegő rétegein felületekkel szállni
lehet . . . Hát nem készítettek már száz év előtt sárkányo-
kat a gyerekek? Hát az más? És ma apró kamaszok,
cserkészfiúk nem tudnak összeállítani vitorlázó repülő-
gépeket? . . . Mit lehet tudni, hogy a titokzatos Kréta
szigetén a rejtelmes Daedalos mester, milyen titkokra
jött rá s csodálatos zsenijével mit talált ki? . . . Igen.
Megszerkesztette a maga primitív vitorlázó repülő-
gépét és . . . a toll, meg a szárny, az mese, a későbbi
törpe emberek találták ki hozzá, mert nem tudták
elképzelni máskép! . . . És Daedalos Kréta magas
szikláiról ledobta magát és vele Ikaros, a fia a két vitor-
lágépen és mentek a széllel, a levegőrétegek mozgásával.
előre . . . fölfelé . . .

És Ikaros volt az, aki megérezte, hogy mi az, ami itt
most történik! Daedalos, a vén iparos, a ravasz ezer-
mester, csak a gyakorlati célt látta s ezért nem ment
nagyobb magasságba, mint amennyire szüksége lehe-
tett rá . . .

De Ikaros fiatal volt, — Ikaros a napba nézett!

Ikaros magasra akart szállni s a levegő vitte, a szél hajtotta s a gép egyre magasabb, egyre ritkább levegőrétegekbe jutott fel és Ikaros érezte, igen, ahogy ő most érzi, itt ezer méterekkel az Óceán fölött, érezte, hogy ez a világ legnagyobb felszabadulása, hogy az ember... hogy az ember... most mindennél erősebb lett! És amikor tudta, amikor bizonyosan tudta, hogy olyat ért el, amilyent senki még, és olyan magasra jutott, hogy lent Kréta urai és mind a szigetek urai és a közép-tenger hajósai, mind, mind apró kis rovarok, földi bogarak lettek, akkor Ikaros megérezte azt is, hogy kitárt karjaiban a mindenséget öleli és elérkezett a félistenség tündöklésébe, — sőt, nagyobb magasságba, mint az Olympos...

Igen, Ikaros ment a nap felé, de amikor látta, hogy nincs tovább, akkor ledobta magát... Nem a szárnyai olvadtak el... Gyerekes mesebeszéd... Ókori verscsinálók kurtára szorult képzelete: Ikaros meg akart halni, mert nem volt neki érdemes élni tovább!

Ránézett a magasságmérőre s érezte, hogy bele-sáppad attól, amit az mutatott.

Fülei zúgtak, feje feszült — nehezen lélekzett.

Iszonyú magasság, ennél nem lehet tovább! Emberileg segítőeszközök nélkül nem lehet tovább. Még száz méter és — mindennek vége.

Mi lesz a céllal? Mi lesz a feladattal, amit vállalt?

Majd megoldja más. Ó... Lesz aki megoldja!

Az Ismeretlen Repülő lehull az örök ismeretlenségbe és Franciaországnak eggyel több ismeretlen halott hőse lesz.

Ez is csak valami...

Lihegve, elfúló lélekzettel emelte a fejét a nap felé.

S egyszerre elhomályosodott előtte minden. Megint olyan volt, mintha ködben lett volna. Elviselhetetlen nyomás volt az agyán.

És a légcsavarok zúgása, a motor dühös puffogása között a fülébe valami különös és kényszerű ütemesség zengett... Mint mikor az embernek álmában jut eszébe egy sor, amit csak félig ért és félig érez s ami másnap már nem jut az eszébe...

Egy sor Ikarosról, aki nem lezuhant rémületben a halálba, hanem lefelé repült a dicsőséges megsemmisülésbe...

Aztán egyszerre hirtelen felnyitotta a szemét és lenézett a mélységbe, ahol most már fekete, komor felhők szálltak alatta s a hogy szétszakadoztak, alattuk az Óceán dühös haragja lázadt és a villámok fénye cikázott.

És valahogyan három szó jutott az eszébe. Ez vágódott bele élesen és keményen a tudatába... ez a három szó: a vizek felett.

Megrázkódott...

Fel akart ordítani, de nem tudott.

Azután összeszorult a szíve úgy, mint még soha.

A vizek felett... Ki van a vizek fölött?... Ő? Nem. Őt csak feldobta ide most valami.

A vizek fölött más van. Valami örök van... Valami nagy van... Igen, igen, most már tudja — hirtelen, mintha valami fényesség robbant volna fel előtte.

Most már tudta.

Az Úr száll a vizek fölött...

Michelangelo titáni festménye jutott eszébe a sixtini

kápolna mennyezetén — kinyújtott irtóztató erejű kar, amely előre mutat . . .

Gaston görcsösen szorította a kormánykereket, de a lába önkénytelenül rászaladt a magasságpedálra.

Lenézett újra a lent gomolygó fekete felhők, cikkázó villámok dörgő mélye felé s mintha valami óriási, félelmetes és mégis fényességes, csodálatos arcot látott volna! . . .

Az Úr jár a vizek felett. . .

Lehajtott fejjel úgy nézett előre sokáig visszafojtott lélekzettel, mintha valami különös nyugalomtól megszállt szívvel . . . És érezte, hogy a szeme tele van könnyel.

A gép egyre lejjebb és lejjebb szállt — bele a viharba.

— No jó . . . — mondotta azután halkan magában.

— Ha én nem tudtam, majd a vihar elbánik velem . . .

De szerencséjére tévedett. A Franciák Csillaga csak a vihar csücskébe került bele.

Ez sem volt kellemes és kemény próbára tette a gépet, vezetőt egyaránt.

De Gaston már megint ura volt magának és még inkább a gépnek. Okos és ügyes manővrozással gyorsan dél felé vette az útját s a keletről észak felé vonuló viharból csak annyit kapott, amennyi a rekordot kété-három órával elrontotta.

Sebaj! Még mindig messze előtte van William Postnak . . .

Gastonban hirtelen hangulatváltozással most megint a sportember kerekedett felül.

De már nem azé, aki hivatásból hajszoja a rekordot, hanem azé, aki passzióból úzi — a bravurt . . .

Ez a pár perc odafönt, a nagy magasságban, elég volt ahhoz, hogy visszaadja önmagának, és kiegyensúlyozza benne azt a nagy elbillenést, amivel az útja előtt egészen ferde síkból látta magát is és az életcéljait is.

Az a másfél óra pedig, amíg utána végigverekedte magát a viharon — felfrissítette és megacélozta a régi energiáját.

A sportizgalom feszültségében, de a lélek megnyugodásában repült tovább.

A GÉP LESZÁLL, — AZ EMBER FÖLRÖPÜL.

A rádió és a lapok jelentették, hogy a Franciák Csillaga éjfél után 1 és 3 között ér valószínűleg Párizsba.

Éjfélkor még talpon volt egész Párizs. Autók, autobuszok, vonatok öntötték a közönséget Le Bourgetba, amelynek repülőterét soha nem látott tömeg lepte el. A kormány és Párizs városa természetesen ünnepélyes fogadtatást készített elő. A repülőtérré mindenki kivonult, aki Párizsban számított, vagy számítani akart s mindenki, akinek köze volt a repüléshez és azok is, akiknek semmi közük se volt hozzá.

Egyetlenegy ember utazott el ezen a napon Párizsból hosszabb időre és ismeretlen helyre.

Az a tömzsi, vöröshajú, akit Dragon ál-Leninnek nevezett s aki legújabb könyvének tiszteletdíjába fogadott Gastonnal. Igaz ugyan, hogy a könyve sem talált még kiadót.

De Faisonvilleék már reggel öt órakor felkeltek — egész nap remegtek s este egy taxin kigurultak Le Bourgetba. A közönség egy részében nagy feltűnést keltett, hogy De Faisonville és a felesége erre az alkalomra kijöttek Le Bourgetba, mert az öreg úrnak közismert volt az idegenkedése minden e fajta „modern“ dologtól.

A légügyi miniszter meg is jegyezte a környezete előtt:

— Uraim, semmi sem mutatja jobban a Franciák Csillaga sikerének jelentőségét, mint az, hogy ez a vén maradi is kijött a megbámulására . . .

Dragon pedig tényleg elment Edméeért, aki vonakodás nélkül követte a félelemnek és az aggodalomnak abban az alélt állapotában, amely sem akarni, sem ellenállni nem képes többé.

Tizenegy óra után pár perccel jelentették a hadügy-miniszternek, hogy az Ismeretlen Repülő elszállt Cherbourg fölött s hogy az üdvözlésére eléje indult katonai légi rajjal együtt egyenes vonalban jön Párizs felé. Ezután gyors egymásutánban jöttek a jelentések. A gép 11 után elszállt Caen fölött, éjfélkor Le Havreban látták a Franciák Csillagát. Félegy után Rouenből jelezték.

A hivatalos urak gyűrűjében sápadtan, de ragyogó szemekkel állt Francis Mourrais és fogadta az előkelőségek szerencsekívánatait.

— De most már azután igazán megmondhatná — mondta neki egy fiatalember, aki oda furakodott melléje — ki az Ismeretlen Repülő?

A kérdezősködő Georges Marin volt, de Francis csendes mosollyal elhárította a kíváncsiságot.

— Senkinek sincs joga őt megnevezni, amíg nem akarja . . . Ez külön kikötése volt . . .

Egy óra előtt először halk zúgás támadt a tömegben, amely egyre jobban erősödött.

— Ott vannak! . . . Jönnek! . . . Ott! . . . ott! . . . Jönnek már! . . . — hallatszott mindenfelől s pár pillanat múlva tényleg kibontakozott az éjszaka levegőjéből, de még nagyon nagy messzeségben egy csomó repülőgép.

A Franciák Csillaga szállt az élen — mögötte félkörben a francia légiflotta válogatott repülői adták a díszkíséretet.

Gaston maga is csodálkozott azon, milyen nyugodt, milyen izgalom nélkül való volt ez az utolsó pár óra. Még a nagy fáradtságot sem érezte, mert a végső kikötés reménysége csodálatosan frissé tette.

Amikor Cherbourg alatt meglátta maga alatt a szárazföldet, valami enyhe meghatódást érzett.

— A francia part, — gondolta magában — milyen furcsa, hogy itt most várnak engem!

Magában ujjongva örült, hogy fog bámulni egész Párizs és egész Franciaország, ha kiderül, hogy ő az Ismeretlen Repülő. És az apja... és az anyja...

Az öreg képes rá, hogy egy nyaklevest ad neki. Az anyja?... Az nem, — az sírni fog.

És Edmée?

Ezt a kérdést elhessegette magától.

— Hát lesz, ahogy lesz. Vagy vagy...

De valami furcsát vett észre magán. Órák óta újra meg újra visszatért fejébe az az Ikaros-dolog, mint valami vezérmotívum egy Wagner-operában.

Nem érdektelen probléma ez...

Érdemes volna vele foglalkozni, — komolyan elmélyedni benne.

— Meg kellene írni... Igen, meg kellene írni valami drámai költeményben, vagy egyetlen hatalmas versben... Vagy regényt kellene róla írni! Akárhogy is, meg kellene írni!

Miért is ne írhatná meg?

Ha valaki, akkor ő írhatja meg.

Ő? Hát megtudná ő ezt írni, ő — a tehetségtelen?
Most egyszerre, mint valami dühös forgószél, úgy
támadt fel lelkében az ellentmondás.

— Én tehetségtelen? ... Én tehetségtelen? Ki meri
azt mondani? ...

Valósággal fel volt háborodva a gondolattól!

— Hát kinek vannak olyan élményei? Ki ment át
olyan nagy érzéseken ... Ki vajúdott többet, ki kín-
lódott többet, ki vergődött többet — mint ő — kinek
lehettek nagyobb átélései, ha Ikarosról van szó?

És különben is?

Az ócska öregek talán? Azok érnek többet, mint ő?
Vagy azok a fiatalok ott a Rotondeban? Nevetséges ...
Igenis meg fogja írni.

Meg fogja írni és meg fogja mutatni — elnevette
magát!

— Na, jól nézek ki! Szépen visszakerültem magam-
hoz.

És az örjöngő Loránd egy sora jutott az eszébe.

E da me stesse sempre fuggente, — e da me stesso
sempre fuggendo.

Igen, igen. Ez az írói végzet ... Jól mondja
Tasso: mindig magamtól futva, mindig magamhoz
futok.

A költő mindig magához tér vissza és ha el akar
magától menekülni, akkor is ... Sőt akkor leginkább ...

De jól van ez így ... Nagyon jól van.

Ha eddig nem sikerült, most talán sikerülni fog.

Nemcsak, mert akarja.

Hanem, mert érzi, hogy tudja is.

És ha nem?

No, ha ennek a nagy útnak neki mert vágni — most ne tudná megtenni azt a kicsit, amely megint visszavezeti az íróasztalához?

Meg fogja próbálni. Meg kell próbálnia . . .

A láthatáron már feltűnedeztek Párizsivilágított kupolái.

Tíz perc és a Franciák Csillaga ott szállt már széles körökben a le bourgeti repülőtér fölött.

Azután szépen, nyugodtan, szabályosan leereszkedett. A gép könnyed ütődéssel földhöz ért és futott. Megszűnt a motorberregés, a légcsavarok egyre lassabban, lassabban forogtak . . . Végül megállt a gép.

Kicsi híja, hogy az óriási tömeg, ahogy minden kordont átszakítva, mindenfelől oda rohant, össze nem törte a megjelent hivatalos személyekkel és egyéb előkelő személyekkel együtt a gépet is.

A rendőrség csak a legnagyobb eréllyel tudott valahogyan rendet teremteni s akkora kis tisztást nyitni a gép körül, ahol az ünnepi szónokok elfértek.

Gaston úgy érezte, hogy minden tagja agyonmerezvedett, de azért az utolsó erőfeszítéssel igyekezett könnyedén és frissen letoppanni a gépről.

Amikor szemben állt a hadügyminiszterrel s a légügyi miniszterrel, a polgármesterrel — hirtelen lekapta fejéről a sisakot s harsány hangon mondotta:

— Öt nap, huszonhárom óra tíz perc, negyvenhárom másodperc! A feladatot elvégeztem. Egyébként Gaston de Faironville vagyok . . .!

Az előkelőségeknek, a hivatalos uraknak torkán akadt az ünneplő köszöntés.

— Gaston de Faironville! Hihetetlen!... Páratlan!...

De a tömeg éktelen hurrázásba és éljenzésbe tört ki.

A hadügyminiszter végre összeszedte magát:

— Franciaország büszke erre a rendkívüli teljesítményre... számíthat a haza hálájára... elmúlhatatlan érdemek... rendkívüli teljesítmény... egy nagy család... nagy hagyományok...

De Gaston alig hallgatott oda.

Valakit keresett...

Már a polgármester beszélt, de Gaston — még mindig nem találta meg.

Mikor a polgármester odaért beszédében, hogy Párizs fiának győzelmét a maga diadalának tekinti, hirtelen mozgolódás támadt az előkelőségek csoportja mögött s egy hatalmas férfialak tört utat magának.

André de Faironville volt, aki félrelökve minisztert és polgármestert, odarohant a fiához és forrón megölelte.

A csoport most már magától vált ketté, mert két úr egy fehérhajú öregasszonyt vezetett támogatva.

— Anyám! — kiáltotta Gaston s eléje szaladt. Kezet csókolt, megölelte az öregasszonyt.

De Faironvillené könnyei ráhulltak a fia szőke hajára s az anya nem tudott egy szót se mondani, csak mindig ezt:

— Fiam... fiacskám...

És Gaston most kiegyenesedett.

Megint kereste azt a valakit...

De most megtalálta. Edmée ott állt, maga mellett Dragonnal — néhány lépésre az anyja mögött.

Gaston hirtelen kihúzta magát, szembe fordult a miniszterekkel és a polgármesterrel s harsány hangon így szólt:

— Hálásan köszönöm ezt az üdvözlétet a Franciák Csillaga és zseniális tervezője, Francis Mourrais nevében. Az én szerepem csak annyi volt, hogy rajta ültem. Higgyék el, bizonyos gyakorlattal, bárki megtehetné volna ugyanezt... Remélem is, hogy még nagyon sok francia meg fogja tenni! Ezzel az én dologom be is fejeződött, uraim. Én csak egy egyszerű, szerény író vagyok, semmi más... Bármilyen szépeket mondtak is rám a miniszter és a polgármester urak, én nem vagyok sem hős, sem kiválóság, sem rendkívüli repülőtehetség... Én csak egy szerény író vagyok. Meg akartam ismerni a levegő nagy titkát, mert egy készülő nagy munkámat a repülés nagy apoteózisának szántam. Először pedig meg kellett élnem azt, amit meg akarok énekelni!... Én itt hagyom most ezt a gépet azokra, akik jobban rávalók — én visszamegyek a magam kopott íróasztalához s arra kérem önöket, hogy nekem majd akkor tapsoljanak, amikor azt az utat befejeztem, amelyet nem a szárnyas gépen, hanem a mesebeli szárnyas lovon kell megtenni...

Meghajtotta magát, kezét fogott a miniszterekkel, a polgármesterrel s még egy csomó úrral, azután oda sietett Edméehez, kezét nyújtott neki s ezt mondotta:

— Jó lesz így, szívem?

Edmée pedig mit tehetett volna — nyakába vetette magát és elkezdett sírni.

Pár hónap múlva a közoktatásügyi miniszter estélyén egy amerikai újságíró megfogta angol kartársát, Suxleyt s megkérdezte:

— Mondja, ki az az érdekes fejű öreg úr, aki a miniszterrel beszél?

— Az? André de Faironville, a híres . . .

— Rokona Gaston de Faironvillenak, a nagy frónak, aki körülrepülte a világot, hogy megírhasa a darabját?

— Igen. Ez az öreg úr az apja az Ikaros szerzőjének.

— Mondja, öreg fiú, maga ismeri Gaston de Faironvillet is?

— Persze, hogy ismerem. Ki nem ismeri őt ma Párizsban?

— Akkor nagyon kérem, mutasson be neki. Olyan ritka dolog, hogy az ember ilyen világhírű valakivel megismerkedhetik.

— Az semmi, hogy világhírű — mondta Suxley — de milyen csodálatos tehetség!

Dragon, aki hallotta a beszélgetést, pár perc múlva nevetve elmesélte Gastonnak.

— Ne mondják sokat, — mosolygott a fiatal de Faironville — mert még el fogom hinni, hogy tehetségem van — és szelíden megszorította felesége karját, aki mellette állt:

— Kedves Gaston, vigyázzon, az ember addig igazán tehetséges, amíg nem hiszi . . . — mondta Dragon. — De maga most már, sajnos, ott tart, hogy el kell hinnie, mert mindenki mondja. Maga elindult a lejtőn, szerencsétlen fiatalember — magának most már csak sikere lesz!

Dragon ezzel ott is hagyta Gastont és Edméet s be-
ment a büffébe.

Megivott egymásután két pohár Lanson pezsgőt s
utána nagyot csettentett a nyelvével.

— Tehetség . . . siker . . . világhír! Ostobaság! Egy
pohár jó pezsgő többet ér mindegyiknél . . . Ámbátor
lehet, hogyha kevesebbet ittam volna ebből, talán
messzebb jutottam volna én is! De mi öregek úgyis
elmúlunk. Az a fő, hogy ezek a fiatalok . . . ezek győz-
zenek . . .

Az öreg de Fairoville jött arra.

— Gyere öreg, igyunk egyet a fiad egészségére!

André de Fairoville hamiskásan ránézett a barát-
jára és elnevette magát:

— Inkább az unokámra, öregem. Te majd meg-
látod, micsoda kemény, nagyszerű gyerek lesz abból.

— De hiszen még nincs is a világon!

— De jönni fog, öregem.

— Szegény Franciaország, megint egy íróval több!

André de Fairoville hangosan felnevetett:

— Nem fiam, az már nem lesz író. Az repülő-
konstruktor lesz, de a javából . . . Én mondom neked

— a javából!

VÉGE.

R É V A I

ÚJ MAGYAR
REGÉNYEI

ASZLÁNYI KÁROLY
Szilveszter

BOHUNICZKY SZEFI
Szegény ember

D Á N I E L A N N A
Valahogy élni kell ...

DÉKÁNY ANDRÁS
Ruhr

R É V A I

ÚJ MAGYAR
REGÉNYEI

LUKÁCS ISTVÁN
Hathavi felmondás

SÁSDI SÁNDOR
Szívrehulló kő

SZÁNTÓ GYÖRGY
Élő mult

THURY LAJOS
Holtomiglan - holtodiglan

---

www.books2ebooks.eu